

SKÅNE

ÅSBO HÄRAD

GILLESDRÄKT

I dräkten ingår: Mörkröd kjol av ylle, längd 20-25 cm från golvet. Livstycke av sidenbrokad, kantat av svart sammetsband, sammanhållet fram till kant i kant med hyskor och hakar. Blus av vit bomull med krage utsydd med broderi och halsömmar. Randigt förkläde (högtidsdräkten har vitt förkläde). Huvudbonad: hårkrans för ung ogift flicka, vit klut för gift kvinna, blå- och rödrutig scholett kan användas av både gift och ogift. Smycken: en rund eller avlång platta med nedhängande löv eller en kragknapp av silver. Svarta eller vita vilestrumpor samt svarta långskor utsmyckade med silverspänne eller blå sidenrosetter. Gillesdräkten är bara en variant av Åsbo dräkten. Dräktskicket varierade nämligen inte bara geografiskt utan också med årstider och högtider, med vardag och fest, med fattigdom och rikedom, ålder och civilstånd. Begär specialinformation om övriga varianter.

Åsbo härad

Charlotte Weibull

ÅSBO HÄRAD

GILLESDRÄKT

I dräkten ingår:

KJOL av mörkrött ylletyg, längd 15-20 cm från golvet.
LIVSTYCKE av sidenbrokad, kantat med sammetsband, sammanhållet framtill kant i kant med hyskor och hakar.

BLUS av vit bomull med krage utsydd med broderi och hålsömmar.

Randigt FÖRKLÄDE (Högtidsdräkten har vitt förkläde. Huvudbonad, HÅRKRANS för ogift flicka, VIT KLUT för gift kvinna, blå- och rödrutig SCHALET. kan användas av både gift och ogift.

SMYCKEN: en rund eller avlång platta med nedhängande löv eller en kragknapp av silver:

Svarta eller vita YLLESTRUMPOR samt svarta LÅGSKOR, utsmyckade med silverspänne eller blå sidenrosetter.

Gillesdräkten är bara en variant av Åsbodräkten. Dräktskicket varierade nämligen inte bara geografiskt utan också med årstider och högtider, med vardag och fest, med fattigdom och rikedom, med ålder och civilstånd.

Begär specialinformation om övriga varianter.

DRÄKTSKICKETS UPPLÖSNING

Under första hälften av 1800-talet upplöstes det folkliga dräktskicket succesivt. På vissa håll levde det folkliga dräktskicket kvar längre. Österlen och trakten kring Everlöv i Torna härad i Skåne hör till det fåtal platser i landet, där folkdräkterna fanns i bruk ända in emot sekeshiftet.

CHARLOTTE WEIBULL

Box 43, 232 02 ÅKARP - Tel. 040-46 50 80, fax 46 16 77

PROVER PÅ MATERIAL

BLUS

LIVSTYCKE

KJOL

FÖRKLÄDE

FÖRKLÄDESBAND

FOLKDRÄKTENS HANTVERK

Charlotte Weibull övertog 1942 sin mormors syster Ingrid Anderssons Nationaldräktsaffär. Charlotte har fortsatt i hennes anda att värna om och inspirerat många hantverkare och slöjdare.

30 stycken yrkesgrupper finns representerade i tillverkningen av en folkdräkt.

Bandväverskan

Brodösen

Byskomakaren

Byskräddaren

Bysömmerskan

Byväverskan

Fläterskan

Fårklipparen

Färgerskan

Gårdfarihandlaren

Hattmakaren

Hornsmeden

Karderskan

Klutbinderskan

Knypplerskan

Korgmakaren

Krokerskan

Pärlstickerskan

Silversmeden

Singlerskan

Skinberedaren

Snörmakaren

Spinnerskan

Stickerskan

Strykerskan

Stövelmakaren

Sämskmakaren

Träskomakaren

Tvätterskan

Yllebrodösen

Weibulls Folklivscenter, Möllevägen 4, Box 43, 232 02 Åkarp
tel.040 - 465080, Fax 040 - 461677
Hemsida: www.charlotte-weibull.se
Epost: info@charlotte-weibull.se

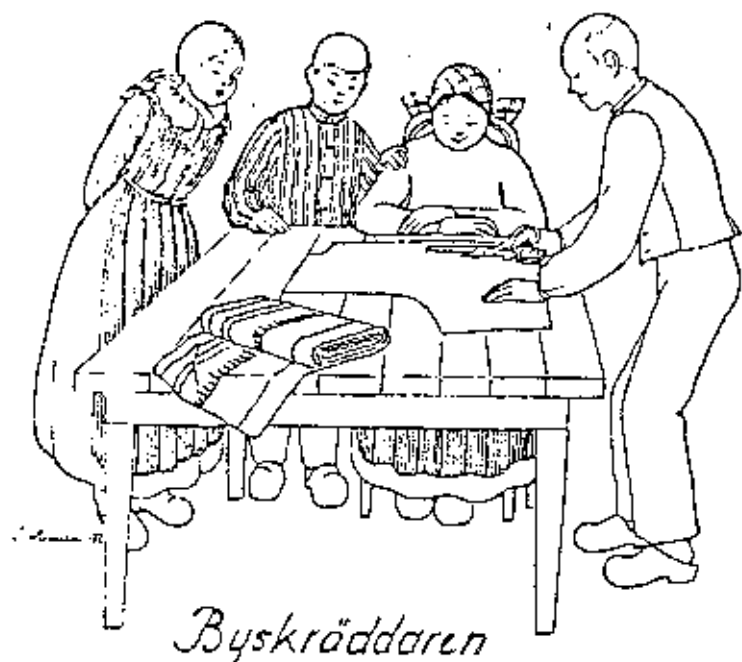
HUSMOR KÖPER BROKAD OCH ANNAN
GRANNLÅT TILL SITT LIVSTYCKE

I det gamla skånska dräktskicket varierade livstykets material. Det förekom livstycken av kläde, vadmal, filt, olikmönstrad brokad och ylledamast. Skärningen var emellertid alltid densamma inom ett visst kulturområde. När gårdfarihandlaren kom på besök försåg sig husmor med brokad och sidenband för livstycken, sidenschalar och annan grannlåt.

På bilden har gårdfarihandlaren en korg, men det var vanligare att han hade en trälåda med små fack. Signe Forsberg skriver om gårdfarihandlaren: "Det var en högtidlig stund när alla flockades runt omkring honom, locket öppnades och all upptänklighet radades upp för "glänsande" ögon och gapande barnamunnar. Från stoppnålar, nubbe, kryddor, kaksocker, bokmärken, oblater, "väststy", silkesband och präntad sammet, maljor - ända till olsten, "rötteskrud" och arsenik, detta senare viskades fram i hemlighetsfull ton. Nytryckta visor saknades ej heller och "tonen" skulle samtidigt inläras".

Charlotte Weibull

Box 43 • 237 07 Åkarp • Sweden • tel 040-46 50 80

PER BYSKRÄDDARE

heter den docka som erinrar om den tid, då byskräddaren tillsattes på byastämman.

Byskräddaren var en viktig person och skulle veta allt om klädernas snitt och utformning.

En nyinflyttad hade enligt traditionen, skyldighet att anlägga socknens dräktskick. Man kunde få böta om man inte följde socknens föreskrifter angående klädeseln. (Byaprotokollen visar hur noga man höll på detta).

Lärepågar

Byaskräddaren hade flera lärepågar med sig, när han drog in i gårdens stuga. Pågarna fick hjälpa till att förvandla stugan till systuga för några dagar. Fram kom alla de färgglada kjol- och förklädesräckorna, som kvinnorna producerat i sina vävstolar, blomårdar, sammetsband, silkestråd och pärlor. Allt detta staplades upp och gav en festlig prägel åt stugan.

Det stora stugebordet fick bli tillskärningsbord, och så snart livstycken, klädeströjor, rockar och västar var tillklippta satte mästern och hans pågar i gång med att sy och brodera, allt under glatt samspråk. Husbondet och hans folk passade på att förhöra sig om socknens nyheter.

Kvällarna avslutades ofta med några visor. Nattlogi fick man i kistekammaren. Skräddaren var en ansedd gäst och hans besök gav omväxling åt vardagen.

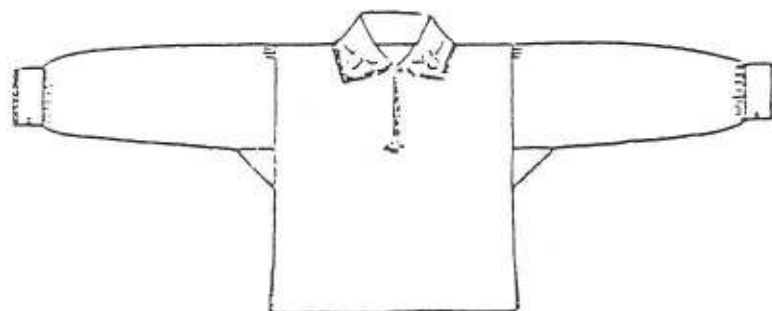
Silkeskräddare

Så fin benämning fick skräddaren, när han blev extra skicklig att blanda silke och brodera blommor och blad runt sömmarna på högtids- och bröllopskläder, bröstlappar, lister och brudvantar.

Charlotte Weibull

Box 43, 232 02 Åkarp

Tel 040-46 50 80

SÄRK - GAMMAL BENÄMNING FÖR DAMBLUS

Den ursprungliga särken bestod av både över- och nederdel sammansydda. Sommartid gick man ut i "bara särken" och hjälpte till med höbärgning och skörd. Särken fick därav namnet "skördesärk".

Till våra nysydda dräkter använder vi numera endast överdelen, men för den som vill använda särken sommartid, går det bra att beställa en hel särk.

Kragen är prydd med vitbroderi, stopphålsöm och spets. Broderimönster och bredd varierar de olika häraderna. Vi har ett stort antal broderimönster till kragar.

Charlotte Weibull

Box 43 • 227 02 Åarp • Småland • tel 040 46 50 80

VARDAGSSÄRK

I vardagslag använde man en enkel särk i grovt material. Den var ofta i skäkte fallsgarn, det sämsta och grövsta linet. Denna särk hade vid, öppen trekvarts-lång ärm och saknade utsmyckning.

SKÖRDESÄRK

Under skördearbetet använde man gärna en fint utsydd särk. Krage och manschetter pryddes med hålsömmar och knypplade spetsar, framtill fanns röda korsstygnsbroderier. Man ville nämligen "visa upp sig" för de andra i arbetslaget och vara fin på det efterföljande skördegillet.

När solen och värmen kom, tog kvinnorna av sig sina varma, stickade tröjor, sina kjolar den ena efter den andra av alla de sju. I bara särken och med träskor på fötterna gick dom så ut och hjälpte till med höbärgning och skörd. Särken fick därav namnet "Skördesärk" eller "Höstasärk".

Kring huvudet knöts den blå- och rödrutiga schaletten och kring livet ett vackert mönstrat förklädesband.

Nu var särkarna i allmänhet utomordentligt välsydda plagg. Kragarna var prydda med hålsömmar och knypplade spetsar liksom manschetterna. Bröststycket var utbroderat med mönster och figurer med egendomliga namn såsom "bladstjärnor", "hjorthornstaggas", "trisseruder", kryckehjärten" utförda än i hålsöm än i "udskoret". Framtill satt också bomärke, initialer och årtal sytt med röda korsstygns.

Kjolen var rynkad med stor vidd. Skulle man vara gåbortsklädd en varm dag gick man i särken men knöt ett av sina röd- och vitrandiga förkläden om livet. En vackert utsirad kragknapp av silver förhöjde elegansen.

Underkläder ingick inte i den kvinnliga utstyrseln.

De unga flickorna gick till dansegille i skördesärken, men prydde då sina flätor, som lades upp runt huvudet, med silke- och sammetsband eller röda ylleband.

Den svartbruna schalen togs över armen. Den var bra att lägga över axlarna när man gick hem om kvällen.

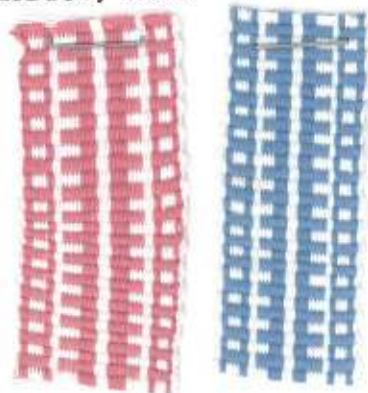
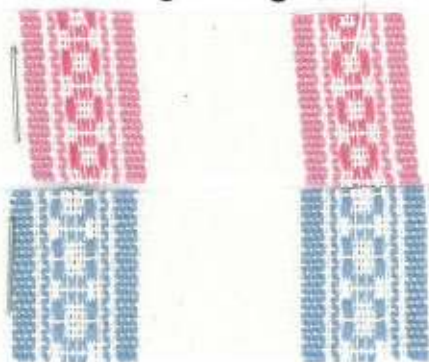
"Skörderäfsan" var en omtyckt friaregåva. Den unge mannen ville ju gärna att hans käresta tog upp efter honom vid slåttern.

"Fästmöräfsan", som den vackert bemålade räfsan då kallades, hade bågformiga stöd och ofta var en vers inristad t. ex.

Denna räfsa är
gjord av Pär
i ungdomsåren
mitt i den bråda våren

Charlotte Weibull

Box 43 • 732 02 Åkarp • Sweden • tel 040 • 46 50 80

SKÅNE

TILLKLIPPNING AV DAMBLUS

till skånsk folkdräkt från hela Skåne utom Oxie, Skytte och Vemmenhög's härad.

<u>Storlek</u>	<u>Bål</u>	<u>Ärm</u>	<u>Bomull dubbel Krage</u>	<u>Linne enkel Krage</u>	<u>Kil</u>	<u>Manchett</u>
36	125x50	58x51	40x21	42x15	11x11	9x22
38	125x52	60x52	41x22	43x15	11x11	9x22
40	125x54	60x54	42x22	44x15	11x11	9x23
42	125x57	60x55	43x22	45x15	11x11	9x24
44	125x60	60x56	44x22	46x15	11x11	9x25
46	130x64	62x57	45x22	47x15	11x11	9x26
Linneåtgång		1,25 m, bredd 1,40 m	Stl. 46 1,30 m			
Bomullsåtgång		1,25 m, bredd 1,40 m				
Spetsåtgång		1,75 m				

Kragens mönster skiftar från härad till härad

Oxie, Vemmenhög's och Skytte härad: rund krage kantad med spets, halsöm eller langett och stor urringning.

Sydvästra Skåne: kragen är prydd med stopphalsöm och spets, men varierar i bredd i de olika häraderna.

Nordvästra Skåne: kragen varierar i de olika häraderna, vanligast är rundad krage prydd med blomrankor och kantad med spets eller langett.

Nordöstra Skåne: kragen är vanligen prydd med halsöm och vitbroderi, men varierar i bredd i de olika häraderna.

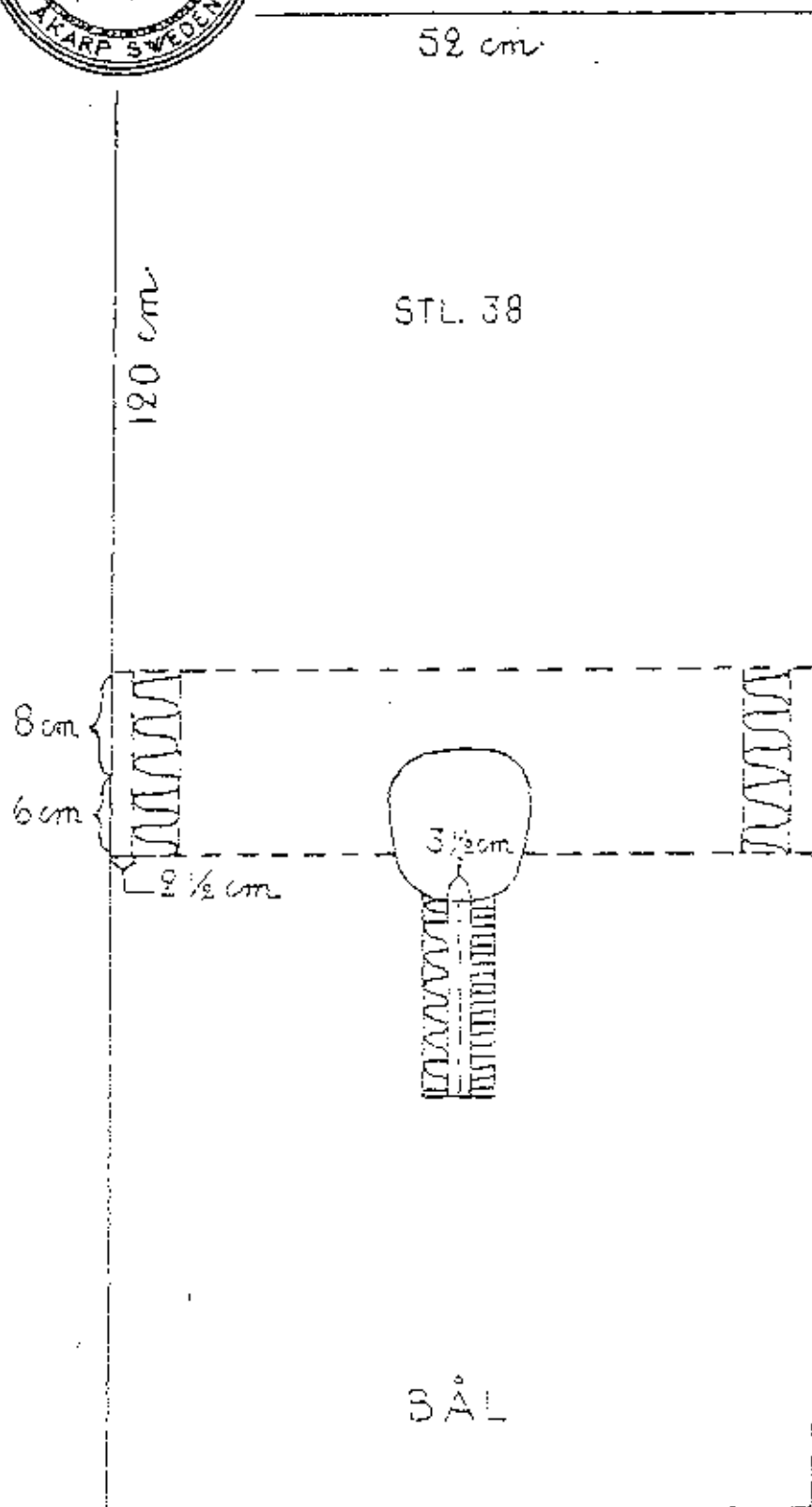
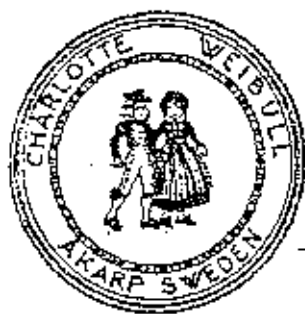
Särk - gammal benämning för damblus

Den ursprungliga särken bestod av både över- och nederdel samman-sydd. Sommartid gick man ut i "bara särken" och hjälpte till med höbärgning och skörd. Särken fick därav namnet "skördesärk".

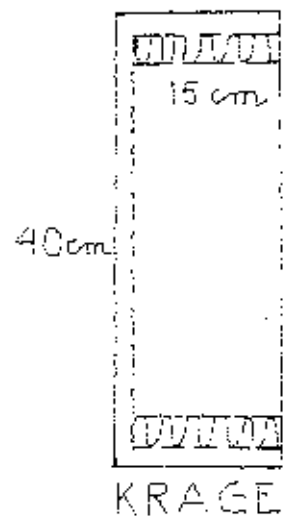
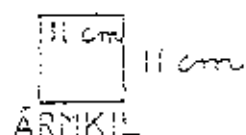
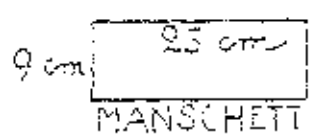
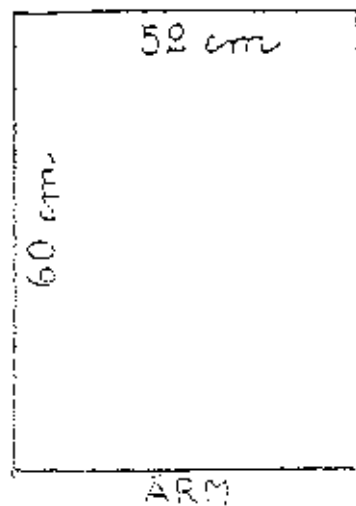
Till våra nysydda dräkter använder vi numera endast överdelen, men för den som vill använda särken sommartid, går det bra att beställa en särk med både över- och nederdel.

Vi har även ett stort urval av broderimönster till kragar från res-pektive härad.

CHARLOTTE WEIBULL
MÖLLEGÅRDEN
BOX 43
232 02 ÅKARÖ
TEL 040-40 22 00

MÖNSTER FÖR DAMBLUS (Skånsk folkdräkt)

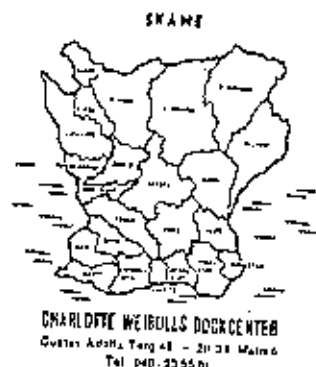
~~~~~ BRED HÅLSÖM
----- ENKEL HÅLSÖM
SPRUNG 18-20 CM

SKÅNE

SÖMNADSBESKRIVNING FÖR DAMBLUS

BÄSHÖNSTER

DETALJBRODERI, SE SÄRSKILD BILAGA FÖR VARJE HÄRAD

Rynkad krage (Oxie, Vemmenhög, Skytte)

Vik tyget en gång till en smal fäll runt kragens ena långsida och båda kortsidorna, och sy ned fällen med zig-zag. Vik de båda kortsidornas fäll en gång till och sy två rader rynkstygn längs den ofällade långsidan. Fälla halsprundet för hand. Rynka kragen så att den passar halseringningen. Lagg kragens rättsida mot bälens avigsida. Fördela rynkorna jämnt och sy på kragen. Lagg en snedslå längs sömmen på kragens avigsida och sy i föregående söm. Klipp sömmen jämn. Vik in sömsmån på snedslån och sy ned den på bälens rättsida. Vik kragens långsida på samma sätt som kortsidorna och pressa ned fällen.

Rak krage (Övriga Skåne)

Sy ihop kragens kortsidor. Pressa isär sömmarna och vänd kragen. Fälla halsprundet för hand. Lagg underkragen mot bälens rättsida och sy fast kragen. Vik sömsmån på överkragen och sy på den från rättsidan.

Bålen

Sy en smal fäll nedtill och fälla samtidigt ett 10 cm långt sprund på var långsida på både fram- och baksycket. Mät ut mitten på axlarna och markera den.

Ärmarna

Sy ihop manschetternas kortsidor, vänd. Gör ett 10 cm långt sprund i ärmens nederkant genom att sy en smal fäll på vardera långsidan. Lagg kil och ärm aviga mot aviga och sy ihop från ärmens övre kant ned till kilens kant. Sy inte ända ned, utan lämna 0,5 cm. Nåla fast kilen på ärmens andra sida. Sy ihop ärmens från sprundet upp till föregående söm. Fäst tråden. Sy ihop kil och ärm upp till ärmens övre kant. Klipp av sömsmån så att ca 3 mm återstår. Vänd ärmens. Sy vändsöm från avigsidan på samma sätt som föregående. Vänd ärmens igen och markera mitten upptill. Gör en markering 8 cm på var sida om mitten. Lagg tre små efterveck på var sida om mittmarkeringen och inom de markerade 8 cm. Fäst vecken med en söm tvärs över ca 0,5 cm från kanten.

Sy två rader rynkstygn vid nederkanten. Dra ihop vidden så den passar till manschetten. Fördela rynkorna jämnt och nåla fast manschettens rättsida enkel mot ärmens avigsida och sy. Vik in sömsmån på manschetten och sy på den från rättsidan. Sy ett knapphål i ena sidan.

Sy andra ärmens lika, men sy knapphålet i manschettens motsatta sida. Markera ärmens mitt upptill (mitt emellan de båda veckgrupperna).

Lagg nu bål och ärm aviga mot aviga så att mittmarkeringarna kommer mitt för varandra. Se till att höger och vänster ärm kommer på respektive sida på bålen. Nåla fast ärmens på båda sidor om mitten fram till kilens spets. Börja sy 0,5 cm in på kilen och avsluta sömmen 0,5 cm före kilens kant. Nåla ihop sidsömmen. Sy från sprundet upp till föregående söm. Klipp sömsmån. Vänd plagget och sy vändsöm på samma sätt som föregående. Sy i andra ärmens på samma sätt.

Sy en tråna vid halsprundets högra sida och sy i en knapp på motsatta sidan. Sy i knappar i manschetterna. Sy på spets på manschetterna och runt sprundet och kragen. Brodera ev bomärke.

Charlotte Weibull

Box 43 • 232 02 Åkarp • Sweden • tel 040-46 50 80

SKÅNE

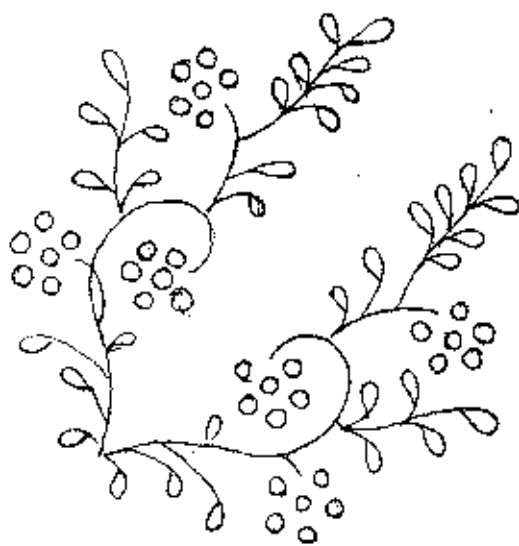
Äsbo härad

Krage

Kragens bredd färdig 13 cm.

fällas med enkel hålsöm och ev spets.

Broderiet utföres i plattsöm, stjälkstyg, och engelska hål med DMC nr 20.

SKÅNE

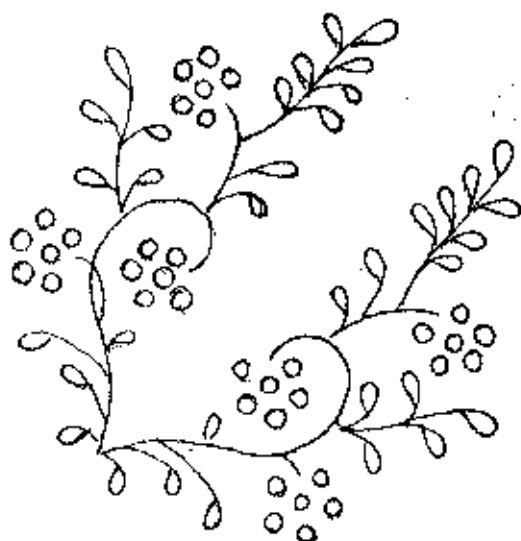
Asbo härad

Krage

Krageins bredd färdig 13 cm.

Fållas med enkel hålsöm och ev spets.

Broderiet utföres i plattsöm, stjälkstyg, och engelska hål med DMC nr 20.

SKANEL Åsö härad

Mönster till stor oval kråge.

Fåll: 2 m. kan försees med
smal spets i kanten.

Sömnadssätt: hål, stjälp,
skygg och plattsöm.

WIC Nr. 20

MITT BAK
LAGES TILL
FÖR VECK

SKÅNE Åsbo härad

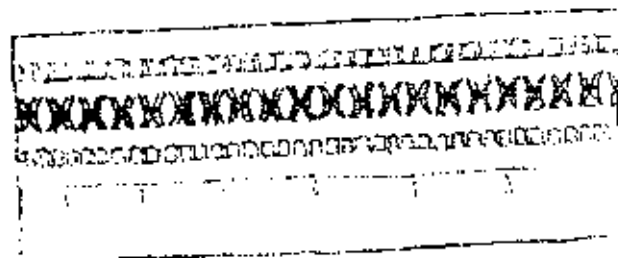
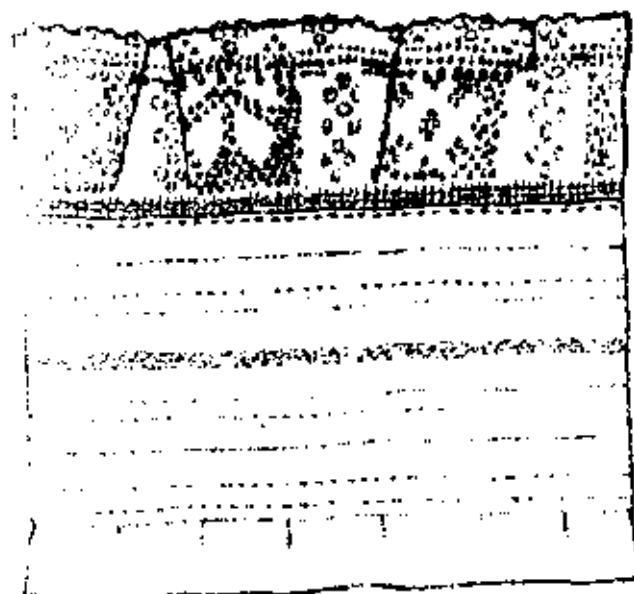
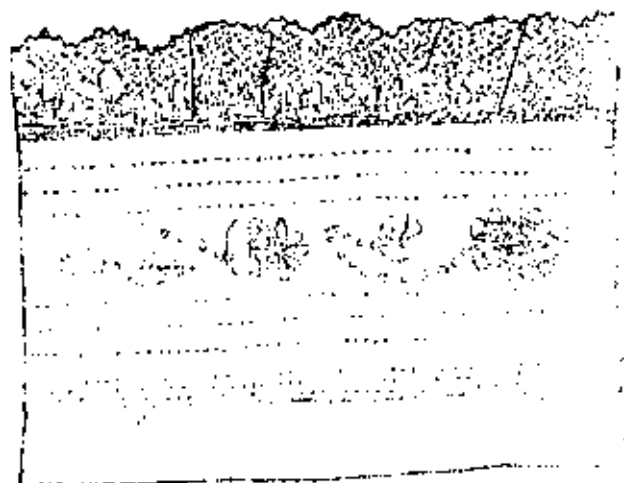
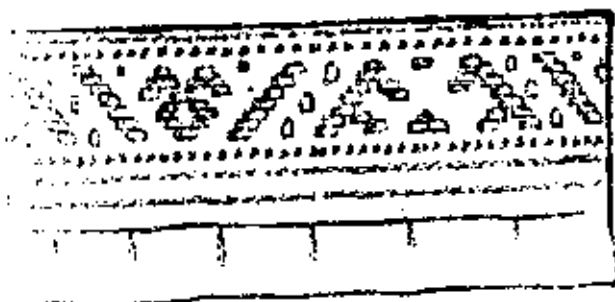
Mönster till stor oval krage

Kragen fällas med 2 mm. fäll
och förses med spets i kanten.
Broderiet utföres i plattsöm
och engelska hål (ex. applika-
tioner) med DMC nr. 20

LÅGG TILL 3 cm. HÄR FÖR VECK MITT BAK

Manchetten var, liksom kragen, prydd med
 prydnadsömmar av olika slag och om man
 kunde knyppla, även kantad med uddspets.

CHARLOTTE WEIDHOLM
 MÖLLEGÅRDEN
 BOX 43
 232 02 ÅKASTA
 TEL 040-402203

Skördesärken

Den avbildade skördesärken finns på Charlotte Weibulls Dockcenter i Malmö. Den är nytillverkad av bomullstyg. Om du syr en särk efter vår sömnadsbeskrivning ser den ut så här när den är färdig.

Kragens utseende varierade från härad till härad. Rund krage i Oxie, Vennehögs och Skytts härad. På Österlen är kragen uppåtstående o.s.v. (se beskrivning på blus).

Skördesärken, det gamla dräkt-skicket sommarplagg, har blivit alltmera efterfrågad av våra folkdräktskunder. Den utgör ett trevligt, lättburet och svalt alternativ till den tyngre folkdräkten med livkjöl. Skördesärken är en sommardräkt, och den bör användas bara på sommaren liksom man gjorde förr.

Till skördegillet bar man gärna ett vackert sommarförkläde till särken.

Huvudbonad för ung ogift flicka hårkrans eller rutig schalett, för gift kvinna rutig schalett.

Särken hölls ihop vid hals och ärmlinning med metallknappar av olika slag eller till vardags med knutna band.

Under sommaren använde man inte strumpor. Ofta gick såväl unga som gamla barfota. Till vardags använde man träskor, som man beställde hos en "träskoman". Var träskorna gjorda av en skicklig träskomakare var de mycket bekväma med god passform. Träskorna svärtades med tjära och putsades sen och annan gång med träskosmörja (som bereddes av innanmätet från gäss).

ÅSBO HÄRAD

I det gamla skånska dräktskicket varierade livstyckets material. Det förekom livstycken av kläde, vadmal, filt, olikmönstrad brokad och ylledamast. Skärningen var emellertid alltid densamma inom ett visst kulturområde, som t.ex. Söderslätt (Oxie, Vemmenhög, Torna, Bara, Harjager och Skytts häradar), och Österlen (Herrestad och Järrestad häradar).

Charlotte Weibull

Box 43 • 227 02 Åkarp • Sweden • tel 040-46 50 80

FOLKDRÄKTENS KJOL, SKÅNE

För att skydda sig mot kylan under vintern hade kvinnorna ända upp till sju kjolar på sig. Den ena utan på den andra. Den innersta kjolen var längst, den där intill näst längst osv. Alla kjolar skulle synas, de markerade nämligen också status. Ju fler – desto rikare. Den yttersta kjolen slogs upp över huvudet till skydd mot blåst och regn innan schalarna blev på modet. En kjol av lammskinn hörde också till vinterutstyrseln. Den kallades "pälsten" och bars med den ulliga sidan inåt. Man räknade med att pälsen skulle hålla livet ut.

ARBETSBESKRIVNING

Kjolen består av två våder vilka sys ihop. En söm mitt bak, en söm mitt fram. På våden mitt fram göres ett sprund på ca 20 cm, vilket antingen skos in med bomullstyg eller fällas med en smal söm.

Kjolen fällas upp med 10 cm fäll av tyget. (Man kan även sätta en 10 cm skoning av bomullstyg eller linne.) Kjolen kan vara ankellång eller kortare, dock inte kortare än 15 cm från golvet.

Därefter veckas kjolen till midjemått. Detta kan göras med lagda veck, ca 3 cm djupa och med ett motveck bak. Vecken slutar 10-12 cm från sprundet på båda sidorna. Frampartiet skall vara slätt.

Ett annat alternativ är att rynka kjolen baktill. (Frampartiet skall alltid vara slätt.)

Rynkorna sys med 3-4 rader träckelstyg i någon kraftig tråd, som ej får synas.

Samtliga härader kan använda ett 4 cm svart sammetsband på kjolen, 15 cm från fällen.

Variationer på band och veck i olika utföranden kan förekomma.

Oxie härad:	Blomband eller sammetsband 15 cm från fällen.
Torna härad:	Ett eller flera sammetsband med veck emellan. Var man rik kunde man ha 7-9 veck horisontalt på kjolen.
Luggude härad:	Kjolkanten sys och vändes med svart eller brun sammet som färdig skall vara 10cm bred på rätan.
Åsbo härad:	5 cm från kjolkanten sys en 8-12 cm hög sammetsstagg.
V.Ö. Göinge härad:	På Göingedräkten sys ett svart sammetsband 12 cm från kjolkanten.
Villands härad:	På den röda högtidskjolen skall ett rött mönstrat blomband av siden sitta 12cm från kjolkanten.
Gärds härad:	Grönt blomband 12 cm från kjolkanten
Österlen:	Svart sammetsband 15 cm från kjolkanten

MÅTT FÖR TILLKLIPPNING AV SÄRK, ÖVERDEL

STL	BÅL	LÅNG ÅRM	ENKEL, RAK KRAGE	DUBBEL, RAK KRAGE	LITEN STÅNDARE	RYNKAD KRAGE	ÄRMKIL	INFÖDR, FRÅN	MANSCHETT	KJOL
36	86 • 50	50 • 60	42 • 15	40 • 22	40 • 7	120 • 12	11 • 11	2 GGR 3 41	8 • 22	1 1/2 VÅD AV DUBBELT TYG
38	83 • 52	52 • 60	43 • 15	41 • 22	41 • 7	120 • 12	11 • 11	2 GGR 3 • 42	8 • 22	1 1/2 VÅD AV DUBBELT TYG
40	90 • 54	54 • 60	44 • 15	42 • 22	42 • 7	120 • 12	11 • 11	2 GGR 3 • 43	8 • 24	1 1/2 VÅD AV DUBBELT TYG
42	92 • 56	55 • 60	45 • 15	43 • 22	43 • 7	120 • 12	11 • 11	2 GGR 3 • 44	8 • 24	1 1/2 VÅD AV DUBBELT TYG
44	94 • 60	56 • 60	46 • 15	44 • 22	44 • 7	120 • 12	11 • 11	2 GGR 3 • 45	8 • 25	1 1/2 VÅD AV DUBBELT TYG
46	95 • 62	57 • 60	47 • 15	45 • 22	45 • 7	120 • 12	11 • 11	2 GGR 3 • 45	8 • 25	1 1/2 VÅD AV DUBBELT TYG

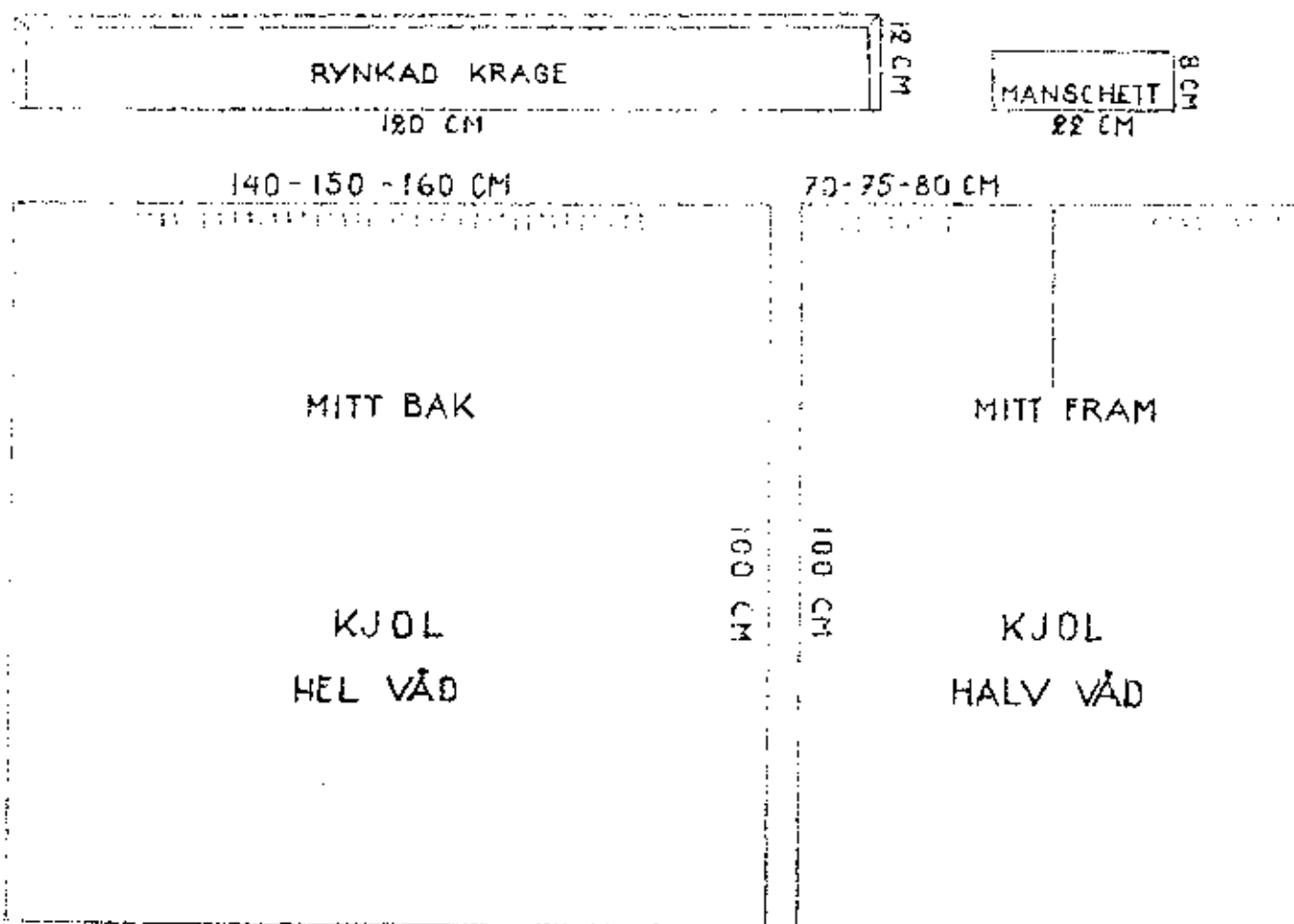
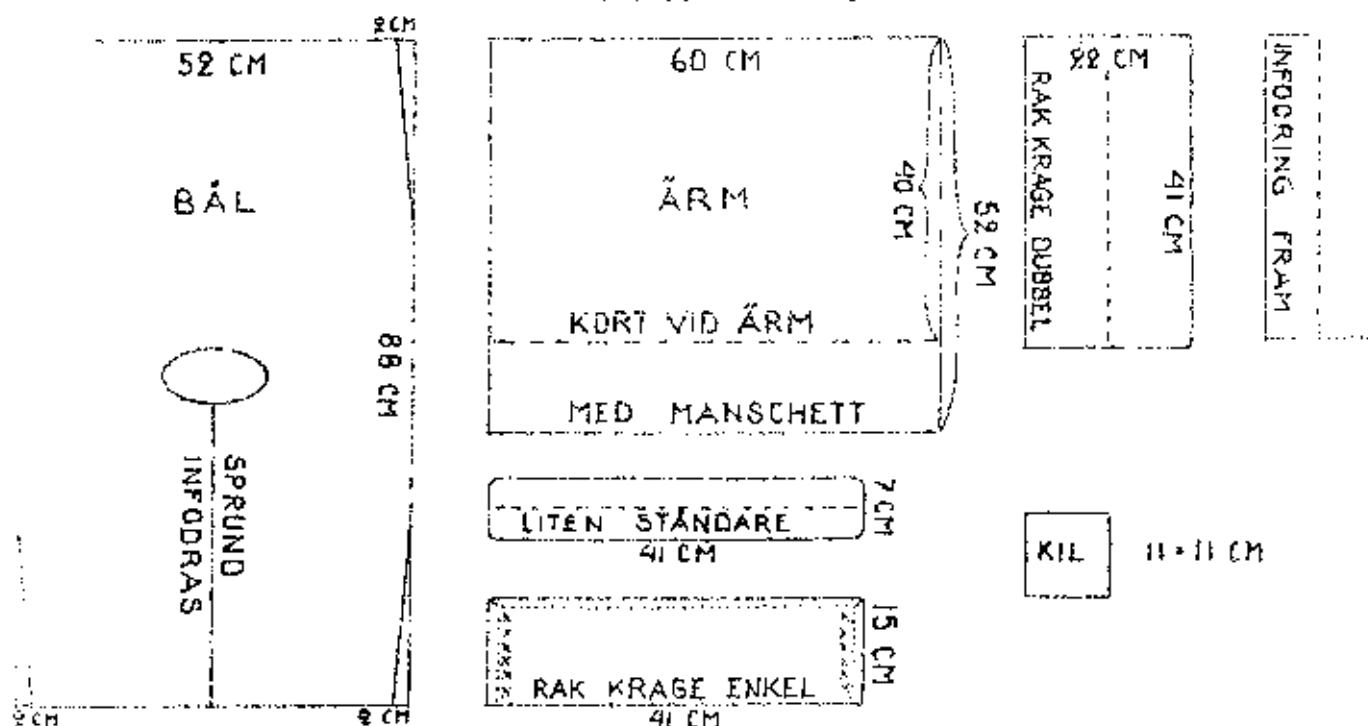
Charlotte Weibull

Box 43 • 232 02 Åkarp • Sweden • Tel 040 • 46 50 80

SKÖRDESÄRK

STL 38

KRYMPMÅN TILLÄGGES

CHARLOTTE WEIBULL

SKÖRDESÄRKEN

SÖMNADSBESKRIVNING

SKÖRDESÄRKENS BÄL

Sy ihop kragens kortsidor. Pressa isär sömmarna och vänd kragen. Lägg infodringarna rätta mot rätta med bälens framkanter och sy. Pressa isär sömmarna. Vik in sömsmån på infodringarna och sy fast dem för hand på bälens avigsida med små stygn. Lägg kragens undersida rätta mot rätta med bälens och sy. Vik in sömsmån på kragen och sy på den från rättsidan. Brodera nu eventuella bomärken. Sy på spets på kragen. Sy en träns i höger framkant under kragen och sy i en knapp på vänster sida. Sy i bältor längs framkanten, den sista ca 1,5 cm från nederkanten. Mät ut mitten på vardera axeln och markera den.

SKÖRDESÄRKENS ÄRMAR

Sy ihop manschetternas kortsidor, pressa isär sömmarna och vänd. Gör ett 10 cm långt sprund i ärmens nederkant genom att sy en smal fäll längs vardera långsidan. Lägg kil och ärm aviga mot aviga och sy ihop från ärmens övre kant ned till 0,5 cm från kilens kant. Nåla fast kilen på ärmens andra sida. Sy ihop ärmen från sprundet upp till föregående söm. Fäst tråden. Sy ihop kil och ärm upp till ärmens övre kant. Klipp sömsmånen så att ca 3 mm återstår. Vänd ärmen. Sy vändsöm på avigsidan på samma sätt som föregående. Vänd ärmen igen och markera mitten upptill. Gör en markering 3 cm på var sida om mitten. Lägg tre små efterveck på var sida om mittmarkeringen och inom de markerade 3 cm. Fäst vecken med en söm tvärs över ca 0,5 cm från kanten.

Sy två rader rynkstygn vid nederkanten. Dra ihop vidden så den passar till manschetten. Fördela rynkorna jämnt och nåla fast manschetten enkel med rätan mot ärmens avigsida. Sy. Vik in sömsmån på manschetten och sy på den från rätan. Sy ett knapphål.

Sy andra ärmen lika, men sy knapphållet i manschettens motsatta sida. Sy i knappar och sy på spets. Markera ärmens mitt upptill (mitt emellan de båda veck-grupperna).

Lägg nu bäl och ärm aviga mot aviga så att axelmarkeringen kommer mitt för ärmmarkeringen. Se till att höger och vänster ärm kommer på respektive sida om bälens. Nåla fast ärmen på båda sidor om markeringen fram till kilens spets. Börja sy 0,5 cm in på kilen och avsluta sömmen 0,5 cm före kilens kant. Nåla ihop sidsömmen. Sy från nederkanten upp till föregående söm. Klipp sömsmånen till 3 mm. Vänd plagget och sy vändsöm på samma sätt som föregående. Sy i andra ärmen på samma sätt. Sy zig-zag i nederkanten på bälens.

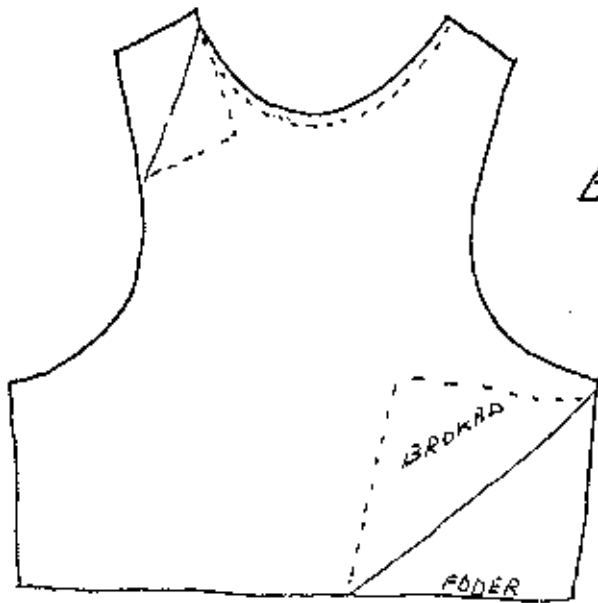
SKÖRDESÄRKENS KJOL

Sy zig-zag på den långsida som saknar stadkant (bakstycket). Sy ihop fram- och bakstycke, pressa isär sömmarna. Klipp upp ett 15 cm långt sprund mitt fram. Sy en infodring runt sprundet genom att lägga en 4 cm bred skräddremsa dubbel och sy med minsta möjliga sömsmån. Sy zig-zag runt sömsmånen. Sy av infodringens nedre del i en spets. Vik infodringen mot avigsidan på höger sida. Vänster sida skall inte vikas in.

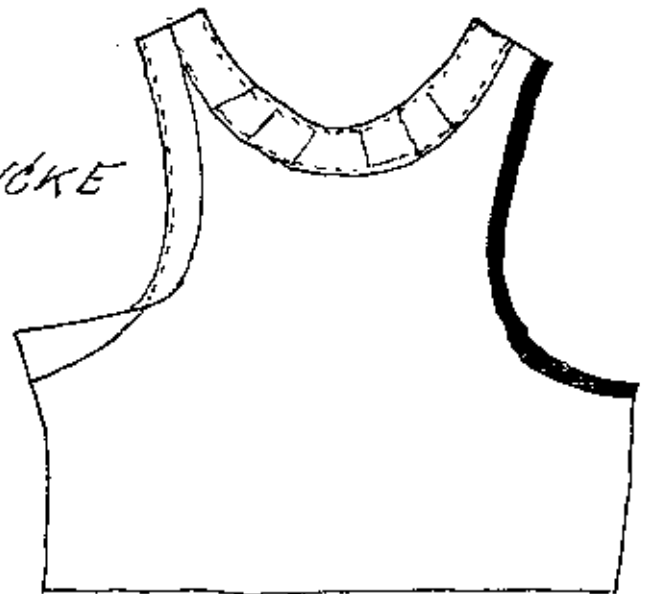
Gör en markering för mitten upptill på bakstycket. Börja vid markeringen och sy två rader rynkstygn, men sluta 10 cm före sprundet. Sy andra sidan lika. Fäst alla trådarna väl mitt bak. Rynka ihop vidden så att den passar till bälens. Fördela rynkorna jämnt. Lägg linning och kjol rätta mot rätta och sy med 1 cm sömsmån. Sy zig-zag längs linningens fria långsida. Vik linningen mot avigan. Linningen blir ca 1,5 cm bred. Nåla och sy från rättsidan mitt i föregående söm. Sy en bälta i linningen och tryck-knapp i sprundet. Vik en sömsmån på 1-1,5 cm i bälens nederkant. Nåla ihop bäl och kjol rätta mot rätta. Kaasta ihop dem för hand med dubbel tråd. Prova längden och sy upp fällen nedtill för hand.

Charlotte Weibull

Box 43 • 272 02 Åkern • Sweden • tel 040. 46 07 00

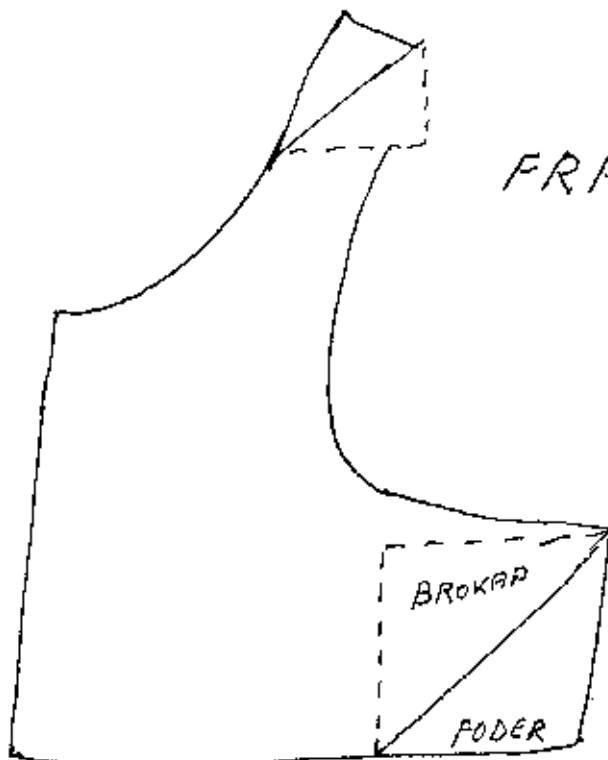

BAKSTYCKE

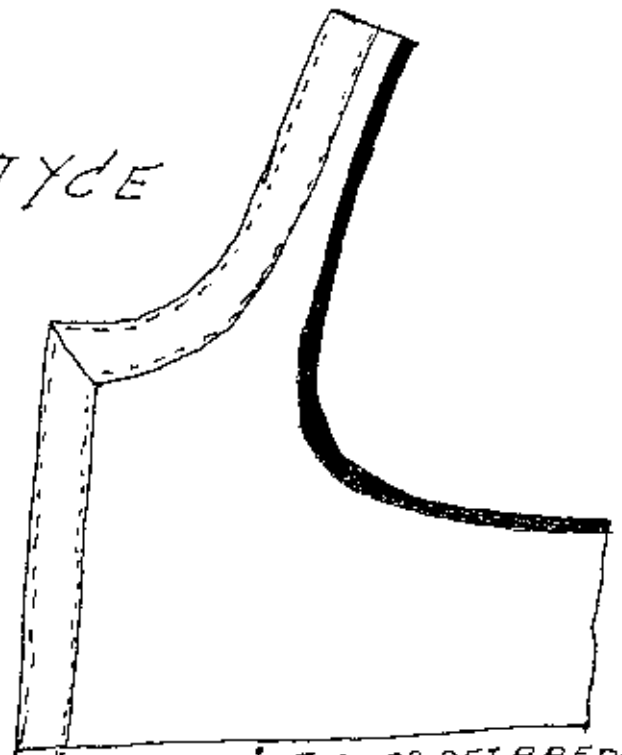

SY FÖRST SAMMAN FODRET
OCH BROKADEN MED RÄTA
MOT RÄTA I HALSRINGNINGEN
BAK. VÄND OCH PRESSA
SÖMMEN.

DET BREDA SAMMETS BANDET
STICKAS PÅ SÅ LÅNGT UT I KANTEN
SOM MÖJLIGT. LÄGG VECK SÅ
DET FÖLJER SNIDIGT. DET SMALA
SAMMETS BANDET SYS PÅ
ÄRM RINGNINGEN CA. 1 CM FRÅN
KANTEN. VÄNDES ÖVER OCH KASTAS
TILL PÅ AVIGSIDAN

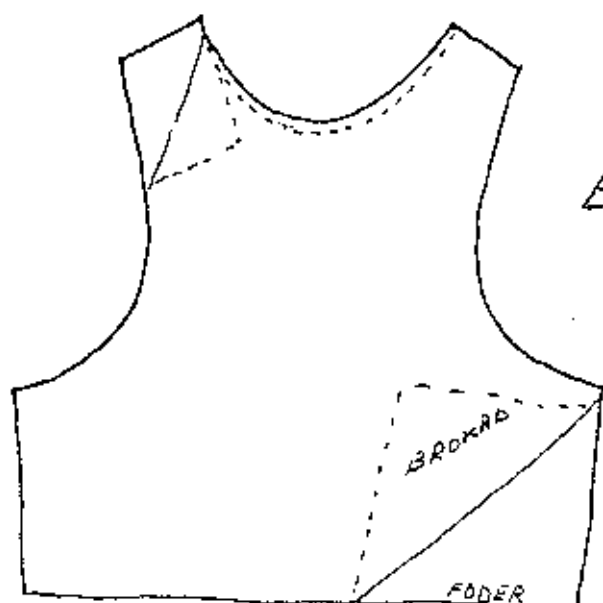
FRAMSTYCKE

FRAMSTYCKEN VÄNDSYS MED
FODRET I FRAMKANTEN. VÄND
DET RÄTT OCH PRESSA NER
KANTEN

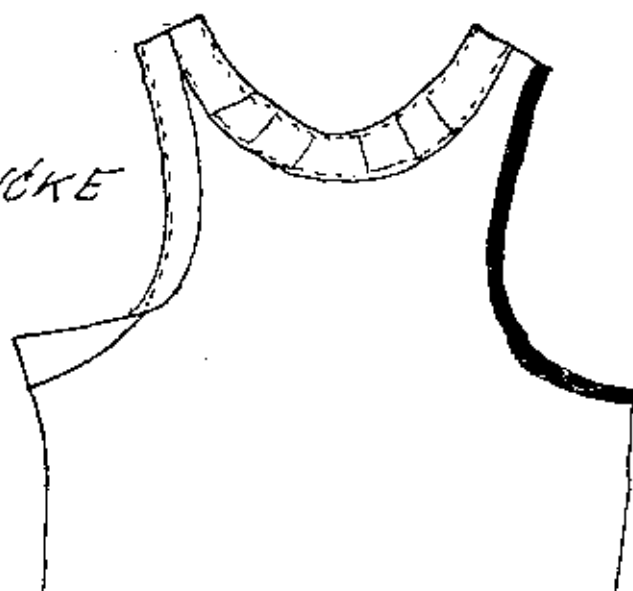
DAREFTER PÅSTICKAS DET BREDA
SAMMETS BANDET FRAMTILL OCH
DET SMALA SYS PÅ LIKSOM PÅ
BAKSTYCKET.

NÅLA SAMMAN DELARNA PÅ AXLARNAS OCH I SIDORNA.
OBS! ATT BAKSTYCKETS SÖMSMAN ÄR 1½-2 CM. HEDAN SÖMSMANEN
PÅ FRAMSTYCKET ÄR RIKLIGARE TILLTAGEN MED TANKE PÅ EV.
ÄNDRING. OCH SÅ BEHÖVS KAN INSNITT GÖRAS UNDER BYSTEN.

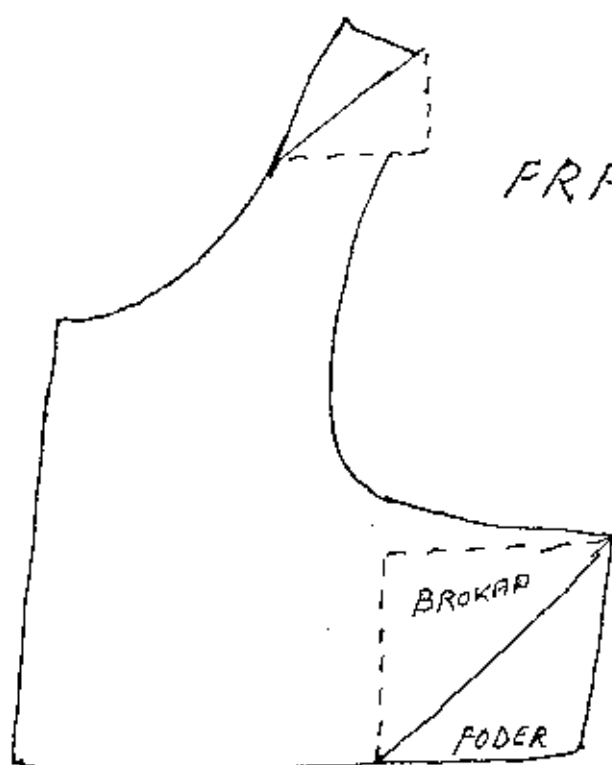

BAKSTYCKE

SY FÖRST SAMMAN FODRET
OCH BROKA DEN MED RÄTA
MOT RÄTA I HALSRINGNINGEN
BAK. VÄND O PRESSA
SÖMMEN.

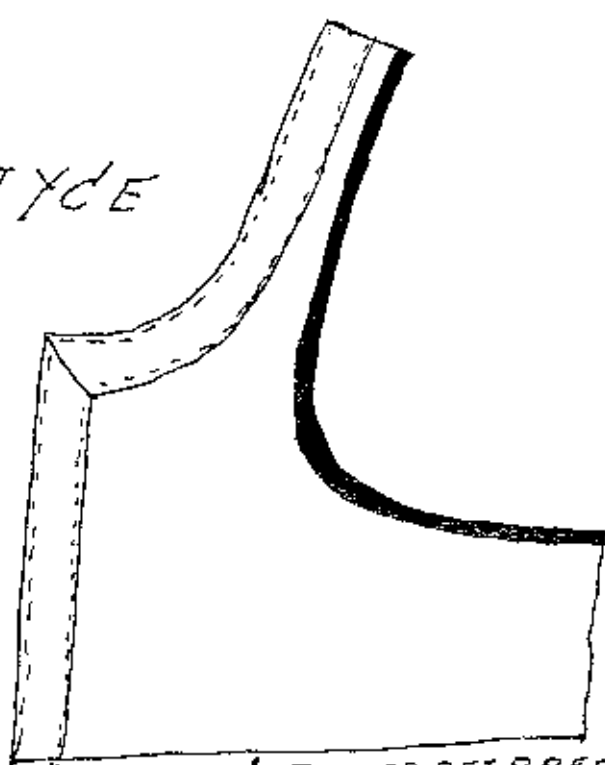

DET BREDA SAMMETS BANDET
STICKAS PÅ SÅ LÅNGT UT I KANTEN
SOM MÖJLIGT. LÄGG VECK SÅ
DET FÖLJER SNIDIGT. DET SMALA
SAMMETS BANDET SYS PÅ I
ÅRM RINGNINGEN CA. 1 CM FRÅN
KANTEN. VÄNDES ÖVER OCH KASTAS
TILL PÅ AVIGSIDAN

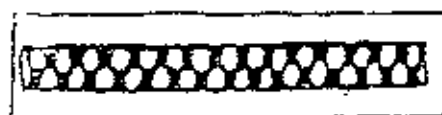
FRAMSTYCKE

FRAMSTYCKEN VÄNDSYS MED
FODRET I FRAMKANTEN. VÄND
DET RÄTT OCH PRESSA NER
KANTEN

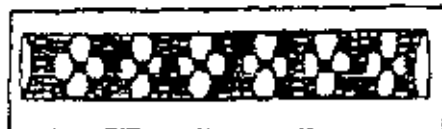

DÄREFTER PÅSTICKAS DET BREDA
SAMMETS BANDET FRAMTILL OCH
DET SMALA SYS PÅ LIKSON PÅ
BAKSTYCKET.

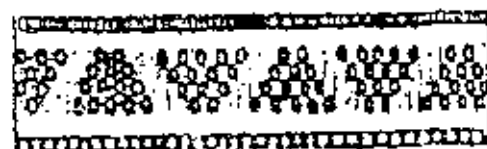
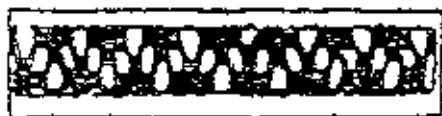
NÅLA SAMMAN DELARNA PÅ AXLARN A OCH I SIDORNA.
OBS! ATT BAKSTYCKETS SÖMSMAN ÄR 1½-2 CM. MEDAN SÖMSMANEN
PÅ FRAMSTYCKET ÄR RIKLIGARE TILLTAGEN MED TANKE PÅ EV.
ÄNDRING. OCH SÅ BEHÖVS KAN INSNITT GÖRAS UNDER BYSTEN.

Singlade

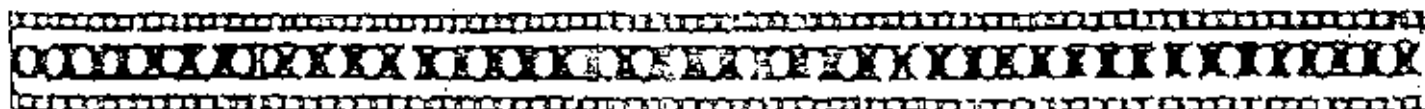
hålsömmar

Stopp-

hålsömmar

Ljusgull broddad med stolpsöm

PRYDNADSSÖMMAR

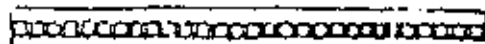
av olika slag prydde skjortor, kragar, klutar, förningsdukar och vita förkläden.

- 1) SINGLAD HÅLSÖM: Alla härader.
- 2) STOPPSÖM: Ingelstads, Järrestads, Herrestads och Ljunits härader.
Mera sparsamt i Torna, Bara och Färs härader.
Ofta gjordes sömmen i två färger.
- 3) UDSKARSÖM: Ingelstads, Herrestads, Järrestads, Ljunits, Gärds, Villands, Östra- och Västra Göttinge. I udskär och plattsöm gjordes mycket vackra kombinationer i alla dessa härader - i synnerhet på brudgumsskjortor och förningsdukar.
- 4) LANGETT + VITBRODERI: Oxie, Vemmenhög och Skytte härader.
- 5) TYLLBRODERI: Vanligt i norra Skåne.

CHARLOTTE WEIDULL
MÖLLEGÅRDEN
BOX 43
232 02 ÅKARP
TEL 040-46 22 03

HÄLSÖMSBRODERIER

STOLPSÖM - ENKEL HÄLSÖM

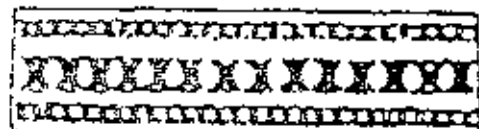
Tråden lägges till höger. Nålen tas om tre trådar (över flera om väven är fin). Tråden lägges till vänster och nålen sättes ned framför de omtagna trådarna, om tre trådar i väven.

LJUSGULL

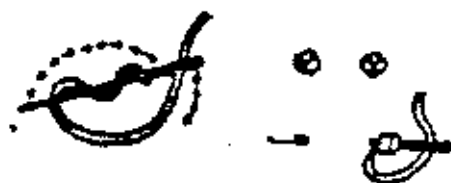

För ljusgull utdrages 10 trådar i väven (ev. flera om väven är tät). Tråns 1 - tag kaststygn från höger om tre trådar, detta göres 6 ggr (när man vänder skifter man om två trådar i väven). Fortsätt med tråns 2, om 3 trådar 3 ggr då man gör ett mellanstygn "fästestygn" därefter sys 3 kaststygn.

LJUSGULL BREDDAD MED ENKEL HÄLSÖM

VITSÖMSBRODERIER

KNUTSÖM

SCHATTÄRSÖM

LANGETTSÖM

KEDSÖMSÖM

EFTERSÖM

STJÄLKÖM

LÅGSÖM

PLATTÖM

KLUMPSÖM

CHARLOTTE WEIDULL

MÖLLEGÅRDEN

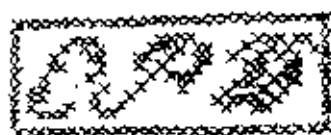
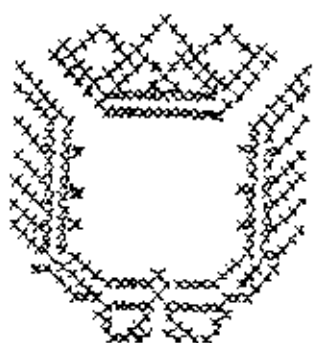
BOX 40

252 02 ÅKERÖ

TEL 040 48 22 00

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R

S T U V W X Y Z Å Ä Ö

B O M Ä R K E

De skånska särkarna och skjortorna är oftast försedda med broderat bomärke. Framför allt är det de rikt utbroderade brudgumsskjortorna och brudsärkarna, som brukar ha initialer - ibland både för brud och brudgum - och årtal för bröllopet.

Initialerna är i regel tre till antalet, en för förnamnet och två för efternamnet, som bildas av faderns förnamn följt av S = son eller D = dotter. Det gamla namnskicket levde kvar bland allmogen ända in på 1900-talet.

Bomärkets initialer och årtal är ofta vackert inramade och krönte med motiv som hjärtan, stjärnor, kronor, parställda fåglar och hjortar, träd och blommor. Samma motiv återfinns i våra skånska vävda täcken, knypplade spetsar och andra folkliga textilier. Förslagorna är hämtade ur mönsterböcker och märkdukar från 1500-talet och framåt.

Bomärket brukar sitta antingen på vänster sida eller, på mansskjortan, under sprundöppningen fram. Ibland är årtalet placerat ensamt på höger sida.

Bomärket kan även förekomma på kluten och det vita högtidsförklädet fast mera sällan än på särkar och skjortor.

Initialer och årtal är oftast sydda i korssöm med rött broderigarn av lin eller bomull. Rut- och kedjesöm och kastade hål förekommer också. På klutar och förkläden av tunt fint linne är de i regel utförda i vitbroderi i anslutning till plaggets broderi.

Ram och mönsterfigurer kan vara utförda i korssöm, kedje-, flät-, platt- och langettsöm. De är i regel sydda över två eller tre trådar, medan initialerna är sydda över en eller två trådar för att få plats.

Charlotte Weibull

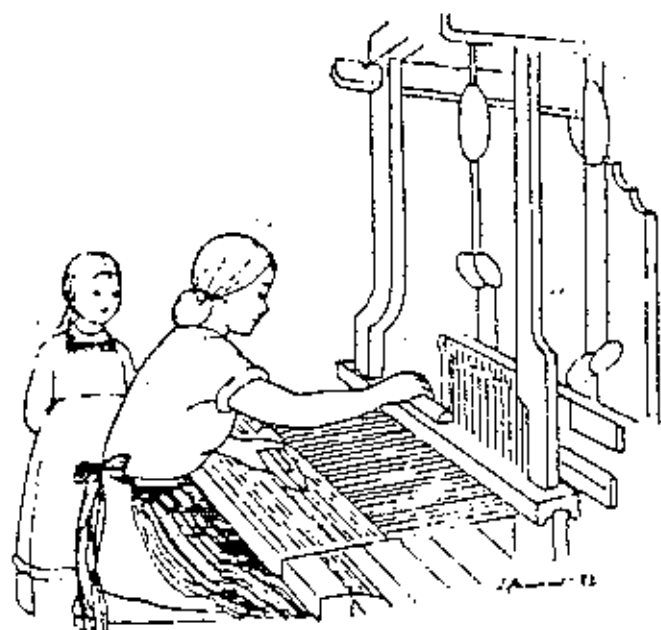
Box 43 · 232 02 Åkero · Sweden · tel 040-465080

KNÄPPEKJOL

Fru Klara Björklund-Karlsson från Tryde by, Tomelilla, berättade vid besök på klädloftet den 22/2 1975 följande om knäppekjolen:

"Min mor som var född 1865, fick sin första knäppekjol när hon började skolan. "knäppa" kallades den. Liksom sina kamrater var hon oerhört stolt över sin första knäppa. När småflickorna kom ut i blåst och regn slog de bara upp sina knäppor över huvudet som skydd.

Knäppekjolen var ett typiskt vuxenplagg. Det var väl därför småflickorna var stolta. I sjuårsåldern slapp både flickor och pojkar i regel ifrån sen s.k. slommen (kolten) och fick klä sig som de vuxna. Pojkarna fick sina första byxor först nu.

J vävstolen

RANDIGT FÖRKLÄDE

En viktig detalj i den skånska folkdräkten var det hemvävda förklädet. Det hörde alltid förkläde till dräkten, både i helg och söcken.

"Förklädeslös fick ingen gå". Då ansågs man inte klädd.

En välbeställd husmor kunde ha ända upp till 20 förkläden i sin klädkista.

Förklädena vävdes i helylle, halvylla (med varp av linne eller bomull eller helt i bomull).

Det fanns också förkläden av köpe tyg: siden, rask, moll, muslin, gardintyg. Svart sidenförkläde bar man till nattvardsdräkten.

Vardagsförklädet hade en enklare randning utan mönster och var vintertid mörkare i tonen, oftast blå och svertrandigt. Sommartid var färgerna ljusa, vanligen olika ljusblå och rosa nyanser, vilket var särskilt vackert till skördesärken. Gillesförklädet vävdes i färggranna mönster i rosengång, munkbälte och opphämta m.fl.

Under den tid man själv färgade sitt garn varierade givetvis färgsättningen. Det finns alltså en mycket stor variation på förklädesrandningar i Skåne. Bara i mina samlingar finns omkring 200 olika mönster, men viss färg går igen, t. ex. klarrött i Torna, tegelrött i Hærjager, senaps-gult i Ingelstad, gammalrosa i Luggude och Frosta och rött och vitt i Herrestad. Randningarna hade olika namn. Signe Forsberg ger exempel på sådana gamla namn från Bara härad: regnbågsförkläde (mörkblått, rött, gult, vitt och blått smalrandigt), tärningeförkläde (rutmönster), förkläde av plätta-väv, krågaväv och av flamme-garn. Ränderna kunde också uppkallas efter den person som vävt dem.

Förklädena var långa och så vida att de nästan gick runt om midjan. Endast en liten bit av kjolen var synlig baktill.

Förklädesbanden vävdes av restgarnar och hade därför samma färger som förklädet. Enkla, släta band till vardagsdräkten och vackert mönster-vävda band, oftast med invävda initialer och årtal, till gillesdräkten. Förklädesbanden gick två gånger runt midjan och knöts i sidan med bandrosor och långa nedhängande ändar försedda med tofsar.

Bruket att bära förkläde levde kvar länge, långt efter dräktskickets upplösning. Signe Forsberg berättar att den äldre generationen i det längsta försökte få sina döttrar att använda förkläde när de skulle gå bort, fast det började bli omodernt. Men ungdomarna, som ville följa det nya modet, tog av sig förklädet och band det under kjolen så fort de kom utanför gården.

Förklädet bandes också om livet, när man badade i sjön.

Charlotte Weibull

Bok 43 - 72202 Årarp - Sweden - tel 040-465080

SKÅNE, Norra Åsbo

HÖGTIDSFÖRKLÄDE av linne

Förklädets längd 10 cm kortare än kjol

" bredd 90-100 cm

Bandets längd 2 m

" bredd 3 cm dubbelt

Midjan 35 - 50 cm

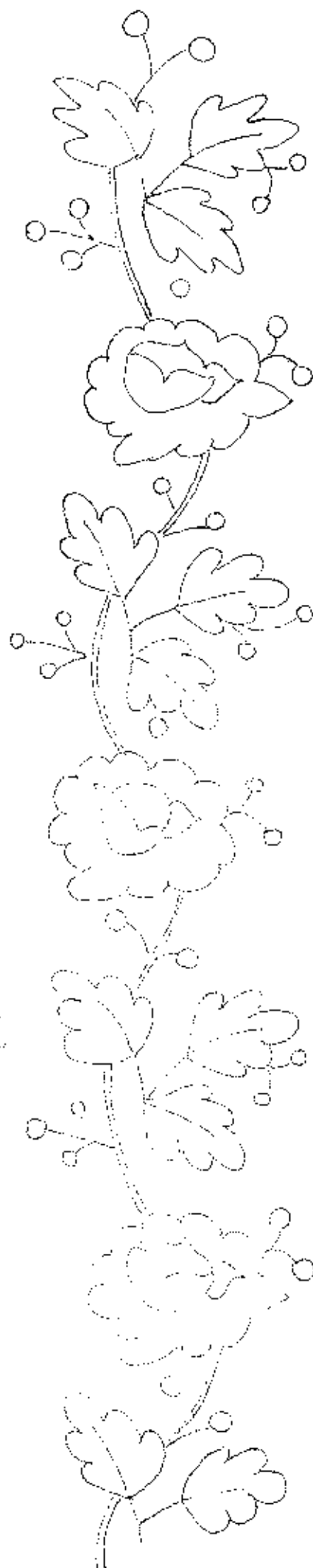
Fåll 25 - 30 "

Fällon sys med enkel hålsöm

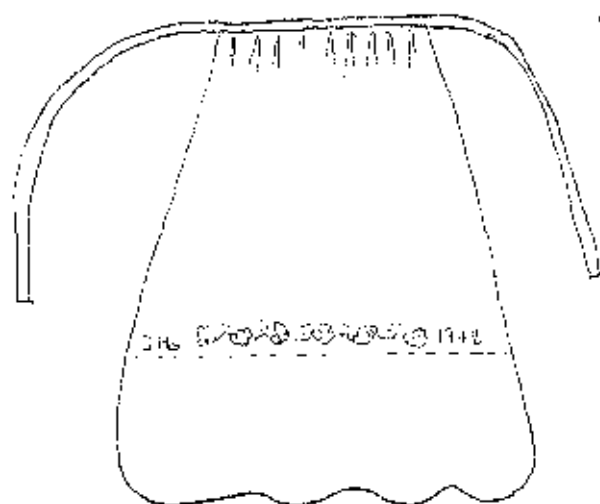
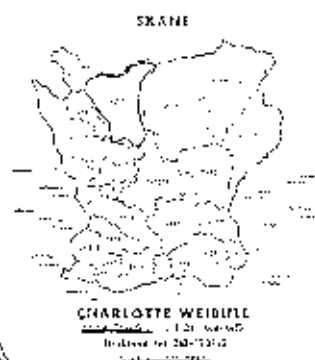
Broderiet utföres i plattsöm, stjälksöm o
kedjesöm med DMC nr. 20.

Bör förses med monogram och årtal vid broderiets
båda ändar.

Handvävd bandlist 3 m lång bindes runt midjan
med rosett framtill.

Prov på bandlist

HÖGTIDSPÖRKLÄDE av linne

Förklädets längd 10 cm kortare än kjol

" bredd 90-100 cm

Bandets längd 2 m.

" bredd 3 cm dubbelt

Midja 35 -50 cm

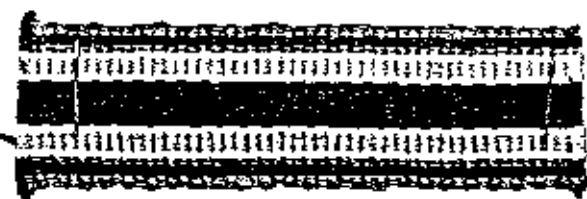
Fållen 25 -30 cm

Fållen sys med enkel hålsöm

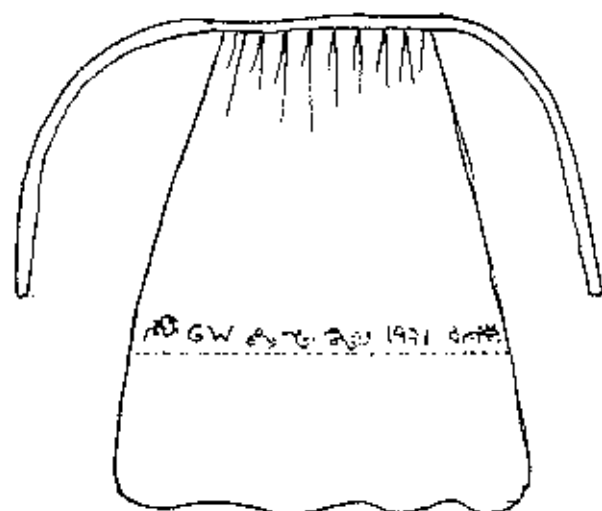
Broderiet utföres i stjälsöm, plattsöm o
engelska hål med DMC nr 20.

Bör förses med monogram och årtal vid broderiets
båda ändar.

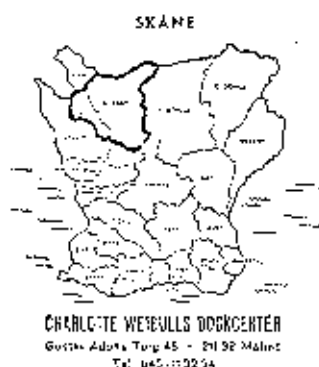
Handvävd bandlist 3 m lång bindes runt midjan
med rosett framtill.

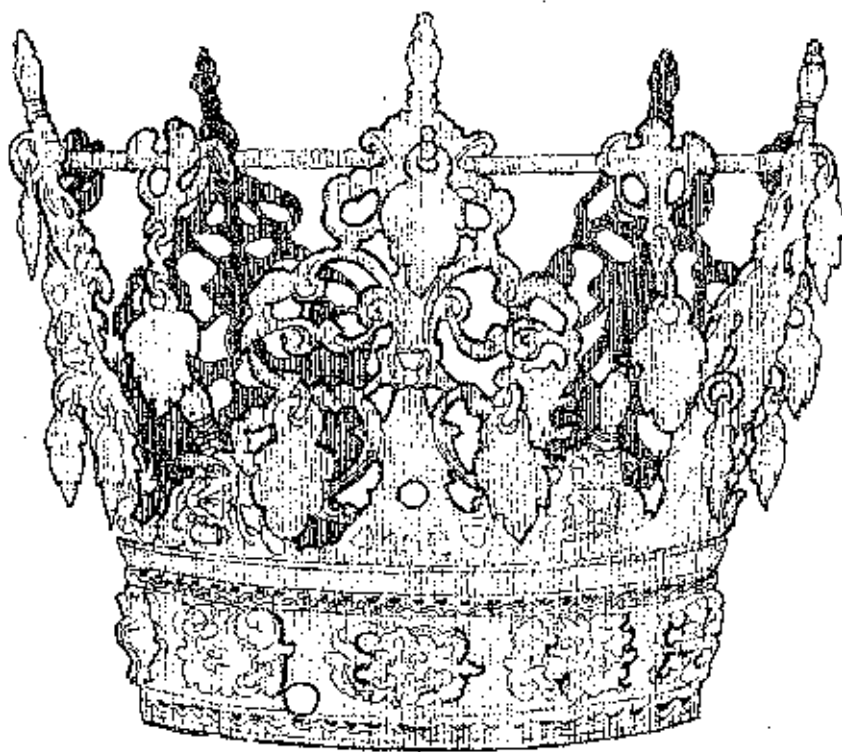

Prov på bandlist

Charlotte Weibull

BRUDKRONAN

Brudkronan har sitt ursprung från "kransen", ett band som knöts kring huvudet och som pryddes på olika sätt med silversmycken, broderier, guld- och silvergaloner eller blommor och band.

Våra äldsta brudkronor daterar sig från slutet av 1500-talet.

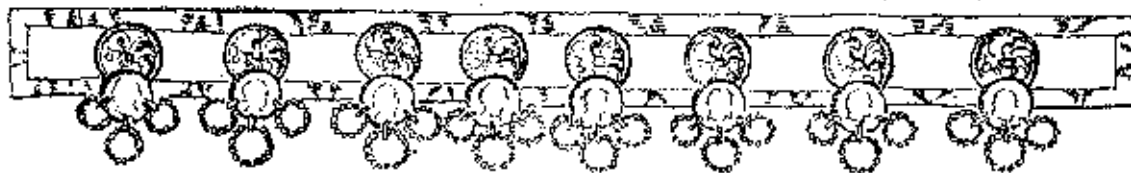
I Skåne var brudkronor sällsynta. Man tror, att det berodde på, att Kung Kristian den IV, som regerade över Skåne under senare delen av 1500-talet, förbjöd bruket av brudkronor.

Skånes äldsta brudkrona tillhör Skepparlövs församling.

HUVUDLA - BRUDSILVER

Pannbandet är besatt med maljor med vidhängande löv.

Här är pannbandet prytt med bucklor och vidhängande myntkors.

Charlotte Weibulls Dockcenter

Gustav Adolfs Torg 45 • 211 39 Malmö tel 040 123942
Postgiro 536299-1 Bankgiro 263-4913

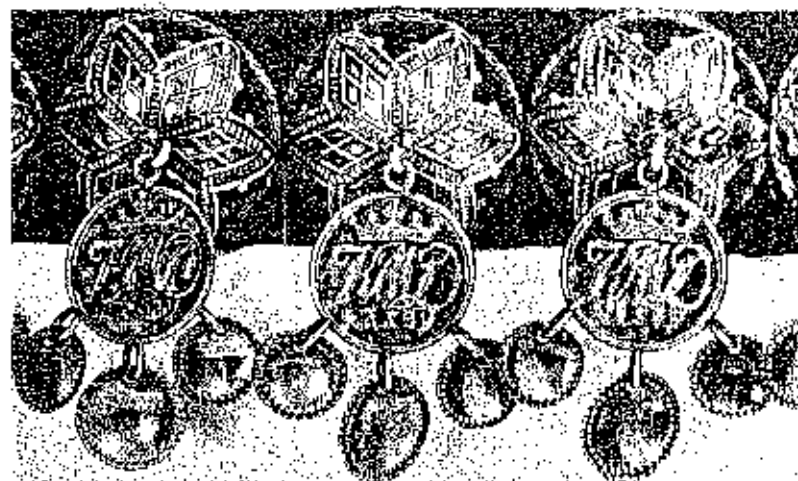
HUVUD-LA

Under medeltiden och följande under ännu avlägsnare skeden bar den nordiska jungfrun löst och fritt hängande hår, vilket fasthölls över pannan av ett band. Den gifte kvinnan och den, som var moder, fäste upp håret i en kunk och dölde det sedan under en huvudduk av vitt linne. Ännu för hundra år sedan iakttog man hos allmogen denna skillnad mellan gift och ogift.

Det band, varmed flickorna kuko håtet över pannan kallades på isländska *hlæð*. Ordet betyder egentligen 'något pålagt' och är släkt med *lada* = lasta. Hos svensk allmoge bevarades såväl pannbandet som den gamla beteckningen, vilken kunde få former såsom 'huvud-la' 'gyllen-la', d. v. s. ett med guld invävt pannband. Hos flickorna i Skåne utvecklade sig denna praktiska utsmyckning till en rikt växlande dekoration av håret med konstmässigt flätade band av sammet, siden och ylle i brokiga färger. Den gamla beteckningen 'la' kom här att betyda de band, som i rika festonger föllo från huvudet nedåt nacken.

I östra Skåne bibehölls likväl 'la' såsom beteckning på ett pannband, som hörde till brudräkten. Detta utgjordes av ett rött klädesband besatt med maljor och löv av silver. Det avbildade bar tolv sådana maljor, i vilka hänga silverplattor med tre runda löv, allt förgyllt. Silverplattorna bära inskriften KMD NÄSBY under en krona. Karna MånsDoller, om nu detta var ägarinnans namn, bodde sålunda i Näsby, Näsby socken, Villands härad under 1800-talets första hälft, dock efter 1836, ty silverarbetet är utfört i Kristianstad av guldsmeden S. SVENSSON, som blev mästare därstädes detta år.

S. T. K.

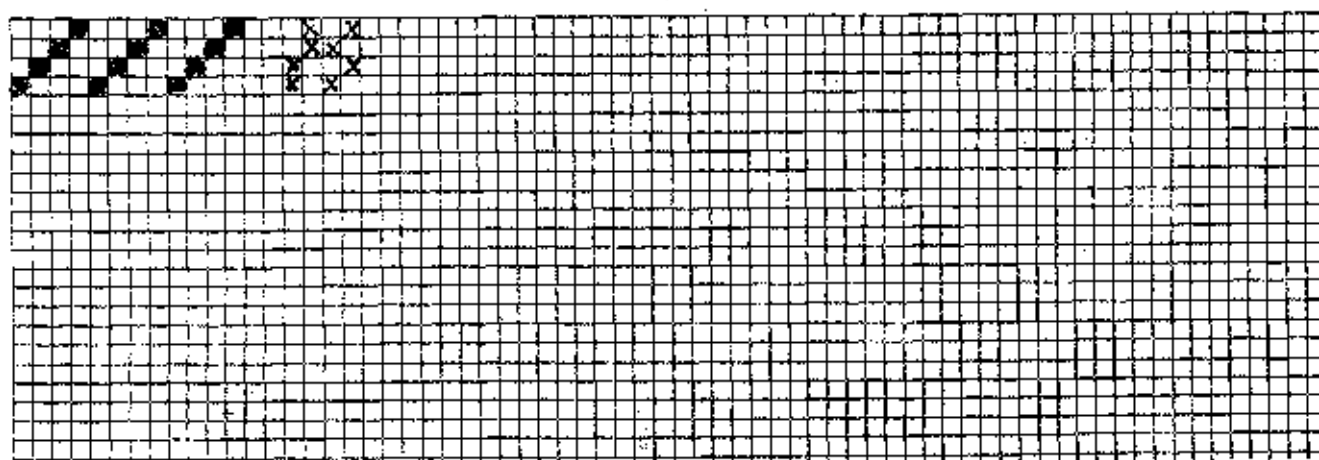
Huvud-la av silver från Näsby sock, Villands hä, 1800-talet. R.M. 21.315.

10m.
 GARNÄTGÅNG varp ..... 2 st. blekt. INSLAG Blekt. .... 1 st.
 ..... Rött 608 .....
 ..... Rora 606 .....
 ..... Svart 628 .....
 ..... Ljus blå 610 .....
 ..... Mörkblå 611 1 st.

ANTAL TRÅD I RÖR ..... 1 .....
 ANTAL TRÅD I SOLV ..... 1 .....
 TRÅDANTAL ..... 904 st. ....

SOLVORDNING

Charlotte Weibulls Dockcenter

Kontor och Dockverkstad:

tel 040 - 46 50 80

Postadress: Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 50 80

HARAD N. Asbo

FÖRKLÄDE ..... Randigt ..... (vävt efter gammal prov. av L. Lindqvist)

SCHALETT .....

VARP ..... Bomullsg 20/2 (blekt) .....

SKED ..... 90/10 .....

FÄRDIG BREDD ..... 95-100 cm .....

VARPTÅTHET/cm.....

INSLAGSTÄTHET/cm .....

INSLAGSORDNING. enl. prov

Summa

[illegible]

PROV

Arbo
närad

Arbo (Rorsäng)

Varp	obl. bomullsgarn $\frac{30}{2}$
Varpplängd	20 m
Shed	95 rön på 10 cm
Shedbredd	90 cm
Solvas	1 tr i solv, 1 tr i rön
Turslag	kul bomullsgarn $\frac{30}{2}$

Bomullsförkläde N. Åsbo

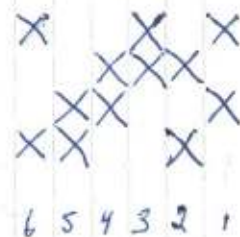
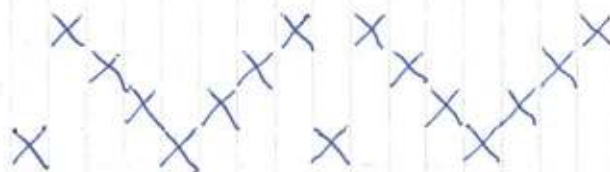
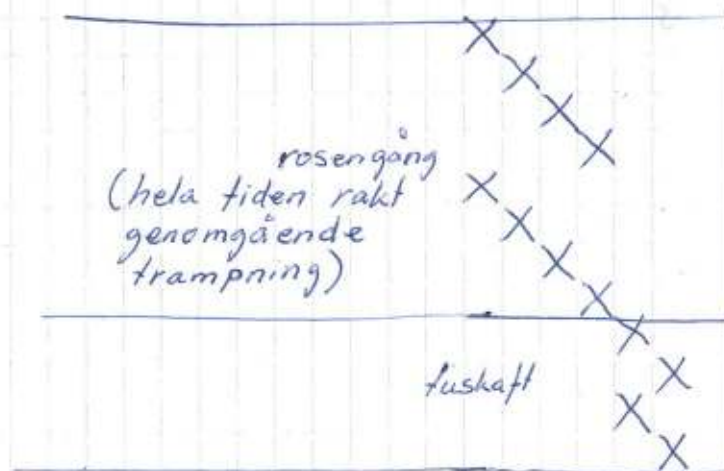
Teknik tuskast, rosengång.

Inslagsordn. tuskastbård:

4 vitt
2 svart
4 vitt
2 svart
4 vitt
20 rött
10 rosa
8 rött
8 rosa
8 rött
8 rosa
4 vitt
2 svart
4 vitt
2 svart
4 vitt

Inslagsordning rosengångbård:

8 svart
1 rött
2 svart
1 rött
2 svart
1 rött
8 svart
6 rött
6 gult
4 vitt
6 gult
4 vitt
6 gult
6 rött
6 svart
1 vitt
2 svart = mitten på bården

GARNATGÅNG ^{10 m} vaxp . 2 r! . blekt .

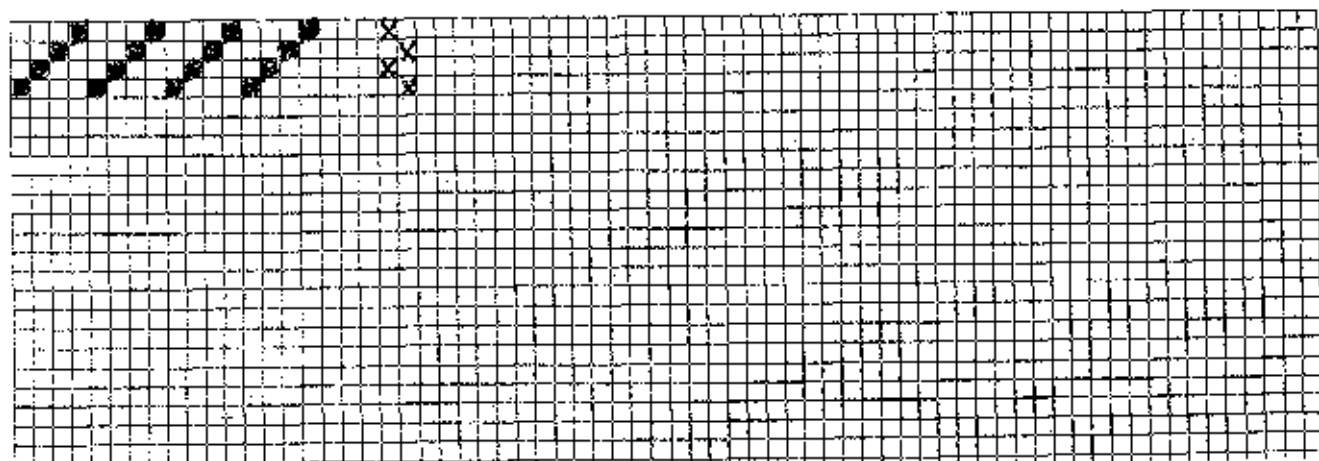
INSLAG . Rosa . 606 . 2 r! .
 . Röd rosa . 607 . 3 r! .
 . Blekt . . . . .
 . Svart . 628 . 1 r! .
 . Gult . 623 . 1 r! .

ANTAL TRÅD I RÖR . . . . . / . . . . .

ANTAL TRÅD I SOLV . . . . . / . . . . .

TRÅDANTAL . . . . .

SOLVORDNING

Åsbo

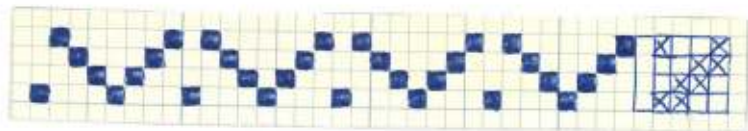
Norra Åsbo

Norra Åsbo.

Åsbo
Pröva på förkläden

I

Södra
Åsbo

T

Södra
Åsbo

II

III

Västby S. Åsbo

Pisa h-d

Till mörkblå sejal

Cuadrige
 vísar fót -
 hlæði þ.
 árvöku ad.

IV-01

Foto
 þar vísar
 Skaffaustrið

Så länge det har vävts förkläden till folkdräkter, så länge har det också vävts förklädesband.

Banden gjordes oftast i bandvävstolar och skulle passa i färg och mönster till förklädena - släta band till vardagsdräkter, mönstrade band till findräkter.

Mönstrade band gjordes med hjälp av bandkniv. Man tog upp en mönsterrand, som var utmärkande för förklädet. Namn och årtal vävdes in.

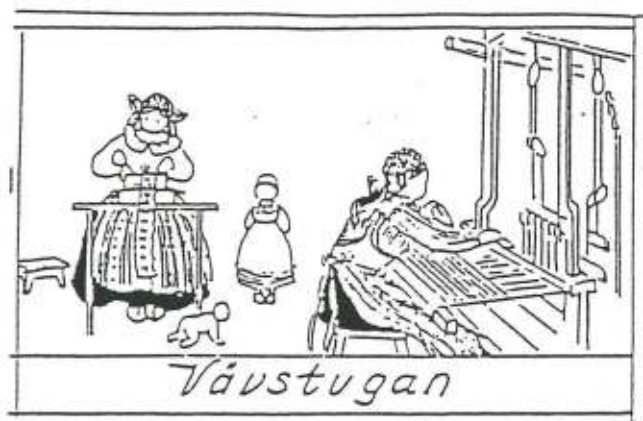
I sydöstra Skåne vävdes extra fina band till bruddräkterna med en mönstergivning som liknade krabbasnår och opphämta, s.k. livband. Man hade varp av linne och rött ullgarn till mönster. Det berättas, att brudarna på Österlen gjorde så långa livband att de räckte lika många gånger om livet, som de hade kistor i hemgift.

Flickorna samlades förr i tiden med sina bandvävstolar till s.k. "opsittarkvällar". Till dessa kvällar kom byns unga pojkar och sjöng och spelade för flickorna, medan de flitigt sysslade vid bandvävstolarna. Den som sjöng bäst eller berättade den roligaste historien, brukade få en bandstump som belöning. Banden betraktades som vänskaps-tecken och seden att tacka med band har säkert gett upphov till uttrycket "knyta vänskapsband".

Charlotte Weibull

Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 50 80

ARBETSBESKRIVNING FÖR RANDIGT FÖRKLÄDE

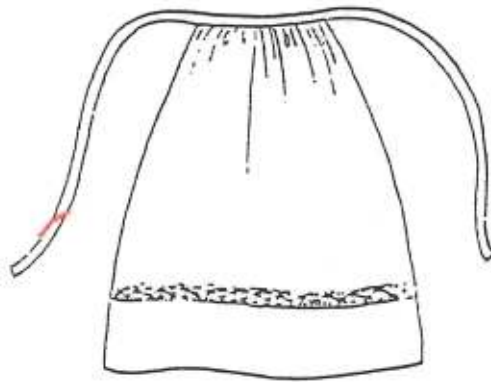
Material: Tyg 1 meter, 3 m förklädesband, 2 tofsar.

Randningen tages på längden och sidorna fällas med ca 0,5 cm. fäll. Sy upp förklädet minst 10 cm kortare än kjolen. Förklädet rynkas in till 40 cm, med hjälp av två rynktrådar. Sy därefter på förklädesbandet med två stickningar, antingen för hand eller på maskin. Klipp aldrig av förklädet. Förklädesbandets ändar vikes till en trekant; vilkas spetsar tofsen fästes.

Förklädet var en viktig detalj i den skånska folkdräkten. Det hörde alltid förkläde till dräkten, både i helg och söcken. "Förklädeslös" fick ingen gå. En välbeställd husmor kunde ha ända upp till 20 förkläden i sin kista.

CHARLOTTE WEIBULL
BOX 43, 232 02 ÅKARP
TEL. 040- 46 50 80

VITA LINNEFÖRKLÄDEN

har hos allmogen varit i bruk så långt tillbaka i tiden, som det finns uppteckningar.

Förklädena hade en cirka 20 cm bred fäll, som var tillsydd med hålsöm. För finare bruk syddes en blomranka ovanför fällen, eller ströddes blommor över hela förklädet (brudpigorna i nordvästra Skåne). Allt i olika slag av vitbroderi.

Mönsterna varierade från härad till härad. Särskilt fina broderier gjordes till brudarnas och brudpigornas dräkter.

På Österlen (Knypplingskroken) pryddes dessa vita förkläden med breda knypplade spetsar, som hade namn efter sina mönster: "Fyra tulpaner i klunga", "Fyra nålrosor", "Bladstjärnor", "Hjärtskack", med flera.

Kring livet ett vackert handvävt förklädesband, som knöts till en vacker rosett framtill på förklädet.

Charlotte Weibull

Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 50 80

Band, guldspets, pärlor, fjädrar, tygrosor och annat prydde den högröda bandhätta som unga flickor bar och vilken ingick i brudklädseln. Bildens brudlock är från Södra Åsbo härad och finns numera på Malmö Museum.

S. anto hārad.

Prunk üs ar Gillis
him.
meie
vānd.

Örskund 1 avsnitt på
Folksamning 1998
Foto Bo Roland
Rummen

4-98

ABBO - schaltest

Värp: Bon.garr 20/2, rosa, vitt, mörkblått

Inslag: Lika som varpen.

Sked: 140/10, 1 tr i solv, 1 tr i rör

Skedbredd: 90 cm

Trâdental: 1260 tr

Solymota:

Kamp.		
O-Nekt.	1 kg	2h
Rora	0.5 kg	1 kg
H-Biath	0.5 kg	06 kg

Varyordning:

[illegible]
$$V_{\alpha} \in V_{\beta} \Rightarrow V_{\alpha} \in V_{\gamma}$$

HUVUDKLÄDE eller HUVUDDUK

Den gamla benämningen på huvudkläde i Skåne var "tårkle".

Den bestod av ett fyrkantigt handvävt bomullskläde. Huvudklädet lades i trekant och bands direkt på huvudet långt fram i pannan och knöts sedan i nacken. Vintertid knöt man den under hakan - det blev varmare så.

Den kunde också bindas över ett klutunderlag.

Numera kallar man en sådan huvudbonad oftast för "rutig klut" och den kan användas både av gift och ogift kvinna.

Charlotte Weibull

Box 43 - 232 07 Ålarp - Sweden - tel 040-465080

HOS KLUTBINDERSKAN

KLUTEN

DEN GIFTA KVINNANS HUVUDBONAD

I det gamla dräktskicket fyllde håruppsättningen en viktig funktion. Den markerade bl.a. skillnaden mellan gift och ogift kvinna. En gift kvinna måste dölja sitt hår och det gjorde hon med en vit klut till fast och en rutig till vardags.

Högtidsdräktens klut var ofta ett konststycke i broderier, hålsömmar och knyppling. Det fordrades ett alldeles speciellt handlag, för att få en klut riktigt vackert uppbunden. Varje by hade därför sin egen klutbinderska. Hon monterade konstfullt det väl stärkta, fyrkantiga tygstycket över en valk, ett spån eller en lock beroende på vilket härad man bodde i.

Vardagskluten var av blå- och rödrutigt bomullstyg och betydligt enklare. Det är den som numera mest används till vardags- och festdräkten.

Charlotte Weibull

Box 43 • 232 02 Åsarp • Sweden • tel 040-46 50 80

KLUT MED
FRAMVIKTA HÖRN

BUNDEN ÖVER
SPÄNTAK

MELLANBYGDEN OCH NORDVÄSTRA SKÅNE:

Norra Färs, Frosta, Harjager, Onsjö,
Rönneberga, Luggude, S. Åsbo, N. Åsbo
och Bjäre härader

TVÄTTRAD

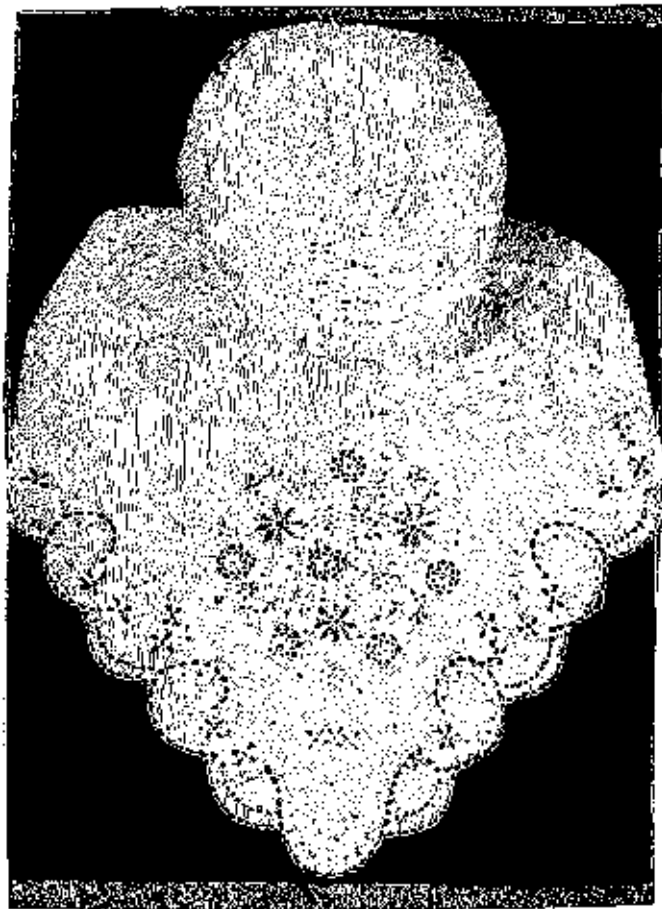
Vår strykerska har gett oss följande recept:
Tvättmedel, enligt dosering på förpackningen.
Kluten får långsamt koka i fem minuter på
spisen.

När kluten är torr, lägges den i varm stä-
kelslösning bestående av:

Två dessertskedar Gårda stärkelse i pulver-
form till en halv liter vatten.

Kluten rullas sedan in i en handduk, varefter
den strykes fuktig.

Vit punktut Årbold.

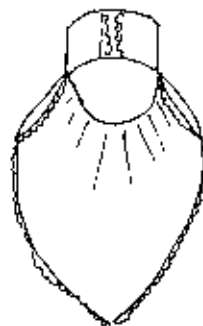

SKÅNE, Åsbo härad

Kluten 100 cm i fyrkant 1,5 cm fäll ev. hålsöm
och förses med spets.

Broderiet utföres i plattsöm, engelska hål samt
större blommorna och bladen tyllbotten med
DMC nr 20.

Bindes över spåntak. Bör förses med monogram o årtal.

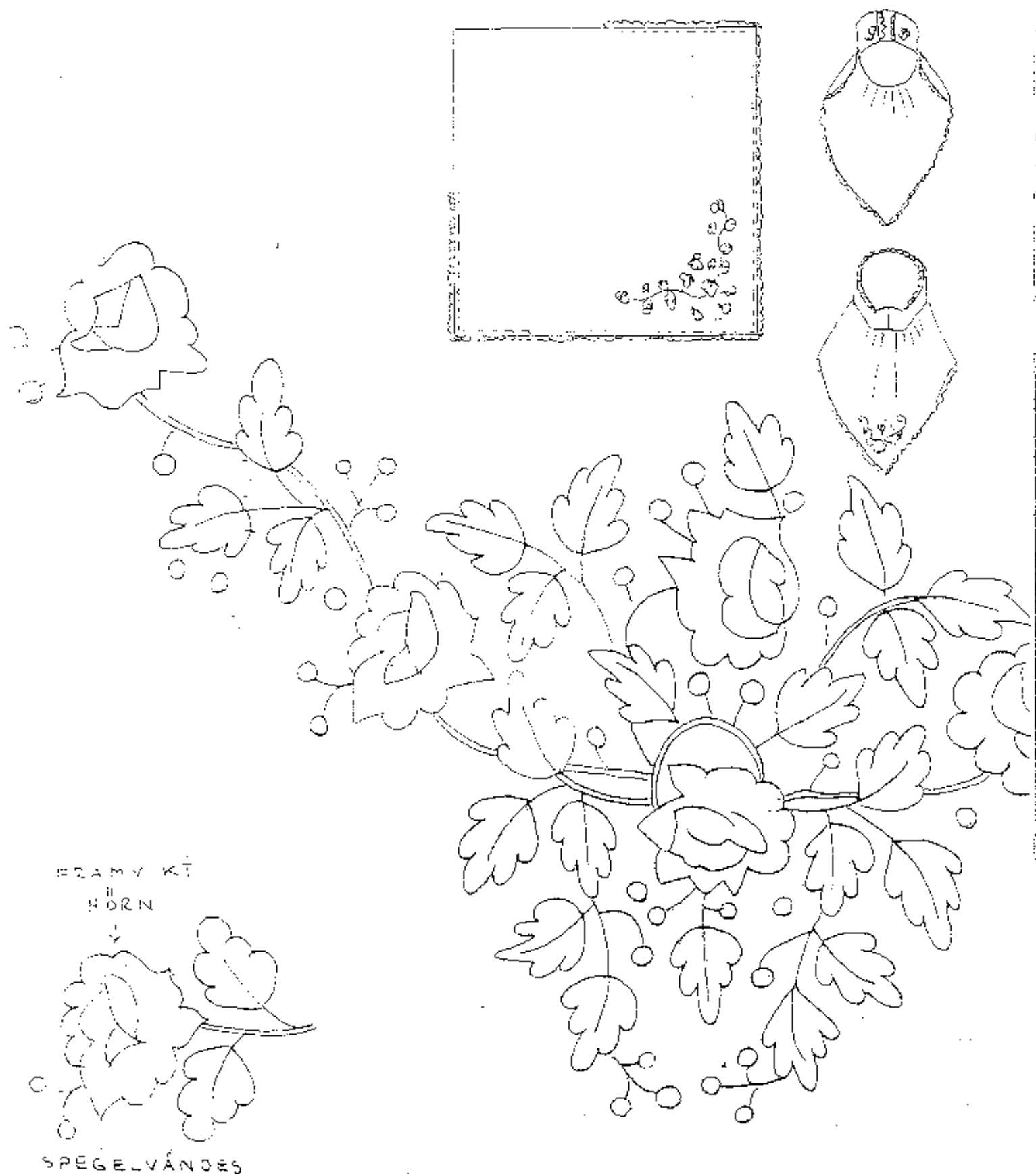
B 27
1978
Gyll

Kluten 100 cm i fyrkant, fällas med 1,5 cm fäll.

Broderiet utföres i engelska håll, plattsöm o stjälk-
stygn med DMC nr. 20

Bör förses med monogram o årtal.

Sändes över spåntak.

SKÅNE, ÅSBO HÄRAD

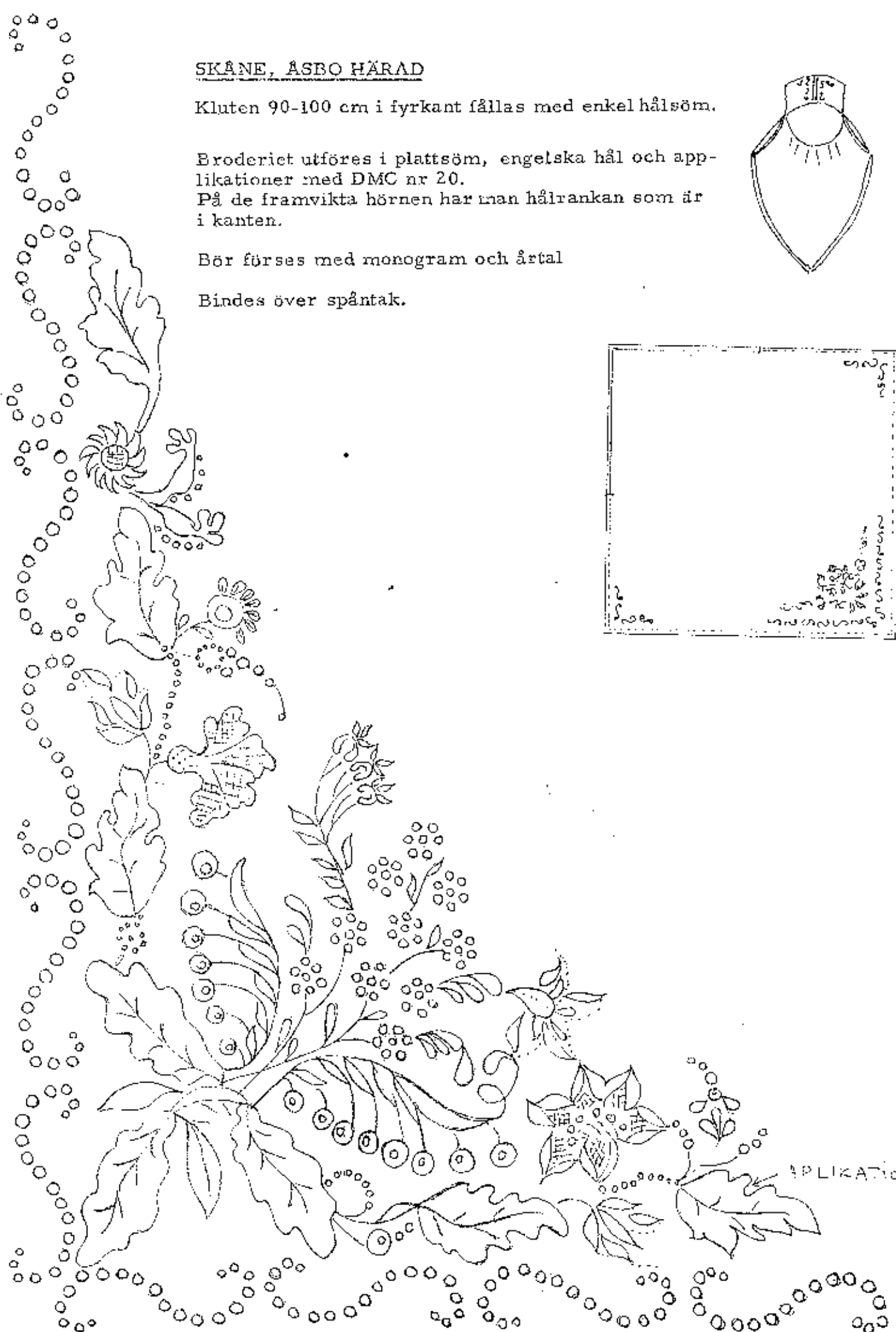
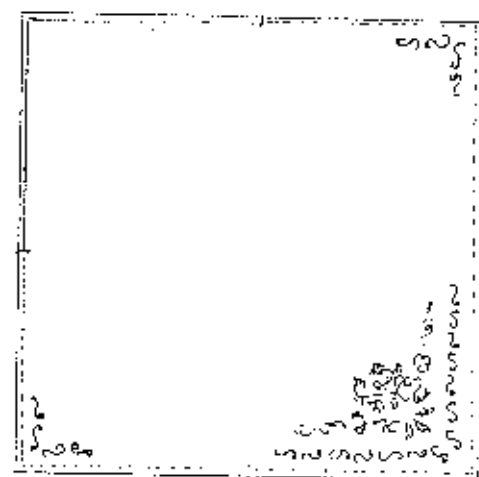
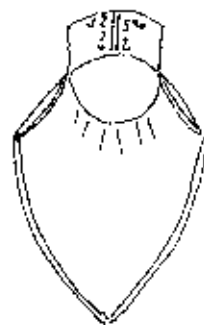
Kluten 90-100 cm i fyrkant fällas med enkel hålsöm.

Broderiet utföres i plattsöm, engelska hål och applikationer med DMC nr 20.

På de framvikta hörnen har man hålrankan som är i kanten.

Bör förses med monogram och årtal

Bindas över spåntak.

APLIKATIO

SKÅNE, Åsbo härad

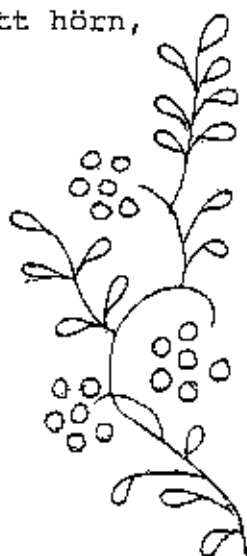
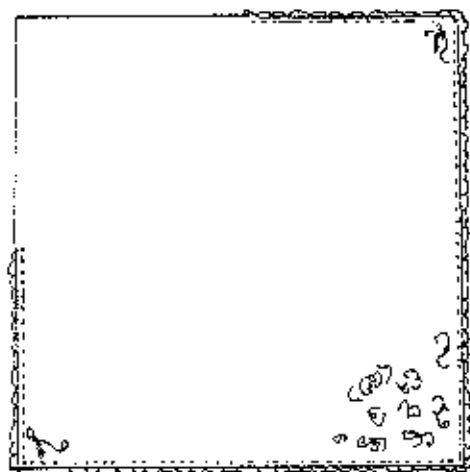
Klut 1 x 1 m fällas 1,5 cm (hålsöm)
förses med spets.

Broderiet sys med DMC nr 20 i klumpsöm
och plattsöm.

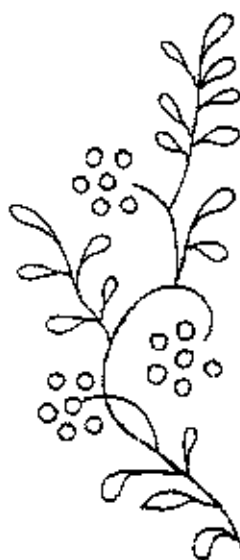
Litet mönster sys i vardera motsatt hörn,
stort på snibben neråt ryggen.

Bindes över spåntak.

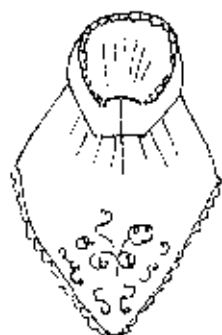
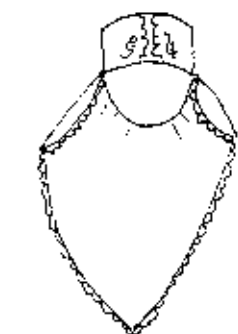
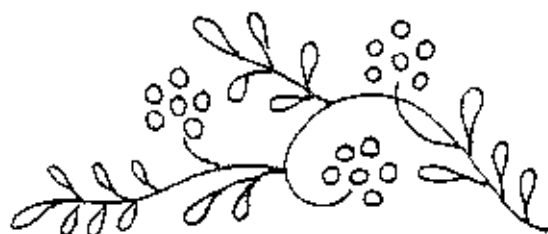
Förses med initialer och årtal.

BRODERI TILL HÖRN
SPEGELVÅNDES

1 2 3 4

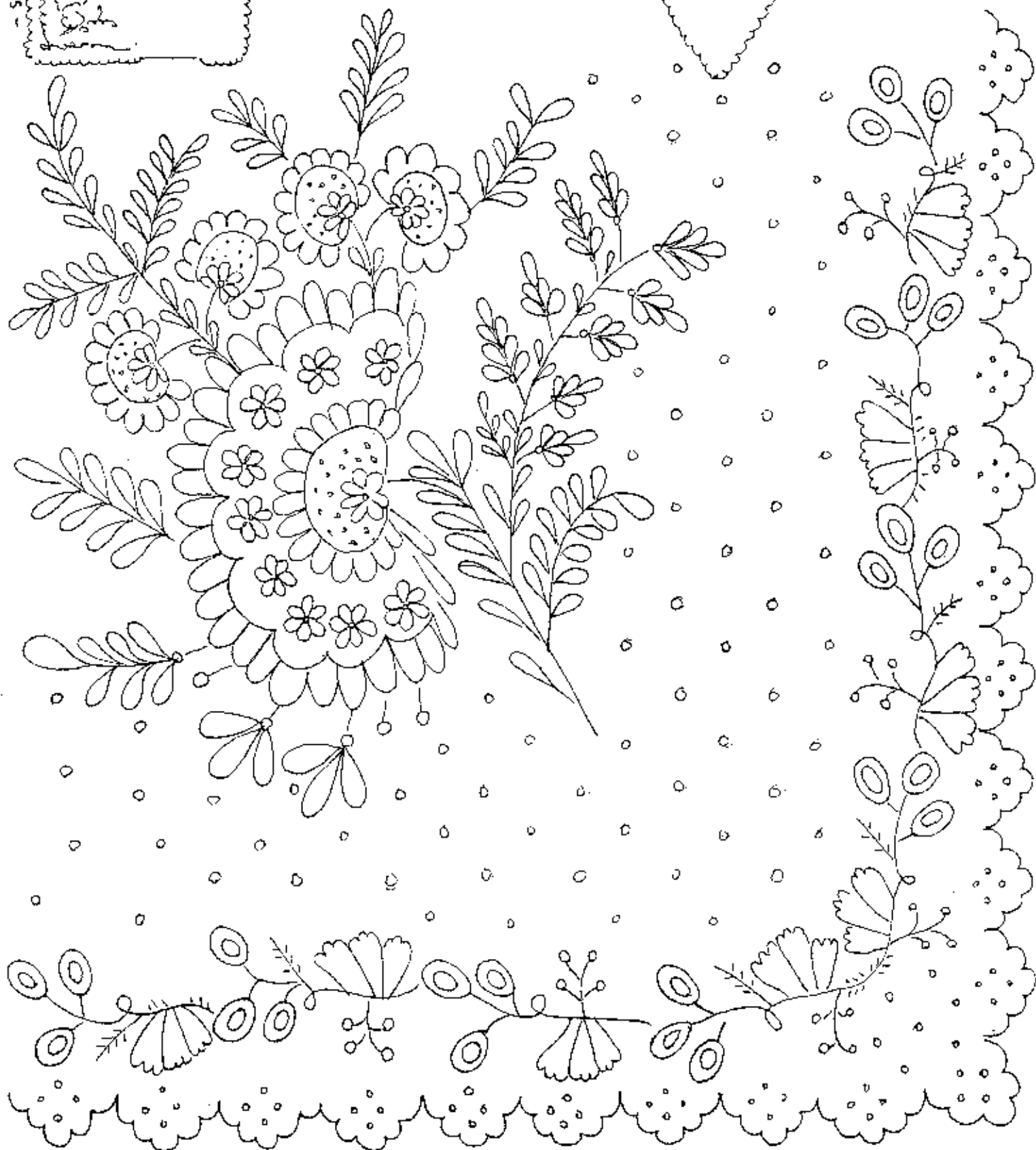
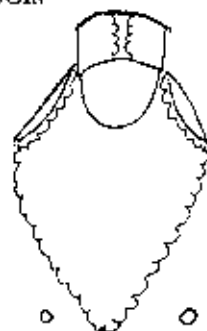
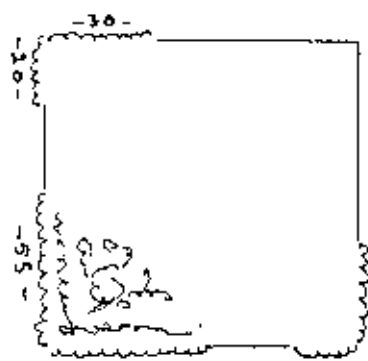

SKÅNE Asbo härad

Antik vit ~~klut~~ klut

Kluten ⁹⁰80 x ⁹⁰80 (100x100) i fyrkant
Broderiet utföres i stjälkstyg, plattsöm, engelska hål, skuggsöm och langett med DMC nr.20

Bör förses med initialer och årtal.

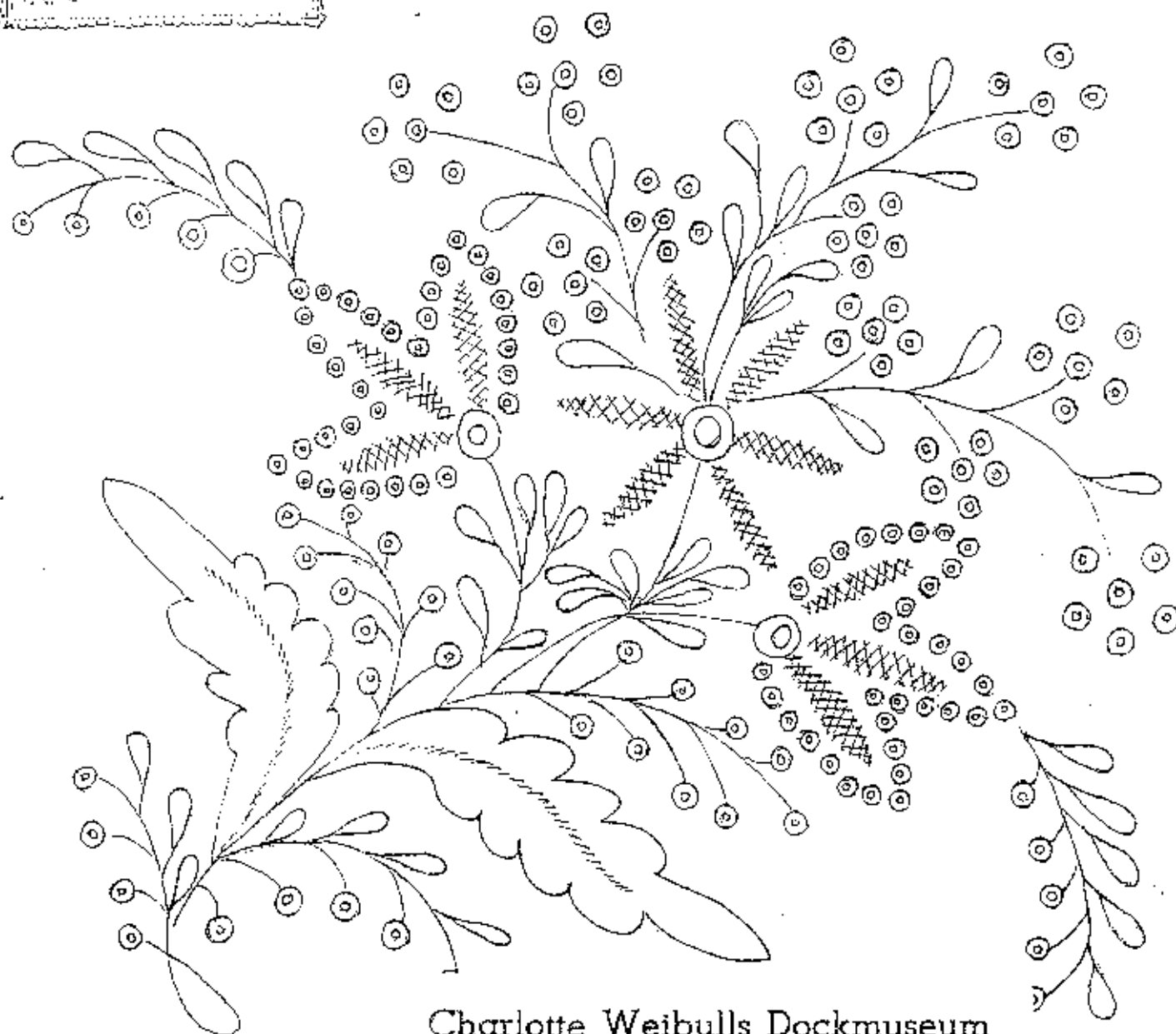
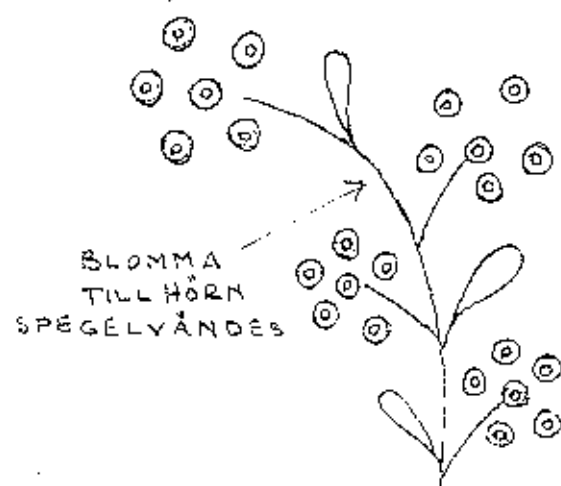
SKÅNE N Äsbo härad

Kluten 100 cm i fyrkant fällas med 1 cm
bred fäll och förses med spets på snibb och
de framvikta hörnen.

Broderiet utföres i plattsöm, stjälsöm, skuggsöm,
engelska hål med DMC nr 20.

Bindes över rosa spåntak.

Bör förses med initialer o årtal.

"Vid de stora kyrkliga högtiderna och på söndagarna bars helg-
dagsdräkt, vilken vid detta tillfälle blev ingående beskådad
och granskad, såväl på kyrkbacken som i templet."

Så berättar Signe Forsberg i sin bok "Det gamla dräktskicket
i Bara härad".

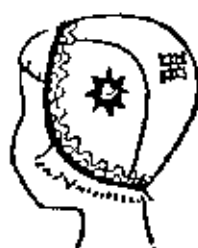
Särskilt noga var det med den vita kluten: "Kvinnorna voro
iförda rena, nystärkta klutar, vilka sattes upp av "kluda-
kvingan". Varje by hade sin klutbinderska. Denna bodde vanligen
i närheten av kyrkan och under morgontimmarna, innan samman-
ringningen vid de stora helgdagarna, hade hon fullt upp med
arbete åt socknens förnäma "gärakvingor". Särskilt vid altar-
gång hade klutbinderskan stor brådska. Hon erhöll tolv skill-
i kontanter för sitt besvär och oftast en och annan godbit
från slakt eller bak. Ibland fick "kludakvingan" både stärka
och stryka klutarna.

Kvinnorna satte en ära i att bära en oklanderlig klut och i
kyrkan gavs också tillfälle att få visa de vackert broderade
klutbanden på högtidskluten, den s.k. hängbandskluten."

HUVUDBONADER

Småflickor bar mössa skuren i tre delar. Förmössan var sydd av brokad med sidenband och guldbårder.

Den första förmössan var dopmössan, "kristnahan", som kunde vara rikt utstyrd med guld- och silvergaloner och sidenbandrosetter. Mössan användes bara vid dopet och gick i arv i flera generationer.

Vardagsmössan syddes av samma material som kjolen, i regel vadmal.

I det gamla dräktskicket fyllde håruppsättningen en viktig funktion - den markerade skillnaden mellan gift och ogift.

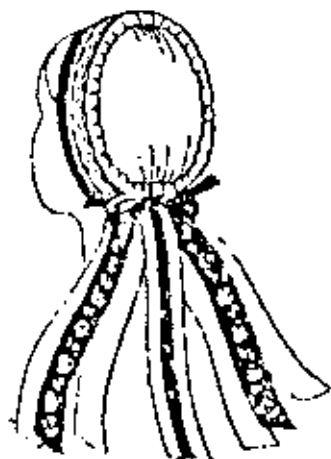
En gift kvinna måste dölja sitt hår och det gjorde hon med en vit klut till fest och en rutig klut till vardags.

Den ogifta fick visa sitt hår, flätat eller utslaget. Vid fest lindade hon upp håret med vackra färgrika band eller också gjorde hon sig en hårkrans med hjälp av flätade rep, sammetsband och guldgaloner. Baktill i nacken sattes blomband och sidenband av olika slag.

Teckningen visar:

Hårkrans av lingarn med infletade band.

Hårkrans av flätade rep lindade med ylleband i färg till dräkten.

CHARLOTTE WEIDMULL
MÖLLEGÅRDEN
BOX 43
232 02 ÅKAFORS
TEL 040-482233

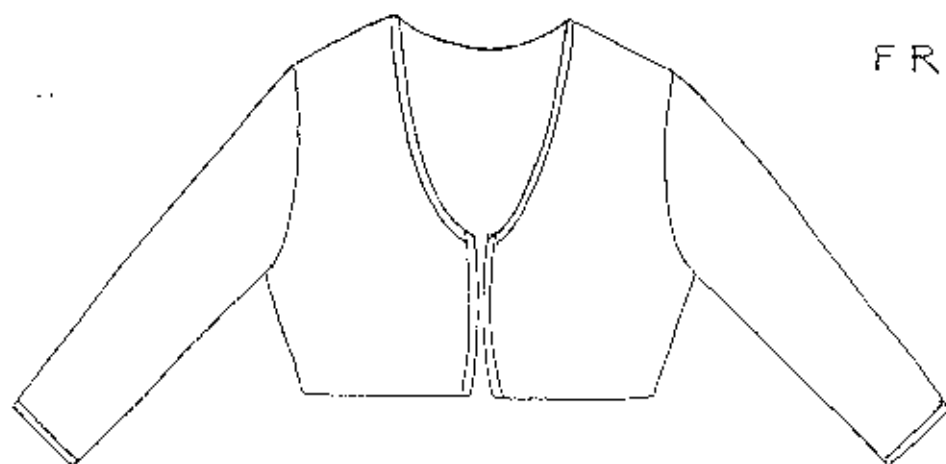
SKALA 1:10

3

SKÅNE
ÅSBO

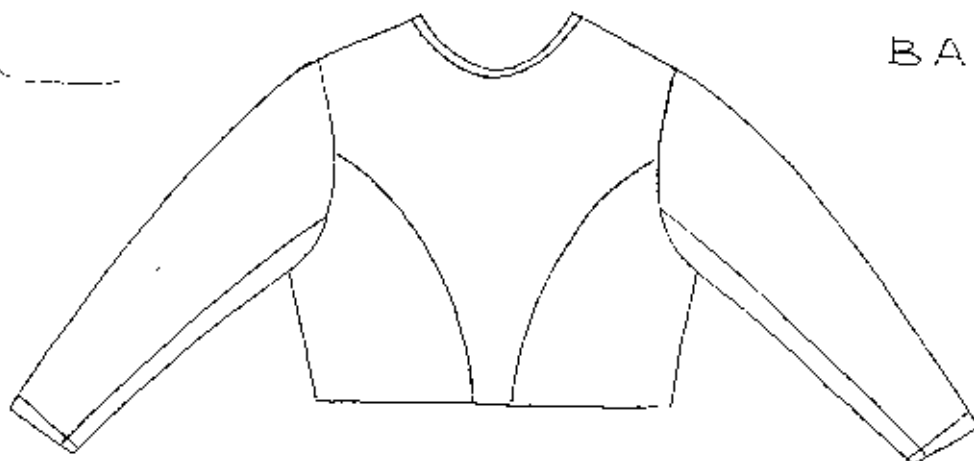
CHARLOTTE WEIBULLS DESIGNCENTER
Cluster 401: Ting 41 + 211 00 Malmö
Tel. 040-225522

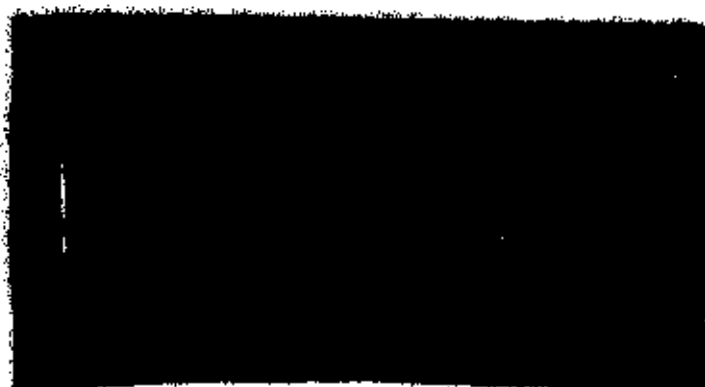
FRAM

ÄRM

5 cm

BAK

STICKADE TRÖJOR

I sin avhandling "Skånes folkdräkter" beskriver Sigfrid Svensson sticketröjornas färg och utsmyckning på följande sätt:

"Nicolovius har från Skytts beskrivit den varierande användningen av gröna, blå och röda sticketröjor. Tröjor av olika färger kunde alltså förekomma i en och samma garderob. Enligt uppteckningar ha de gröna tröjorna, särskilt i norra Skåne varit de vanligaste under 1700-talet, under det att röda tröjor

mer mest förekommit i nordvästra och sydvästra Skåne. Detta synes stämma med den muntliga traditionen, som ej känner röda sticketröjor från mellersta och östra Skåne.

Blå tröjor ha tidigast varit vanliga i södra och särskilt i sydöstra Skåne men förekomma under 1800-talet i bouppteckningar från hela området.

De stickade tröjorna voro ofta slärstickade. Tröjorna äro prydda med siden- eller sammetsband som ibland framtill på bröstet givits en rikare utformning. Denna utsmyckning omnämnes redan av Lönnqvist och Nicolovius, och den senare omtalar, att i Skytts särskilt användes ljusblå sidenband. Båda författarna omtala, att sticketröjan knäpptes med silverspännen, "silfwerhägtor". Dessa ha i allmänhet utgjorts av de hjärtformiga spännen, som också kunde anbringas i tröjorna som en ren dekoration. I bouppteckningarna omtalas förutom "silfwerhägtor" också knappar i sticketröjor. De senare ha varit kulformiga silverknappar av samma slag som fanns i tröjorna av tyg.

Längst ha de stickade tröjorna, använda som ytterplagg, bibehållit sig i södra Skåne. En meddelare från Barkåkra i Bjäre, född 1841, minnes, att modern hade sticketröja men har ej själv använt sådan. Där emot berättar en gumma från V Karleby i Harjager, som var född 1846, att hon själv använt sticketröja i sin ungdom. En meddelare från Tolånga i Färs, född omkring 1855, uppgiver, att "spyddetröjorna" varit vanliga i hennes hemtrakt, men att de långt senare voro i bruk i det angränsande Torna. Hon säger därför, att sticketröjorna voro "västerlänningadräkt".

Charlotte Weibull

Vinterdräkt

ARBETSBESKRIVNING TILL SCHAL (HJÄRTEVÄRMARE)

Till "hjärtevärmaren" användes färger ton i ton med förklädet.

Garnåtgång: 220 gr svart eller mörkgrönt
80 gr rött, blått eller grönt
50 gr vitt

Till enbart botten åtgår ca 160 gr av detta garn. Mörka färger användes för vinterbruk och ljusa för sommarbruk. Kalla sommarkvällar användes schalen utanpå skördesärken.

Virknål 4 1/2 till Jakobdals Fregatt.
Virkas i bakre maskbågen, dubbelt garn.

Förkortningar

Luftmaska = lm, fast maska = fm, snygmaska = sm, halvstolpe = hst, stolpe = st.

Lägg upp 25 lm.

- Varv 1 Virka 4 sm, 1 fm, 1 hst, 6 st, 1 lm, 1 st i samma maska, 8 st, 1 hst, 3 fm, virka 5 lm och vänd.
- Varv 2 Hoppa över 1 lm, 1 fm, 1 hst, 15 st, i nästa lm virkas 2 st, 1 lm, 2 st, fortsätt sedan med 10 st, 1 hst, 1 fm, 10 lm och vänd. Öka sedan i takt med peppersmönstret i kanten och lika i udden, tillsammans 14 varv ca 110 st på varje sida, börja och sluta varje varv med några fm och 1 hst. Tag av garnet.
- Varv 15 Virkas i bottenfärgen på rätsidan som alla följande varv. 1 fm, hoppa över 2 st, virka 2 st, 1 lm, 2 st i nästa st, hoppa över 2 st, virka 1 fm, hoppa över 2 st och fortsätt varvet ut. På mitten ökas som vanligt, 21 uddar på varje sida jämnt fördelade + 1 i udden.
- Varv 16 Ljusgrönt, börja med 3 lm, 3 st över fm, 2 st, 1 lm, 2 st i lm mellan st, 4 nertag med virknålen över förra varvet mellan st i nästa varv dras ihop till 1 hst, fortsätt så varvet ut, utom i udden där det virkas 1 st, 1 lm, 3 st, 1 lm, 1 st.
- Varv 17 Skarpare grönt, 3 lm, 3 st i första stolpen, 4 nertag i stolparna på föregående varv, dras ihop till 1 hst, 2 st, 1 lm, 2 st i lm mellan stolparna på föregående varv, 4 nertag 1 efter st i föregående varv, en mellan st i nästa varv, en i förra varvet innan st, en i nästa varv mellan st, dras ihop till 1 hst, fortsättes varvet ut, i udden virkas 2 st, 1 lm, 2 st i luften, 2 st, 1 lm, 2 st i nästa luftm.
- Varv 18 Något mörkare grön, 3 lm, 3 st i första st, 2 st, 1 lm, 2 st i 3:e st, sen fortsättes som på förra varvet utom i udden. Dör göres 2 st, 1 lm, 2 st i lm, 4 nertag som dras ihop till 1 hst, 2 st, 1 lm, 2 st i nästa luftm.
- Varv 19 Blågrönt, mörkt, 3 lm, 3 st i första st, 4 nertag i föregående st, tas ihop till 1 hst, fortsättes som förut, i udden virkas 1 st, 1 lm, 1 st, 1 lm, 1 st, 1 lm, 1 st, 4 nertag som dras ihop till 1 hst, upprepa 4 st med lm emellan.
- Varv 20 Blågrönt, mörkt. Börja som på förra varvet, i udden virkas 2 st, 1 lm, 2 st i första lm, 2 st, 1 lm, 2 st i 3:e lm. 4 nertag tas ihop till 1 hst, 2 st, 1 lm, 2 st, 2 st, 1 lm, 2 st i föregående lm.
- Varv 21 Blågrönt, mörkt. Börja som förut, i udden virkas 2 st, 1 lm, 2 st 4 nertag, 2 st, 1 lm, 2 st, 4 nertag, 2 st, 1 lm, 2 st, 4 nertag, 2 st, 1 lm, 2 st.
- Varv 22 Svart. Börja som förut, men i alla uddarna virkas 5 st. Virka ett varv fasta maskor i innerkanten, så fast att det håller in lite, fortsätt ut i banden med lm, till önskad längd och avsluta med en tofs i bottenfärger. Här är banden 70 cm.

Charlotte Weibull

Årbo h.d.

Retur till Charlotte Weibull
Box 43, 230 47 Åkarp,
inom 14 dagar.
I annat fall debiteras kostnad.
Bilden tillhör Charlotte Weibulls
arkiv.

Vinterdräkt

Torne bärad, Skåne

VINTERDRÄKT - SKÅNE

För att skydda sig mot kylan under vintern hade kvinnorna ända upp till sju kjolar på sig. Den ena utanpå den andra. Den innersta kjolen var längst, den därtill näst längst osv. Alla kjolarna skulle synas. Ju fler - desto rikare. Den yttersta kjolen slogs upp över huvudet till skydd mot blåst och regn innan schalarna blev på modet. En kjol av lammskinn hörde också till vinterutstyrseln. Den kallades "pälsten" och bars med den ulliga sidan inåt. Man räknade med, att pälsen skulle hålla livet ut

Livstycket i vardagsdräkten var av vadmal i samma färg som kjolen, oftast mörkblå.

Under livstycket bars "spiddetröjan", som var stickad av hemspunnet garn och hade vackra mönster på axelpartiet och längs underkanten.

Tröjorna var svarta och mörkblå under den allra kallaste årstiden. Gröna på våren och sommaren och röda till högtidsbruk. "Gåbortströjorna" pryddes dessutom med mönstrade sammetsbårder, svarta eller kulörta, samt blommiga silkesband i en mängd olika färger. Om en sticketröja skulle vara riktigt fin, skulle det finnas fyra granna bårder på vardera ärm.

Sprundet framtill sammnahölls med hjärtformiga eller runda silverspännen. De hjärtformiga spännena ansågs inte så fina som de runda, som oftast hade en överbyggnad av vacker silverarbete och därför kallades "opphöjningaspänne". Den rika bondhustrun hade också ärmklockor (albueknappar). Runda silverkolor, stora som kycklingägg och som var fastsydda på tröjans underarm. Ju större ärmklocka - desto rikare.

Det hörde alltid förkläde till dräkten, både i helg och söcken. Förklädeslös fick ingen gå. En välbeställd husmor hade minst 20 förkläden i sin klädkista. De vävdes i ylle, linne eller bomull i en mängd olika mönster och färger. Vardagsförklädena var oftast blå och svartrandiga utan mönster. Gillesförklädena gjordes i färggranna mönster med rött, grönt, blått, lila och svart som inslag. "Banden" gick två gånger runt midjan och knöts med en stor rosett framtill.

Svarta hemstickade ullstrumpor och träskor för vardagsbruk och "lärskar" för gåbortsbruk hörde till.

Charlotte Weibull

Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 50 80

SCHALAR

VINTERDRÄKT, SKÅNE

Schalar, som ytterplagg, kom inte i bruk här nere i Skåne förrän på 1850-talet.

Hemvävda schalar fanns i alla kulörer avstämde till färgerna i förklädena.

Särskilt omtyckta var enfärgade schalar med kulörta bårder.

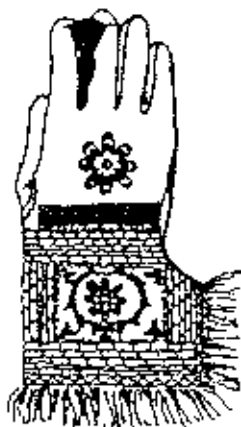
Schalli-schalar med rosenmönster köptes på marknaderna och blev moderna på 1860-talet.

Sidenschalar kunde vara kulörta eller enfärgade, kantade med frans och användes som fästmanagåva.

I våra samlingar finns en persisk schal med svart spegel och brokig bård som använts i Skytts härad för kyrkobruk.

Charlotte Weibulls Dockmuseum

VANTAR

Stickade vantar, både påsvantar och fingervantar förekom i både svart, vitt, grått och brunt för vardagsbruk.

Även mönsterstickning med olika färger var vanligt. Stjärnmönstret var särskilt omtyckt.

Brudvantarna kunde vara riktiga konstverk.

Mest berömda är de vita fingervantarna, som förekom i både ylle och bomull, och som pryddes med hålsöms- och flätstickning.

Brudvantarna kunde också vara sydda av skinn eller tyg och utsydda med silkebroderier; namn och årtal för respektive brud och brudgum.

Charlotte Weibull

Asynta

Salvia

KYRKOSUKETTEN

Förr i tiden då predikningarna var långa, kunde det vara svårt att hålla sig vaken under prästens långa utläggning. Gubbarna tog till sina snusdosor och gummorna luktade på sitt kryddgröna, försiktigt gömt under näsduken i psalmboken. Det var inte alla, som hade tillgång till kryddor. Man tiggde på kyrkbacken med risk att få böta 8 öre. Prästen ansåg att man borde kunna höra hans predikningar utan dylik stimulans.

Lavendel

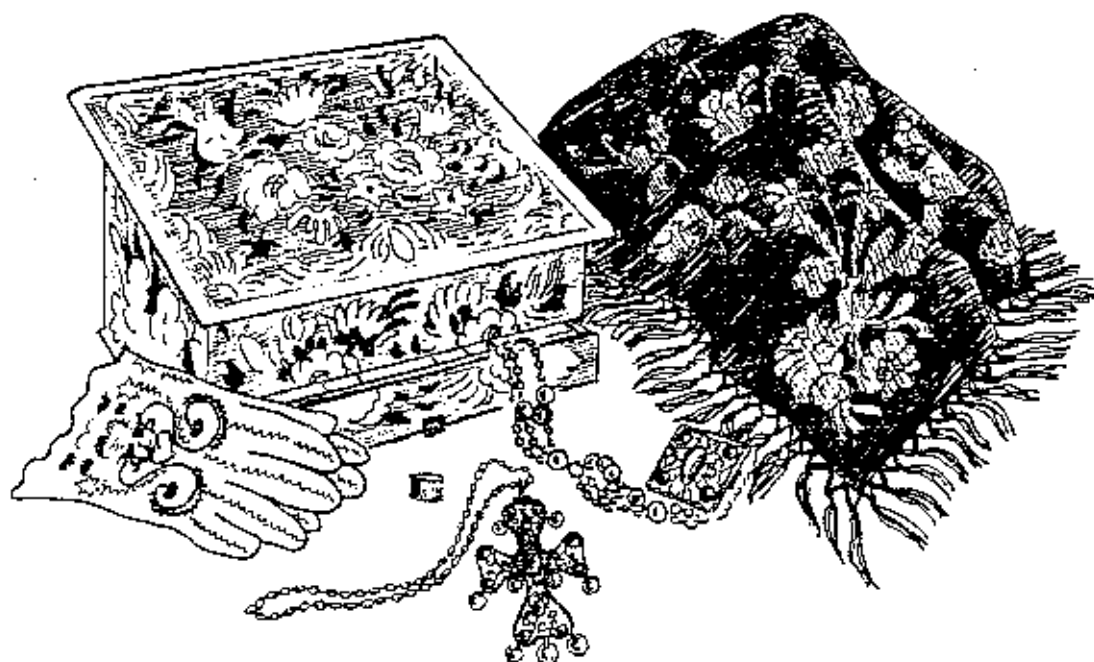
Abrodd

Timjan

Charlotte Weibull

Box 43 • 222 02 Årarp • Sweden • tel 040-46 50 60

FÄSTMÖGÄVOR - 1830-TALET

När det var dags att fria, gjorde sig fästeman-
nen ett träskrin som han skönt bemålade.

På marknaden köpte han silkebroderade vantar
och en blommig sidenschal i vackra färger.

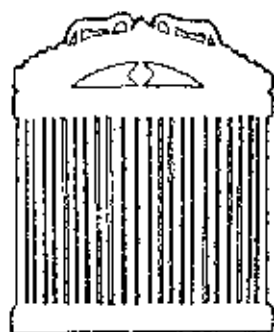
Hos silversmeden beställde han - om han var
mycket rik - ett striglakors, ett halslås och
en ring.

Gåvorna lades i träskrinet, som överlämnades
vid en speciell fest i fästmögården, som kalla-
des "ja-öl". Tidens sed krävde, att en "böne-
man" vid detta tillfälle skulle föra fram frieriet
mellan de båda unga.

CHARLOTTE WEIBULL

Box 43, 232 02 ÅKARP

Tele. 040-46 50 81, 46 50 82

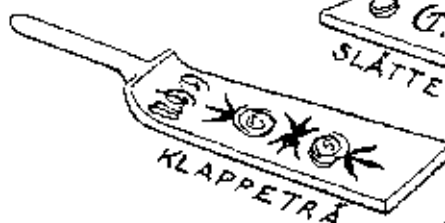
BANDGRIND

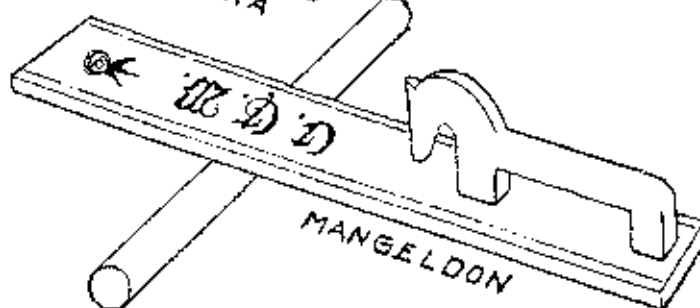
SKÅKTETRÄ

SLÄTTETRÄ

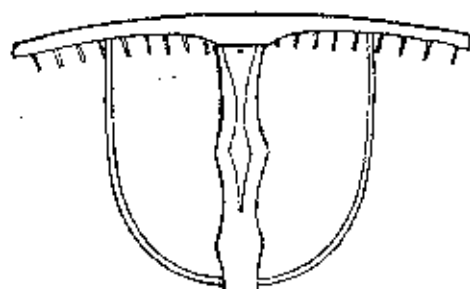
KLAPPETRÄ

MANGELDON

TRÄSLEVAR

FÄSTMÖ-RIVA

FRIAREGÅVOR

Ovanstående redskap i trä var mycket omtyckta friaregåvor och var då vackert utformade och skönt bemålade med blomsterslinga och flickans namn och årtal.

"Ju vackrare utkrusat desto kärare fästman".

Skåkteträ: redskap som användes vid linberedningen. Efter linbråkningen skedde skäkningen med skåkteträet även kallat skäktekniven.

Klappeträ: redskap som användes vid tvätt.

Slätteträ: kallades även lerslätta. Redskapet användes för att ge klineväggen en slät yta. Flickorna brukade få redskapet i konfirmeringsgåva. Konfirmanden ansågs vuxen och fick delta i klinearbetets ansevär men också i klinegilletts fröjder.

Mangeldon: bestod av två delar, den runda kaveln, på vilken man lindar tyget och mangelbrädet, en avlång platta med ett handtag för höger hand. Handtaget hade ofta form av en häst (hästamangel). Det avlånga brädet var vackert utskuret samt försedd med namn och årtal och ibland även någon tankvärd sats:
"Vita kläder är kvinnans heder".

"Fästmörfäfsan", som den vackert bemålade räfsan då kallades, hade bågformiga stöd och ofta var en vers inristad t. ex.

Denna räfsa är
gjord av Pär
i ungdomsåren
mitt i den bråda våren

Denna räfsa finns bland våra samlingar.

Charlotte Weibull

Box 43 - 237 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 50 60

BRÖLLOP

Så här kunde det gå till på ett fint bondbräöllop i mitten på 1800-talet.

Redan kl 9 på bröllopsdagens morgon kommer brudgummens följe ridande in till brudens gård. Först kommer 6 fövörridare, sedan spelmännen därpå brudgummen mellan två nära släktingar och sist andra släktingar och vänner. Brudgummens följe hälsas välkommen och får mat och dryck.

Det är mycket noga i vilken ordning bröllopsgästerna kommer till kyrkan. Först kommer brudgummens följe i den ordning den kom till brudens gård. På något avstånd därifrån kommer brudens följe. De tre första vagnarna öker 6 brudpigor, sedan brudens spelman, så bruden åkande mellan brudgummens närmaste manliga släkting och hans hustru och till sist övrig släkt och vänner.

Spelmännen står vid vapenhusdörren och spelar bröllopsgästerna in i kyrkan. Längst fram står två "brudstolar" - målade och prydligt utskurna. På den ena stolen sätter sig brudgummen mellan två fövörridare och på den andra bruden mellan två brudpigor. Gudstjänsten fövörättas i vanlig ordning.

Klockaren tar fram kyrkans päll. Brudparet träder fram till altaret och sidokamraterna håller pällen över de unges huvud under vigseln. Medan utgångspsalmen sjunges här bröllopsgästerna fram sina offergåvor till prästen och klockaren. Spelmännen ställer sig vid vapenhusdörren och spelar skaran ut ur kyrkan. Nu här det av hem till brudens gård, där brudens far hälsar gästerna välkomna.

Spelmännen ställer sig vid förstugan och spelar gästerna in i huset. På borden står trätallrikar och hornscedar, tennkannor och silverstopar, smörkoppar och brödkorvar samt ett stort fat med saltade och rökta fläskstycken, rökade färilar, saltade gås-sidor m.m. Bröllopet varade i tre dagar och man öter 3-4 måltider varje dag. Sedan är det dags för bruden att flytta till sitt nya hem.

Berättelsen är hämtad från boken "Gamla seder och bruk från södra delen av Inoelstads härad" skriven av folkskolläraren M. Hörlén.

Charlotte Weibull

SORGDRÄKTEN

Bruket att sörja i svart och vitt härleder sig ända tillbaka till 1500-talet. I den svarta och vita sorgdräkten är idéinnehållet att dölja sorgen. Och den kännetecknas av stora vita huvuddukar, som nästan helt dolde ansiktet.

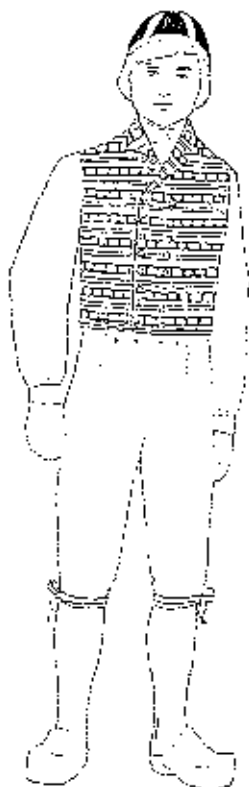
Hos allmogen var oftast både tröja och kjol av svart eller mycket mörkblå vadmal. "Fläckekjolen", även kallad "kåven", var svart och rundskuren. Hela framsidan var uppfläkt, så att den kunde slås upp över huvudet. Särskilt i Torna och Ingelstads härader var denna bruklig.

Förkläden och klutar var av tätt vitt tyg och fick aldrig vara broderade, ty sådana passade endast till högtidsdräkten. Man kunde även sörja i släta svarta sidenförkläden.

Till sorgdräkten användes dessutom ett "hyekläde" över kluten. Det var ett fyrkantigt broderat kläde försett med spetsar.

I sorgen användes näsdukar med bred fäll utan broderi eller spets.

ÅSBO

MANNENS VARDAGSDRÄKT

Linné skriver redan 1749 "kiäderna som bönderna bruka, äro merendels 3 tröjor av vilka kanter på den inre städse lysa under den yttres".

Var vintern kall bars 4 tröjor "en krypi", "en fari", en "slomeridom", "en udanom".

När det blev sol och värme och tid för höbärgning och skörd, tog man av sig alla de varma tröjorna och bar i stället en väst av randigt bolstervarstyg med knappar av ben eller horn.

Skjortan syddes av skättefallsväv och pryddes med bomärke, initialer, "noppor", "krågor" och "taggamönster" (skättefall = avfall vid linskäktning). Den var grov och svår att bära för den som hade ömtålig hud.

Ett par omgångar sämskade skinnbyxor hörde till. Det skulle vara riktig sommarvärme om man gick i vita linnebyxor.

"Hossorna" var av vitt ullgarn och förfotades mer än en gång för vardagsbruk. "Hossebånnen" gjordes i granna röda eller gredelina färger. "Piorna" sad vid kackelonen och gjorde hossor och hossebånn åt drängarna".

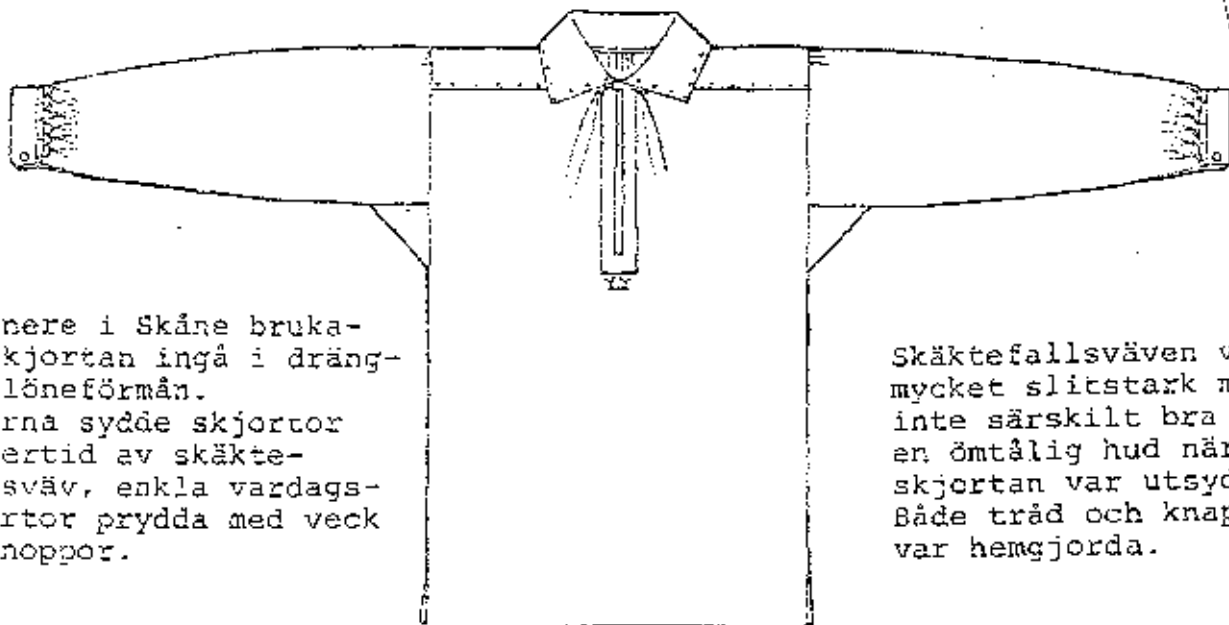
På huvudet sattes den blå "pickelhuven" eller en stickad mössa av rött eller vitt ullgarn. "Huggarna" hade blå skärmmössor.

När skörden var bärgad, var det tid med skörde-gille och då kom den riktigt granna bolstervarstyg-västen på och så dansades det hela natten lång, polska, vals och svingedans.

Charlotte Weibull

Box 43 - 732 02 Åsarp - Sweden - tel 040-465010

VARDAGSSKJORTAN

Här nere i Skåne brukade skjortan ingå i drängens löneförmån. Pigiorna sydde skjortor vintertid av skäftefallsväv, enkla vardags-skjortor prydda med veck och noppor.

Skäftefallsväven var mycket slitstark men inte särskilt bra för en ömtålig hud när skjortan var utsydd. Både tråd och knappar var hängjorda.

Redan på 1600-talet kom linneskjortan i bruk hos de skånska bönderna.

En välförsedd bonde kunde ha 4-5 skjortor i klädkistan. Vardagsskjortan syddes av skäftefallsväv och pryddes med bomärke, initialer, "noppor", "krågor" och "taggamönster". (Skäftefall = avfall vid linskäkning). Den var grov och svår att bära för den som hade ömtålig hud.

Högtidsskjortan var av finare linne och prydd med broderier och spetsar. Den s.k. "brogemanaskjortan", som brudgummen fick i fästegåva av bruden var ett riktigt konstverk. Framsidan var av genombruten plattsöm, snärjesöm och hela "udskår" med så många hjärtmotiv som möjligt. Broderiet omramades av myrgång och ljusgull. Kragen hade dubbla rader av bred stopphålsöm och var liksom ärmkaningarna kantad med knypplad spets.

I sina antika dräktsamlingar har Charlotte Weibull flera rikt utbroderade "brogemanaskjortor", däribland sin egen morfars från Lars Åkesgården i Hannas.

Charlotte Weibull

TILLKLIPPNING OCH SÖMNAD
AV MANSSKJORTA

<u>Storlek</u>	<u>Bål</u>	<u>Ärm</u>	<u>Axelstycke</u>	<u>Linning</u>	<u>Krage</u>	<u>Sprund</u>	<u>Kil</u>
48	65x160	58x60	20x26	10x24	42x22	23	11x11
50	67x160	62x60	20x27	10x25	43x22	23	11x11
52	70x160	65x60	20x28	10x26	44x22	23	11x11

Tyg: Bomull eller linne.

Tygåtgång: 1,75 m på 140 cm bredd.

Sömnadsätt: Vandsöm.

Tillvägagångssätt: Tyget klippes efter angivna mått för respektive storlek. Sy därefter in ena sidan utav kilen mot ärmens övre sidsöm. Sy ihop ärmens. Tag axelstyckena och lägg dem emot respektive axelparti på själva skjortan och sy fast dem. Vecka in 5 veck som är 1 cm brett/veck (samtliga veck mäter ca 5 cm färdiga). Sy därefter i ärmens samt sidosömmarna. Lämna dock ca 5-7 cm öppet i respektive sida såsom sprund.

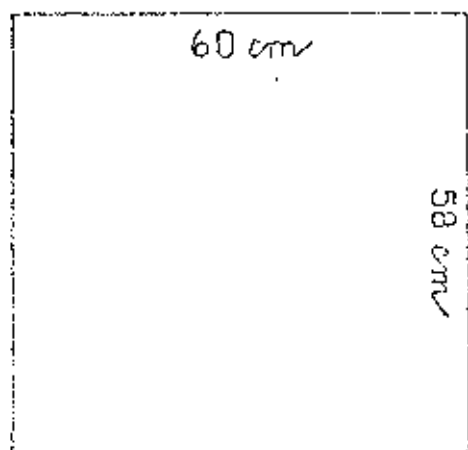
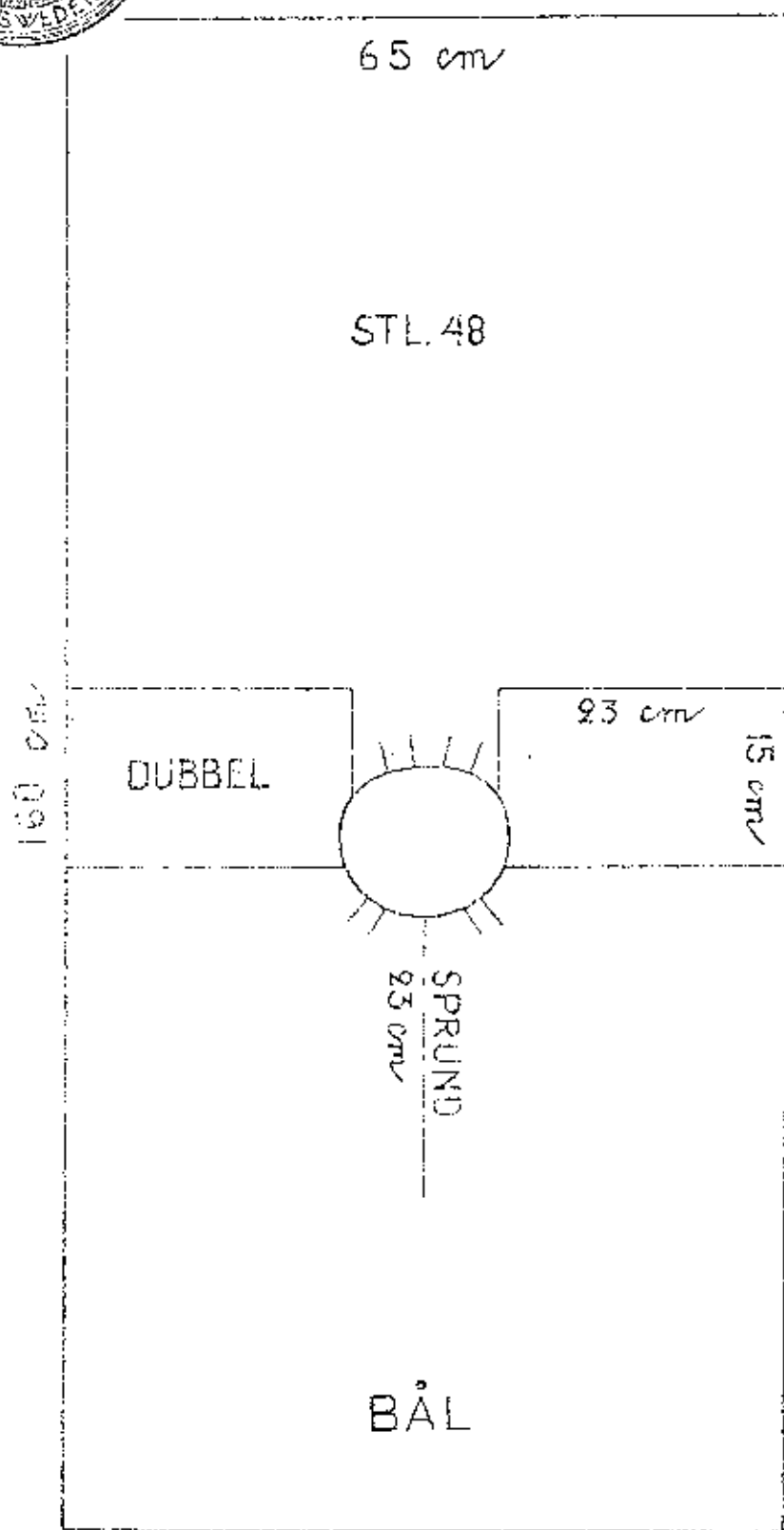
Manschetterna sys fast mot smockåtsnörpt ärm (2 rader utav smock). Sprundet sys med avlång infodring. 2 st. smockåtsnörpningar sys på respektive sida utav sprundet uppe vid halsen, 7 cm smock täcker bakpartiet mellan de båda axelstyckena, så att kragen passar in och sys fast. Fälla därefter skjortan.

Kragen är utsydd med hålsöm eller broderi. Ärmlinningen är prydd på samma sätt.

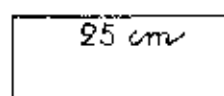
Bomärke: Sys oftast med korsstyggn och sitter rakt under sprundet. Bomärket omfattar årtal och i vissa fall även monogram.

Charlotte Weibull

Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - Tel 040-465080

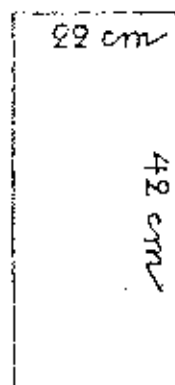
ÄRM

MANSCHETT

ÄRMKIL

KRAGE

BÄSMÖNSTER FÖR SJÖVÖR
(Skånsk Folkdräkt)

SÖMNADSBESKRIVNING - MANSSKJORTA

Kragen

Sy ihop kragens kortsidor. Pressa isär sömmarna och vänd. Sy två rader raksöm längs kortsidorna och den vikta långsidan. Sy den första sömmen ett par mm från ytterkanten och den andra 7-8 mm innanför den första.

Sy på kragståndet. Lägg kragen mellan tyget, som skall gå 2½ cm utanför kragens kortsidor. Sy ihop kragståndets kortsidor och sy fast kragen. Vänd och pressa ut hörnen. Markera små punkter med ca 2½ cm mellanrum mellan de båda sömmarna i kragens ytterkant. Börja i hörnen.

Bäl

Sy en smal fäll nertill och fälla samtidigt ett 10 cm långt sprund på var långsida på både fram- och bakstycke. Lägg infodringen på bälens rättsida och sy längs sprundet framtill. Pressa sömmen och vik in sömsmån på infodringen och sy fast den på avigan. (Brodera nu ev. bomärke under sprundet).

Vik in sömsmån på de båda oken och sy fast dem med två rader raksöm som på kragen. Markera små punkter mellan sömmarna. Lägg små efterveck mitt bak mellan oken, och två små veck på vardera sidan om sprundet. Prova kragen och reglera vidden med vecken. Sy vecken med smock. Sy fast överkragen mot bälens avigsida. Vik in sömsmån på underkragen och sy på den från ritan. Sy ett knapphål på vänster sida på kragståndet.

Ärmar

Sy ihop manschetternas kortsidor, vänd. Gör ett 10 cm långt sprund i ärmens nederkant genom att sy en smal fäll på vardera långsidan. Lägg kil och ärm aviga mot aviga och sy ihop från ärmens övre kant ned till kilens kant. Sy inte ända ned, utan lämna ½ cm. Nåla fast kilen på ärmens andra sida. Sy ihop ärmen från sprundet upp till föregående söm. Fäst tråden. Sy ihop kil och ärm upp till ärmens övre kant. Klipp sömsmånen så att 3 mm återstår.

Vänd ärmen. Sy vändsöm från avigsidan på samma sätt som föregående. Vänd ärmen igen och markera mitten upptill. Gör en markering 8 cm på var sida om mitten. Lägg tre små efterveck på var sida om mittmarkeringen och inom de markerade 8 cm. Fäst vecken med en söm tvärs över ca ½ cm från kanten. Lägg 15 små efterveck längs nederkanten. Prova så att vidden passar till manschetten. Sy manschettens undersida mot ärmens avigsida. Vik in sömsmån på manschetten och sy på den från ratsidan med två sömmar som på krage och ok. Markera små punkter mellan sömmarna. Sy ett knapphål i manschettens ena sida. Sy andra ärmen lika, men lägg efterveck en åt motsatt håll och sy knapphål i motsatt sida. Sy smock över vecken, sy i knappar i manschetter och krage. Brodera de små punkterna på ok, krage och manschetter.

Mät ut mitten på vardera axeln och markera den. Markera ärmens mitt upptill (mellan de båda veckgrupperna). Lägg nu bäl och ärm aviga mot aviga så att mittmarkeringarna kommer mitt emot varandra. Se till att höger och vänster ärm kommer på respektive sida av bäl. Nåla fast ärmen på båda sidor om mitten fram till kilens spets. Börja sy ½ cm in på kilen och avsluta sömmen ½ cm före kilens kant. Nåla ihop sidsömmen. Sy från sprundet upp till föregående söm. Klipp sömsmånen. Vänd plagget och sy vändsöm på samma sätt som föregående. Sy i andra ärmen på samma sätt.

Charlotte Weibull

Sömnadsätt: Vandsörn.

Tillvägagångssätt: Tyget klippes efter angivna mått för respektive storlek. Sy därefter in ena sidan utav kilen mot ärmens övre sidsöm. Sy ihop ärmen. Tag axelstyckena och lägg dem emot respektive axelparti på själva skjortan och sy fast dem. Vecka in 5 veck som är 1 cm brett/veck (samtliga veck mäter ca 5 cm färdiga). Sy därefter i ärmen samt sidosömmarna. Lämna dock ca 5-7 cm öppet i respektive sida såsom sprund.

Manschetterna sys fast mot smockåtsnörpt ärm(2 rader utav smock). Sprundet sys med avlång infodring. 2 st. smockåtsnörpaingar sys på respektive sida utav sprundet uppe vid halsen, 7 cm smock täcker bakpartiet mellan de båda axelstyckena, så att kragen passar in och sys fast. Fälla därefter skjortan.

Kragen är utsydd med hålsöm eller broderi. Ärmlinningen är prydd på samma sätt.

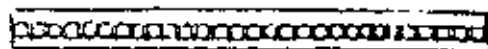
Bemärke: Sys oftast med korsstyggn och sitter rakt under sprundet. Bemärket omfattar årtal och i vissa fall även monogram.

Charlotte Weibull

Bes 43 • 232 02 Ålarp • S-eden • Tel 040-46 50 80

HÄLSÖMSBRODERIER

STOLPSÖM - ENKEL HÄLSÖM

Tråden lägges till höger. Nålen tas om tre trådar (över flera om väven är fin). Tråden lägges till vänster och nålen sättes ned framför de omtagna trådarna, om tre trådar i väven.

LJUSGULL

För ljusgull utdrages 10 trådar i väven (ev. flera om väven är tät). Tråns 1 - tag kaststygn från höger om tre trådar, detta göres 6 ggr (när man väder sätter man om två trådar i väven). Fortsätt med tråns 2, om 3 trådar 3 ggr då man gör ett mellanstygn "fästestygn" därefter sys 3 kaststygn.

LJUSGULL BREDDAD MED ENKEL HÄLSÖM

VITSÖMSBRODERIER

KORUTSÖM

SCHATTERSÖM

LANGETTSÖM

KEDJENSÖM

EFTERSTYGN

STJÄLKSTYGN

LAGGSÖM

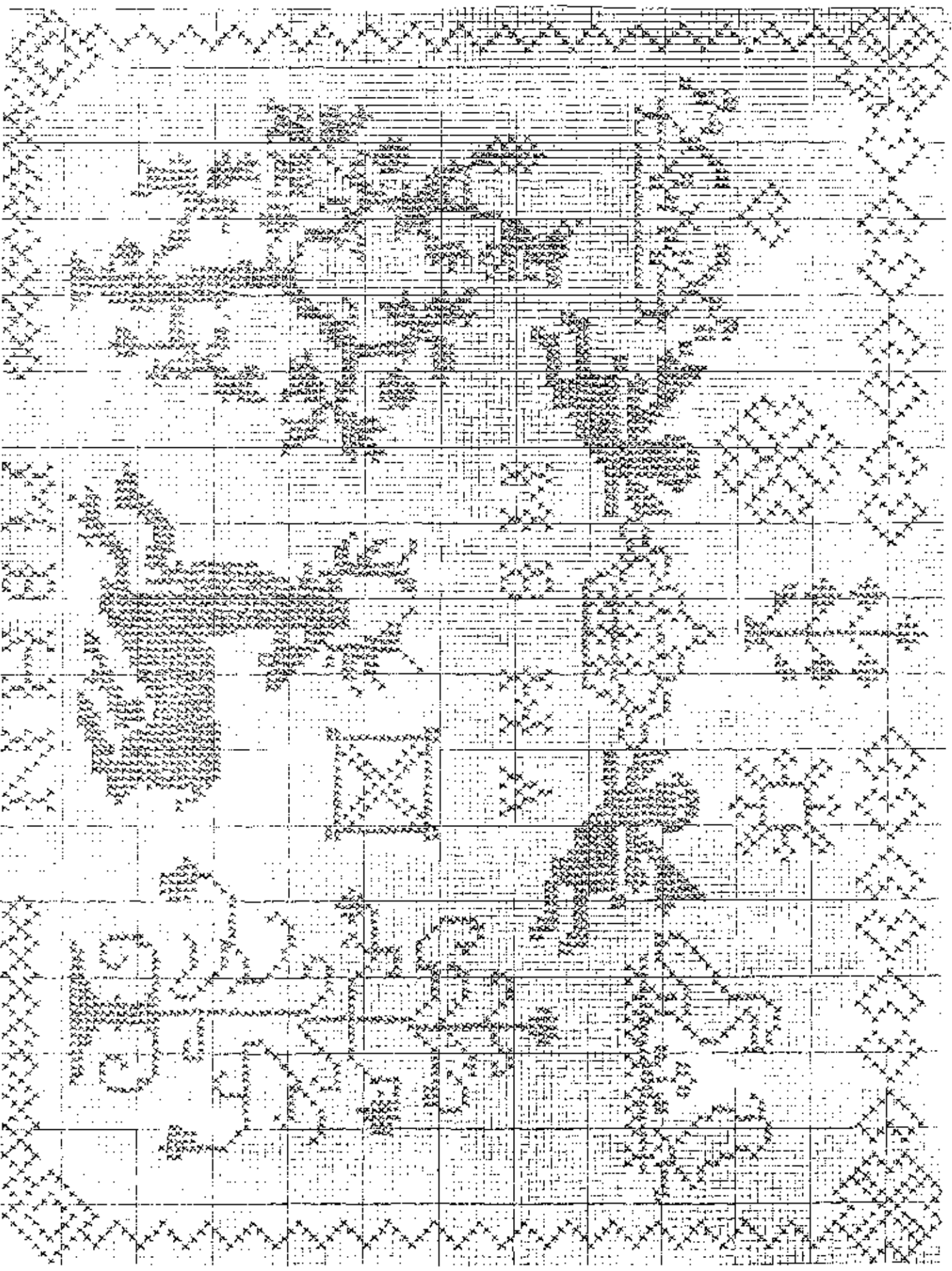

PLATTSÖM

KLUMPSÖM

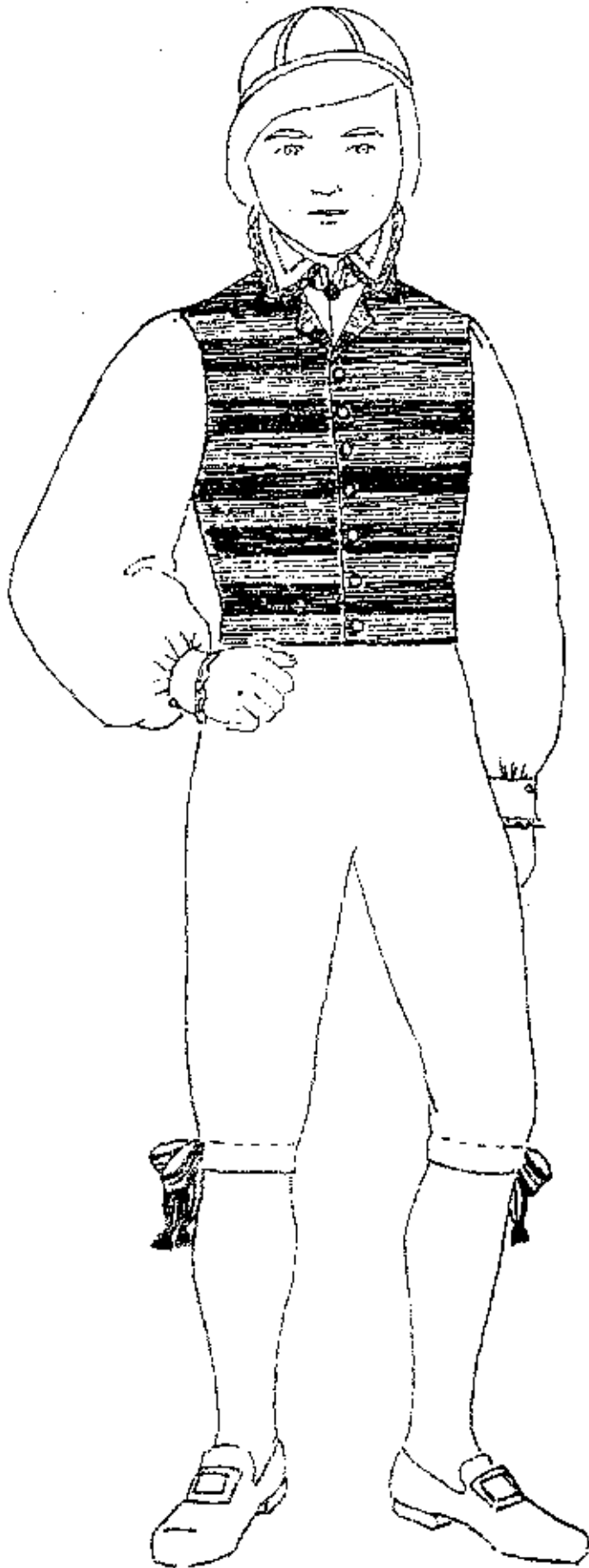
CHARLOTTE WEIDVALL
MÖLLEGÅRDEN
BOX 43
252 02 ÅKEBY
TEL 040-43 11 00

Charlotte Meibull

SKÅNE

RANDIGA BOLSTERVÄSTAR

Ur Sigfrid Svensson, Skånes folkdräkter:

"Utan ortsuppgift omnämner Signe Forsberg i Skånska allmogedräkter: Västarna kunde även vara sydda av randigt bolstervarstyg. De nämnda västarna har ingen gammal tradition utan utgör en anpassning till modedräktens randiga och färgrika väst. Också i detta fall kan man alltså i norra och nordvästra Skåne spåra en anpassning efter modedräkten tidigare än på andra håll i landskapet."

I Ingrid Anderssons samlingar har vi exempel på sådana randiga bolstervästar från några härader. Om man gärna vill ha en randig väst från något av de härader där vi saknar förlagor föreslår vi att man använder förklädesrandningen.

En skånsk mansdräkt omfattar följande detaljer:

Gula mollskinnsbyxor, enfärgad eller randig väst, skjorta av linne eller bomull, knäband, kalott eller hatt, jacka eller långrock, vita yllestrumpor, träskor eller svarta skor.

Du kan beställa materialpaket innehållande tillklippt väst skjorta och mollskinnsbyxor.

Mönsterpåse med information om de olika dräktdelarna.

Charlotte Weibull

ASBO

ÖMNADSBESKRIVNING PÅ VÄST

Dampa ev ylletyget. Pressa fodertyget.

Pressa mellanlägggen mot underkragen, fickplattorna och framstyckenas kanter.

Vik fickstolparna på längden och sy ihop kortsidorna. Vänd och pressa.

Markera för ficköppningen. Nåla fast ena fickpåsdelen mot markeringens övre kant. Träckla fast fickstolparna mot nedre kantmarkeringen. Lägg den andra fickpåsdelen kant i kant med fickstolpen och sy runt fickmarkeringen. Klipp upp markeringen och sick-sacka runt om. Stoppa in fickpåsdelen avigant. Pressa fickstolpen uppåt. Sticka fast kortsidorna mot västen. Sy ihop fickpåsen.

Sy axel- och sidsömmar. Pressa isär.

Vik underlägggen mot rätan och sy längs halstringningen till markeringen. Vänd och pressa underlägggen mot avigan.

Sy ihop kragen. Vänd och pressa. Sy fast kragen mot halstringningen.

Sy ev en ficka av fodertyget och sy fast den på vänstra foder framstycket.

Sy fodrets axel- och sidsömmar. Pressa isär.

Sy ihop väst och foder i armhålén. Pressa isär sömmarna och vänd. Gör en smal stickning runt om armhålén.

Sticka fast fodret mot underlägggen fram och stoffera det fast mot kragen i halstringningen.

Vik in fällen både på väst och foder. Vik underlägggen mot rätan och sy längs fällinjen. Vänd och pressa hela fällen. Stoffera fast fodret. Sy knapphål. Sy i knappar. Avpressa.

Charlotte Weibull

Box 43 - 237 02 Åkarp - Sweden - tel 040 - 46 50 80

Charlotte Weibulls Dockcenter

Kontor och Dockverkstad:

tel 040 - 46 50 80

Postadress: Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 50 80

HÄRAD 41560

~~FÖRKLÄDE~~ ..... Vast byg

~~SCHALETT~~ .....

VARP ..... Bomullsg 20/2 Svart ^{el}/m-blå

SKED. 90/10

FÄRDIG BREDD 95-100

VARPTÄTHET/cm.....

INSLAGSTÄTHET/cm .....

INSLAGSORDNING. *ent. prov.*

Summa

PROV

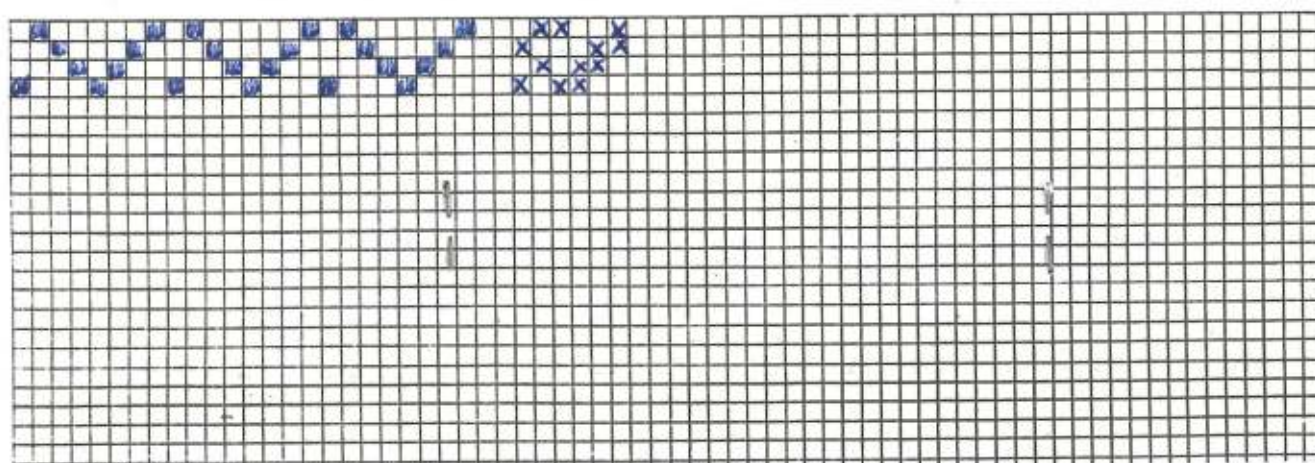
GARNÄTGÅNG varp	INSLAG Svart 153
.....	Grönt 114
.....	Rött 111
.....	Vitt 100
.....	.....

ANTAL TRÅD I RÖR .....

ANTAL TRÅD I SOLV .....

TRÅDANTAL .....

SOLVORDNING

ÅSBO HÄRAD.

Södra Åsbo, Skåne

Av röd vadmal

Väst från Höja socken

Södra Åsbo, Skåne.

(Nordiska Museet 6546)

Begagnad 1820.

ej mönster

Norra Åsbo, Skåne.

Väst från Riseberga socken
Norra Åsbo, Skåne.

(Nordiska Museet
112205)

Begagnad 1842.

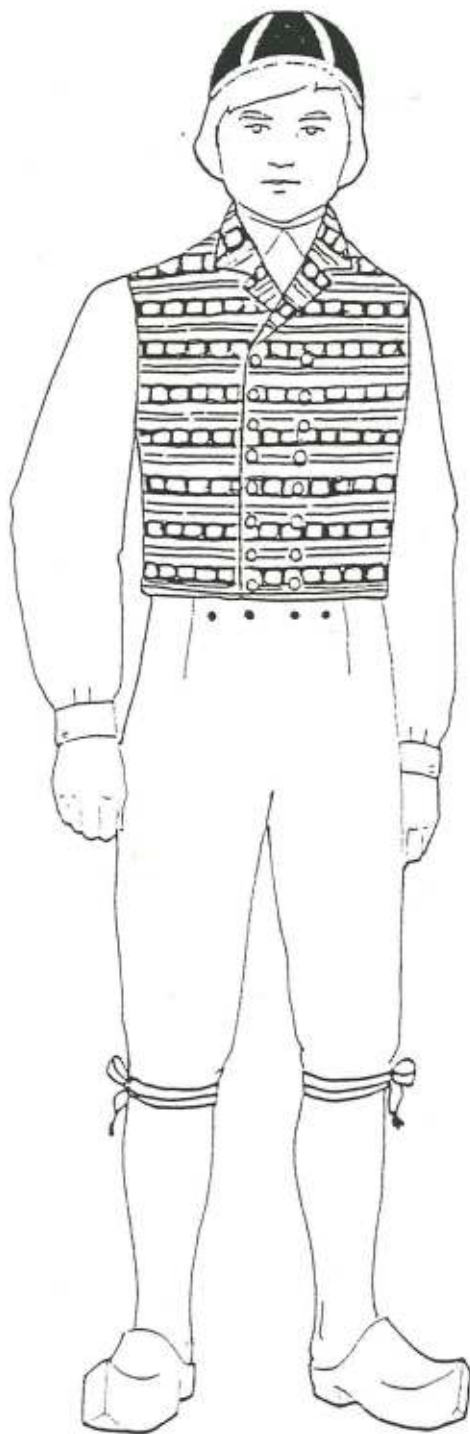

Material för väst.
6 st. vita knappar.

Huvudbonad: svart hatt eller pickelhuva
i gröna västtyget eller mörkblå vadmal.

Material för västtyg.

SKÅNE

MANSDRÄKT

VÄST, randig med bomull i varpen och inslag av bomull i olika färger. Se särskild bilaga.

BYXOR, av gult mollskinn med bred lucka samt knäsprund. Knäppes med gula metallknappar. Även långa vita linnebyxor förekommer. (Sommardräkten).

KNÄBAND, mönstervävda i flera olika färger.

SKJORTA, av bomull eller linne med krag utsydd med nålsöm eller broderi, ärmlinningen prydd på samma sätt.

KALOTT, svart eller mörkblå, sydd av fem kilar (kilmössor) prydd med gröna eller blå sidenkanter.

STRUMPOR, vita stickade av ylle.

SKOR, träskor eller svarta läderskor med spänne i tenn eller silver.

SMYCKEN, krag- och ärm- och västknappar av tenn eller silver.

Du kan erhålla både materialpaket med sömnadsbeskrivningar och mönsterpåsar med information om de olika dräktdelarna.

Charlotte Weibull

Box 43 · 232 02 Åarp · Sweden · tel 040-46 50 80

SKÅNE

SÖMNADSBESKRIVNING FÖR GULA MOLLSKINNSBYXOR

BASMÖNSTER

Sy sidsömmarna på alla 4 styckena med sick-sack. Sy inprovningarna bak och pressa dem mot sidan. Lägg linningen mot rätan och sy fast. Vänd mot avigan och vik in kanten så att linningen blir 3 cm bred och sy fast. Framstycket sys ihop mitt fram och pressas. Infordringen vikes i nederkanten ca 1 cm och sys. Den lägges mot rätan och sys tills ca 3 cm är kvar vid sidan på infordringen. Hörnen klippes av. Ett jack klippes i sidorna där sömmen slutar. Vänd det hela ut och in. Pressa.

Klaffarna sys genom att fodret lägges mot rätsidan och sys fast utom i sidorna. Hörnen klippes och det hela vändes ut och in. Sy sick-sack i sidorna.

Fickan: Locket vikes rät mot rät och sys i sidorna. Hörnen klippes och locket vänds ut och in. Lägg det kant i kant med fickans ena del och sy i överkanten. Vik ut det och lägg det upp och ner på höger klaff. Sy fast. Den andra biten ficka lägges kant i kant med det fastsydda locket och sys fast. Klipp mellan sömmarna och sy sick-sack. Trä fickan genom hålet. Locket sys fast mot klaffen och fodret sys ihop till en ficka. Sy runt om med sick-sack. 3 knapphål sys på vänster klaff. Det översta 2 cm från överkanten och 1 cm från framkanten. Det nedersta 1 cm från kanterna och det mellansta mitt emellan.

5 knapphål sys på framstycket 2 cm från överkanten. Knapphålen i hörnen sys snett in de övriga rakt ned med jämnt mellanrum.

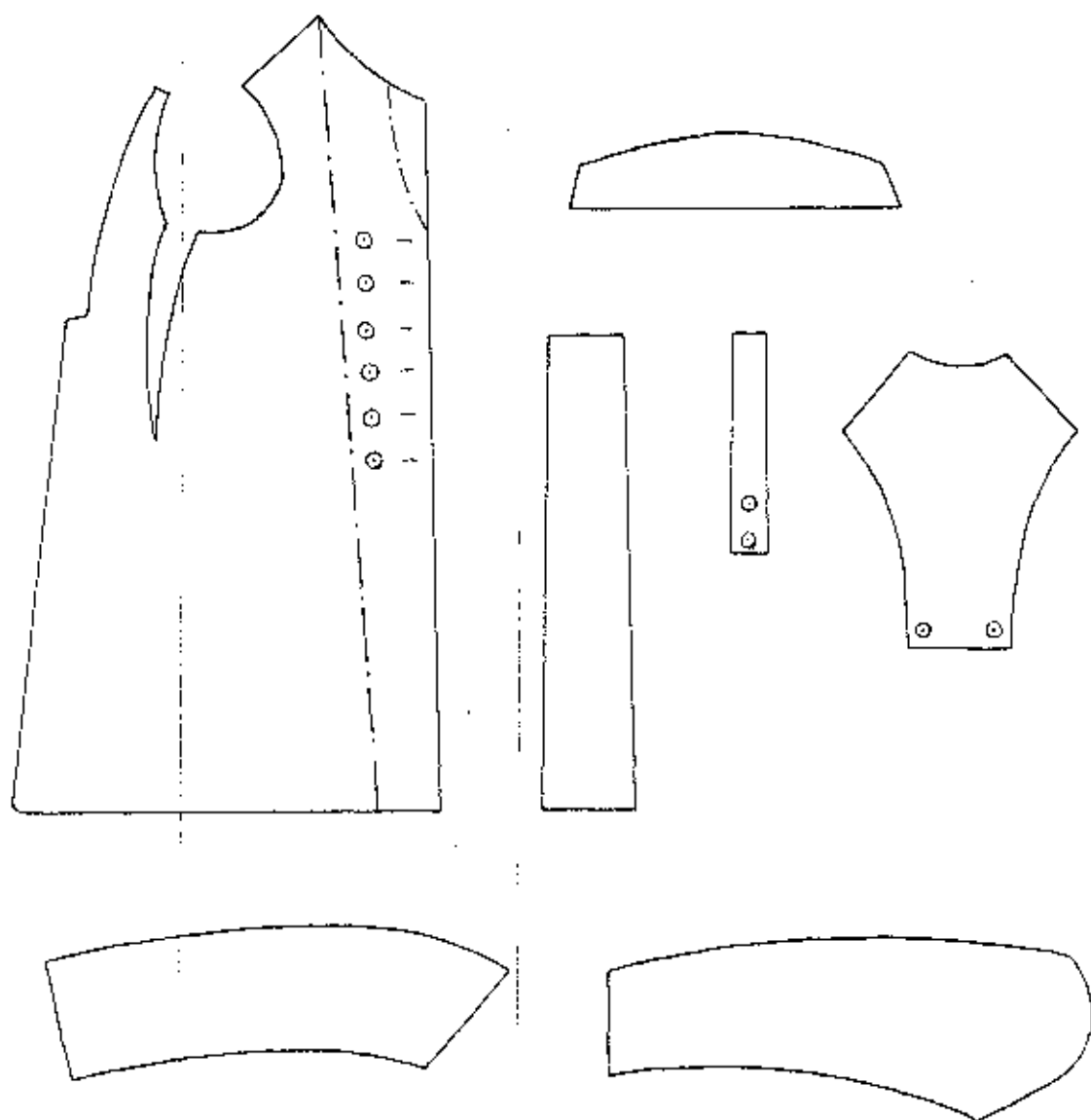
Byxan sys ihop genom att klaffarna lägges med rätsidan mot framstyckets avigsida. Bakstyckenas rät lägges mot och sidorna passas till och sys. Sy ner till sprundet. Innersömmarna på bakstycket sträcks och passas till framstycket. Sys ihop och pressas. I sidsömmarna där klaff, framstycke och bakstycke möts sys fem stora knapphålstyg. Bakstycket sys ihop med två sömmar. Pressas.

Linningen till benen vikes rät mot rät och sys ihop i sidorna. De göres ca 4 cm längre än önskad vidd vid knäet. Klipp hörnen och vänd. Tag mitten på linningen och lägg den mot byxans sidosöm. Kant i kant rät mot rät. Låt tyget vid sidorna följa linningens andra sida och sy fast den. Sy sick-sack i kanten. Vänd. Sy i knapphål i framstyckets linning och 1 på mitten av sprundet 1 cm från kanten. Sy fem stora stygn i sprundet där fram och bakstycke möts.

Samtliga sömsmånar sys fast i respektive fram och bakstycke. Sprätta knapphålen och sy i knapparna. Knappen mitt fram skall passa klaffens översta knapphål.

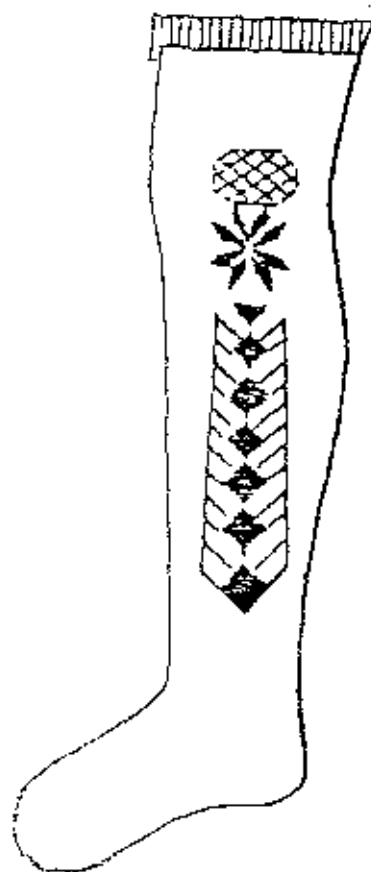
Charlotte Weibull

LANGROCK, SÖDRA ÅSBO HÄRAD

Charlotte Weibull

Box 42 - 217 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 50 80

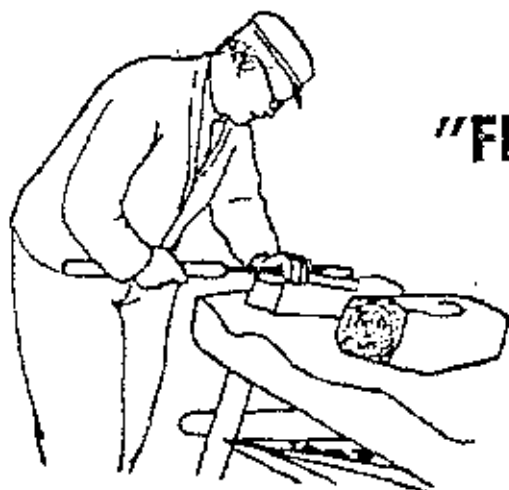

STRUMPOR OCH STRUMPEBAND

Det var först under 1700-talet som strumpor kom i bruk hos allmogen i Skåne. Det var både tygstrumpor och stickade strumpor av grått eller ofärgat garn. Man slättskickade och valkade strumporna och man gjorde dem inte längre än att de räckte till knäet. Efterhand började man använda färgade strumpor, lila, röda, gröna och blå. Inpå 1840-talet vandade man strumporna i grått och rött, blått och rött eller rött och vitt. Vid knäet hölls strumporna uppe med ett strumpeband "hossebån" som det hette på gammalskånska. Numera brukar man nöja sig med köpestrumpor till folkdräkten. Banden gjordes på en mängd olika sätt i skarpa färger med hjälp av bara fingrarna eller med brickor.

Charlotte Weibull

Box 43 • 232 02 Åkarp • Sweden • tel 040-46 50 80

"FRÅN STOCK TILL TRÄSKO"

Varje by hade sin träskomakare ända in på 1900-talet. Man bodde i eget hus för han behövde plats. Utomhus för alestockar och sågbock, inomhus för träskoämne, arbetsbänkar och färdiga träskor.

SÅGBOCK

I sågbocken kapades aleträet till bestämda längder beroende på om det gjordes träskor för vuxna eller barn.

HUGGEKUBBE

Vid huggekubben gjordes först en grov avputsning och sedan bearbetades ämnet så länge med handyxa att träskon började ta form.

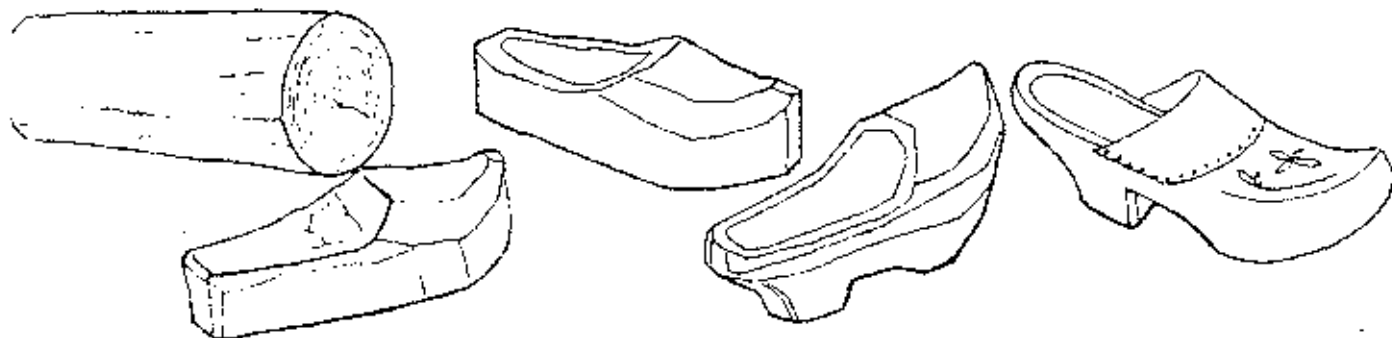
TRÄSKOSTOCKEN

Nästa etapp var träskostocken, en stock, som vilade på fyra stadiga ben och som upptill hade ett fack stort nog att rymma ett par träskor. I facket behandlades träskoparet, utvändigt med en tångsla, invändigt med borr, rösked och slättejärn till dess att träskorna fick passform.

Ny behandling på huggekubben följde. Klack och sula formades.

TÄLJEBÄNK

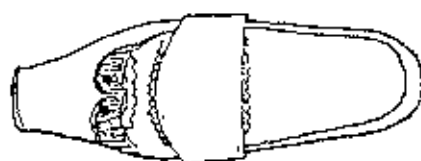
I täljebänken skedde det sista arbetet. I den fanns en klämanordning, så att träskoparet kunde hållas fast medan finputsken skedde.

CHARLOTTE WEITZELL
MÖLLEGÅRDEN
BOX 43
252 02 ÅKARP
TEL 040-46 22 66

Stor av läder

Stor av trä

Träskor från Rönneberga härad
Skåne - Nordiska Museet

Träsko
Lytts härad, Skåne
Nordiska Museet

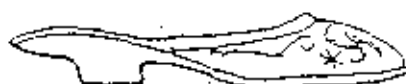
"Lärsko"
Vemmenhögsköping härad, Skåne
Nordiska Museet

Träskor
Torpa härad, Skåne
Nordiska Museet

Tofflor

Ingelstads härad, Skåne
Kulturen i Lund

Sko troligen från Skåne
Kristianstads Museum

Skomodet 1971 är
ovanligt lämpligt till
folklärt

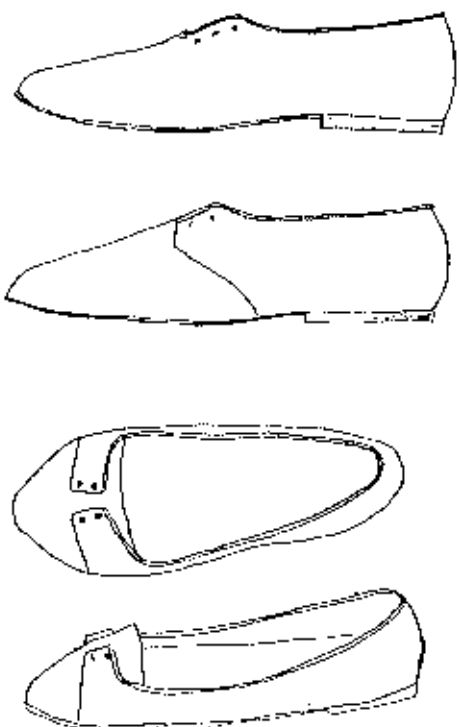
Träskor
Äre socken, Jämtland
Nordiska Museet

CHARLOTTE WEIDEN
KOLLEKÅRDEN
BOX 43
232 02 ÅKARP

Skor- strumpor- huvudbonader

En temakurs om skor — Strumpor — Strumpeband hölls på Fristads Folkhögskola i Västergötland första helgen i februari 1985. Den hade ett mycket gott deltagarantal. Eller vad sägs om 34 personer. Trots det saknades 5 distrikt.

Det var ett stort utbyte av kunskande mellan deltagarna och det är mycket detta som dessa kurser bygger på. Alla har varit mycket nöjda med de kurser som hittills hållits, enligt vad deltagarna skrivit på utvärderingar och efter vad som senare hörts utifrån distriktet. För det är ju meningen att kursanternas ska vidarebefodras när deltagarna kommer hem.

På skokursen kom vi underfund med att det ej varit så vanligt med grova klumpiga "Folkdräktsskor", som många av oss trott. Att det aldrig bars spanne till plös kände de flesta till för ut. Spännen hör ju ihop med slejff.

En sko av typ: "cykelsko" förekom ofta och de går att köpa för ett ganska lågt pris.

Kvinnorna hade ofta en nätt sko av denna typen, ganska djupt ringad fram.

Skorna hade förr inte de höga, klumpiga råförstärkningar som så ofta förekommer på skor idag. Inte heller såg man utanpå skorna att de var förstärkta på sidorna bak vid hälen.

Det var mycket vanligt med en tunn paspoal runt skornas ringning. Den hade som uppgift att hålla ihop yttermaterial och foder. Tunna sulor och en mycket låg klack förekom ofta, men för kvinnor även skor med hög klack, som ibland satt inne under foren.

Till skokursen hade vi bjudit in alla skotillverkare vi kände till. Ingen kom! Någon meddelade giltigt skäl därtill. De flesta hörde ej av sig. Samarbete är inte så lätt alla gånger.

Strumpor finns inte så ofta bevarade. Vi kunde dock bl. a. låta oss var gränsen för tvåändstickade strumpor gick. Den går på snedd neråt genom mitten av Värmland. Nedanför den gränsen är det tillverkningsstället inte så vanligt, men detta är bara ett exempel på vad vi lärde oss. Även strumptillverkare hade bjudits in. Ingen kom.

De nya strumpor som finns att köpa idag är väldigt dåliga. Svenska Ungdomsringsens Förlags också. Även där är det svårt att få öron som tyssnar när något framförs. Än har inte vi på dräktsektionen blivit tillfrågade av Förlaget om något, när det gäller Dräkt och materialet till det.

Strumporna förr hade intagningar bak, så att strumpskaftet blev format. De strumpor som nu säljs är stickade raka i RESÅR. Så stickades inte strumpor förr. Om strumpan är färgad och vaden på personen är tjock blir det helt olika färg på strumporna, när de är stickade i resår. Alla var eniga om detta.

Strumpeband har alla använt, både kvinnor och män. De måste finnas för att hålla uppe strumporna. Strumpebanden har aldrig burits utanpå byxorna. Byxorna behöver ju inte hållas upp där.

Det roliga med temakurserna är de många trevliga diskussionerna. Man ger och tar med friskt humör.

En temakurs om Hår — Huvudbonader hölls första helgen i februari i år i Karlstad. Den kursen hade 34 deltagare. Där saknades sex distrikt. Då hade vi ändå ringt och tigit in ett distrikt.

Håruppsättning för kvinnorna var en ren nyhet för många, trots att huvudbonaderna måste ha sådana för att sitta på plats. Alla kursdeltagare gjorde håruppsättning på varandra. Just att få prova på att göra är så värdefullt. Då kan man komma på de små knep som måste till. Det ger inte alls detsamma att försöka läsa sig till något.

Att olika huvudbonader behövde olika håruppsättning fick vi också demonstrerat, samt hur man stärker stycken och monterar huvuddukar i olika landsändar.

Recept på stärkelse: 2,5 dl vatten, 1 msk potatismjöl, 1 tsk salt. Kokas upp som kräm. Detta är en bra stärkelse till stycken. Om det ska vara till linnehattar och vita huvuddukar så ta 1 l vatten istället.

För ett landskap sade det plötsligt "Bingo" och de förstod en gammal beskrivning av hur huvudbonaderna skulle bäras. Stor demonstration för alla. Toppensnyggt. Många nya fotostjärnor föddes dessa dygn. Det gällde ju att plåta, så att minnet inte skulle svika senare.

Allt som band runt hårlänkarna på de unga kvinnorna och att de sedan var korrekt klädda på huvudet hade inte många trott behövdes. De unga kvinnorna lindade faktiskt håret, så snart de lämnat småflicksåderna, på de flesta ställen i vårt land. Det finns gotr om gamla målningar som visar det. På olika ställen kan uppsättningarna vara olika, så det gäller att studera dräktskicket. Kanske att vi inte tryckte nog hårt på de unga kvinnornas sätt att ha håret, efter vad vi senare märkt utifrån landet.

Vid sådana här kurser är det ovärderligt att det kommer personer från alla olika delar av Sverige, så att inget blir missat. Hur skulle det ha varit t.ex. om inte någon känt till "undantaget som bekräftar regeln". Delsbo. Där får faktiskt håret hänga ner, men inte hur som helst ändå. När man studerar vad som står skrivet om Delsbokvinnorna kommer det fram att de trots allt oftast hade håret lindat med band och banden hade färg efter vad som hängde runt omkring dem. Om männen var i fält t.ex. hade de svarta band till lindningen o.s.v.

Männens huvudbonader berördes också något, men tyvärr inte så mycket som man skulle ha önskat. Så mycket hoppas jag dock att alla lärde sig, som att männen på de flesta ställen i Sverige har hög hatt till rock. Att man tar av sig hatten inomhus, för under hatten finns liknössan eller trinnkullen, som den också kallas. Männen är inte barhuvade inomhus heller oftast. Att man ALDRIG äter med hatten på och inte dansar iklädd hög hatt. Tyvärr får man ibland se skräckexemplar på sådant och även på kvinnors huvudbonader och (brist på) håruppsättningar.

På huvudbonadskursen blev det även demonstrerat hur de kvinnor gör som har kort hår. Det finns inget för svar i att håret är kort. Även det går att trola till en håruppsättning med. Hör med Ditt distriktsdräktråd, så får Du hjälp med hur Du ska göra. Sedan

SKÅNE

Åsbo h:d
gift kvinnas dräkt

Hembygden

Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

ARNA LARSSON

Kvinno- och mansdräkt från ÅSBO härad.

Åsbo

Gula Vilmon
skur på 1970-talet
att detta är en
völlogsbjörk
från Årbo härad
ärd efter
hennes Fannors
honnor (1770)

29

Gula Vilmon berättar
1963 att omständighet
huru att 200 år
gammal fr.
Köjs vilmon. Hon
knytte hättan
på ryggen i
en tävling
håttan t. v. i fr.
Årbo härad

Pia Svensson
damer megant
"gaffel virkar"
ofta påorget.

Lilla Torg

Sommar bröllop

Hjordis Bengtsson, Klippan-Amatörernas Folkdanslag, i sin egenhändert sydd Asbo härad's högtidsdräkt. Runt halsen har hon ett trike Kors.

Kjolen är av mörkrött, ylle och garnerad med kanter av svart sammetsband som framtill hålls samman kant i kant med hyskor och hakar. Överdelen av vit bomull och krage är utstydd med broderi och hålsömmar.

Förklädet är randigt med bomull i varpen och inslag av bomull i olika färger där ofta rosa dominerar. Upp till är förklädet rynkat och knyts framtill om livet med långa ändar och loksar. Till högtidsdräkten används ett förkläde av vitt tunt tyg som är utstyrt med broderi och hålsömmar. Fällen är cirka 20 cm bred. Förklädesbandet är mönstervävt och knyts om livet i rosett framtill över det vita förklädet.

Smycken till detta är en rund eller avlång platta med nedhängande löv (särkasill) eller en kragknapp i silver.

KORT KJOL

Även Asbodräktens historia är hämtad från Majken Anderssons, Bjurv, imponerande arkiv, främst om skånska folkdräkter.

I Asbo härad var kjolen kort och av samma blåa tyg som männen använde, vadmal och i senare tid värken. Den var försedd med en hal del veck men var slät framtill. Lintyget bestod av två delar, en övre lodrad del "oplåd" och en enklare vävnad "nerdill" sydd som smalskjortan försedd med stor krage utan broderi. Livstycket var ofta grönt. Under livstycket bars en blommig silkeschalet, Röd kort kjol användes även.

På Nordiska museet finns en mörkblå, nästan svartblå vadmalsskjol från Perstorps socken i norra Asbo härad som är 283 cm vid.

Omkring 1840 kom de modernare hättorna till. Stommen är av gjord (uttalas jor), styvt papper och ovanpå, den hätteläde eller klut och eventuellt pannband. Klutens storlek och brodering angav hur den borde knytas, och här bildade klutens egna, broderade snibbar dekoration framtill. Var kluten däremot endast broderad i ett körm, fordrades särskilt pannband. Rutliga hätteläden förekom och dessa var mörkblå med röd randning. (Nerteknat av Eria Nilsson, Munka Ljungby).

"BLOMSTERKVÄST I BARMEN"

I södra Asbo är klädseln lika som uti Trollhånen och som uti de andra, men blomsterkvästen har flickorna gärna i barmen och karlarna äfven. Hattar breda och spetsiga i kullen. De bruka äfven ljusblå rockar samt runda mössor med skärmar. I Barsebäck svara strumpor. På gränsen af Bjäre härad och norra Asbo bärad nyttjas af äldre svarta kläder med tränga ärmor kantade med smala röda band omkring halsen och händerna samt ner omkring kjortelen. Klutarna äro lika som i Bjäre härad. (Anteckningar från Richard Dybeck, Folklore del 3 från Statens historiska museum, skrivna omkring 1850).

I Södra Asbo användes ofta förkläden i färgställningarna rött och vitt, vitt och blått samt i rött, blått, gult och vitt.

ÅSBO HÄRAD

Den här
gossen gjorde
urläpp på
60-talet för
Skåne farsad-
fång
lg

NORDVÄSTRA SKÅNES TIDNINGAR

Söndagen den 18 juli 1982

Birgit Karlsson har en Asbo-dräkt. Dräkten är sydd i rött kläde och dekorerad med en taggkant fem centimeter från kjolens nederkant. En enkel särk och ett liv i sidenbrokad hör också till dräkten.

Eva Möttus har högtidsdräkten av Harjagerdräkten på sig medan Asa Andersson är vardagsklädd. De har bägge korg vilket dräkt råden menar är korrekt när man bär folkdräkt. Inga plastkassar!

FOLKDRÄKTEN LEVER

Är på
modet
igen

— Vissa dagar väntade jag på solen för att kunna se att brodera.

— Folkdräkten är ett bra plagg, som alltid är rätt.

— Det är inte bara att sy, man för ju en tradition vidare också. Folkdräkter är på modet igen. Svenska ungdomsringen har sedan 1920- talet ägnat mycket forskning åt att samla ihop spillrorna av det som industrialismen åsamkade den värdefulla dräktkulturen. På vindar i bouppteckningar och folkvis-skildringar har man letat sig fram till den riktiga, ursprungliga dräkten härad efter härad. Skåne har en rik dräktkultur. Nordvästra Skåne med Bjäre, Åsbo, Luggude, Rönneberga, Onsjö och Harjager härader kan med stolhet visa fram vad boderne dräktskapare gjort av traditionella mönster.

NST presenterar i dag och vid ytterligare två tillfällen de sex häraders kvinnodräkter för att därmed berätta om en bit historia, som fortfarande lever.

Färgglädje, kvinnoflit och kulturhistoria finns i den här bilden. Fr. v Birgit Karlsson Åsbo-dräkt, Eva Möttus och Asa Andersson i Harjager, Inger-Lise Törestad i Bjäre, Eva-Carin Dahl i Rönneberga, Ulla-Britt Jonsson i Luggude och Katrin Jakobsson i Onsjö dräkt. Foto: BO WIDBERG.

A8B0